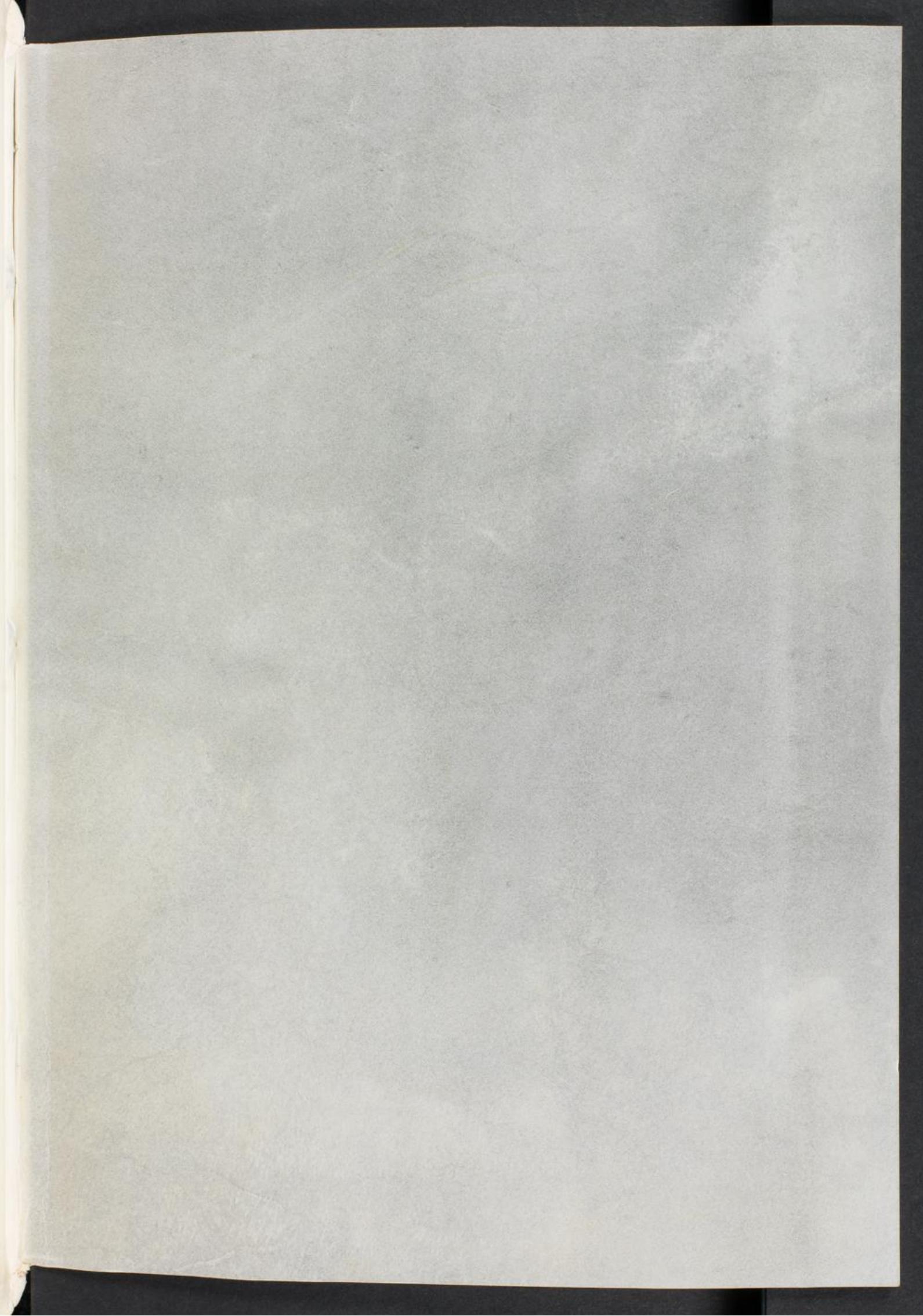
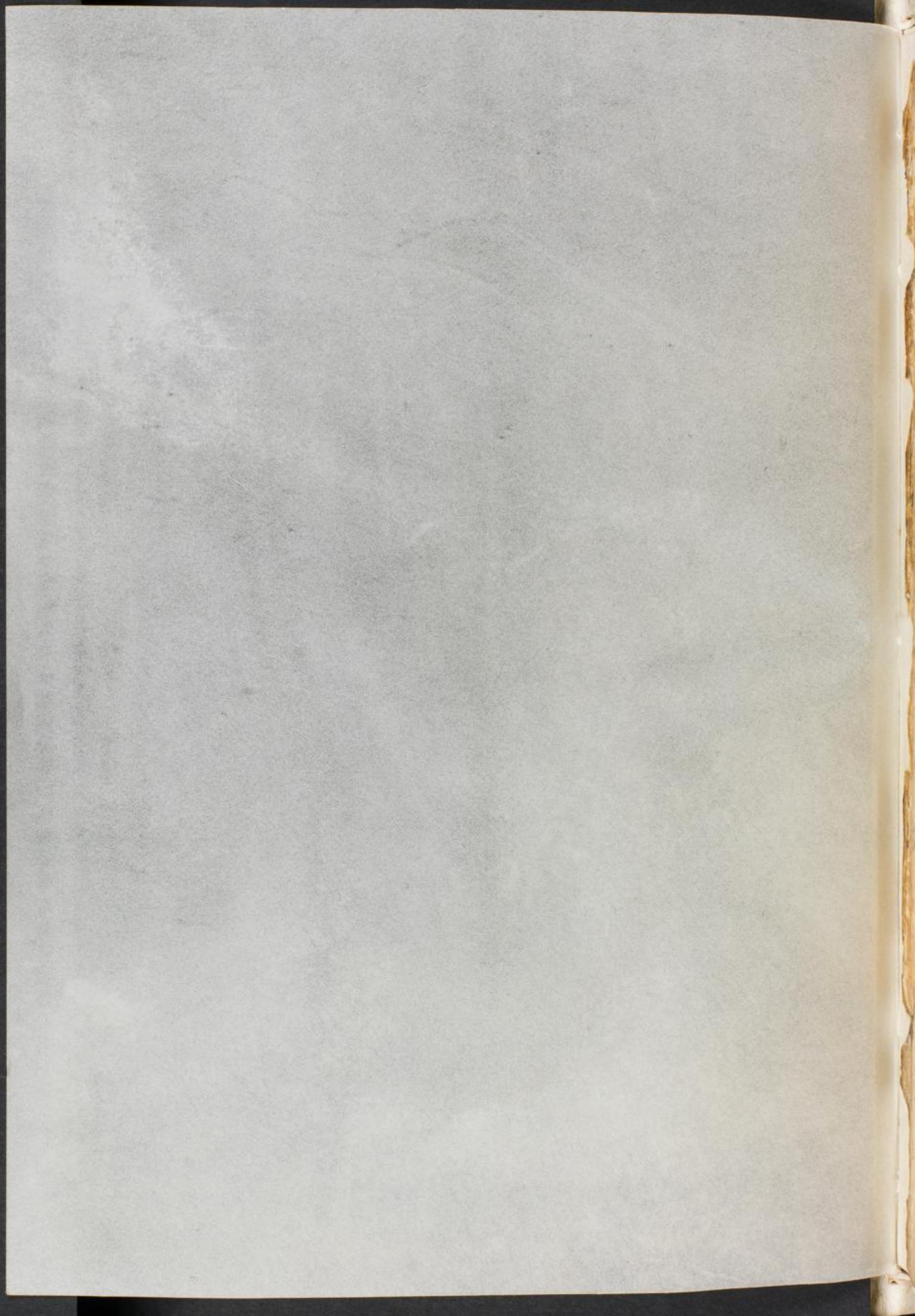

Handwritten text on a small, dark, rectangular label, possibly a library or archival mark. The text is illegible due to the label's condition and the image's resolution.

dixeris. sed uade ostendete sacerdoti. & of-
 fer manus quod precepit moyses. In testi-
 moniu illis. Cū autē introis & capharna-
 um. accessit ad eū centurio. rogans eum
 & dicens. Dnē puer meus iacet in domo
 paraliticus. & male torquetur. Et ait
 illi. Ego ueniam. & curabo eū. Et res-
 pondens centurio ait. Dnē non sū dignus
 ut intres sub tectū meum. sed tantum
 dic uerbo. & sanabitur puer meus. *Ma*
 & ego homo sum sub potestate. habens
 sub membris. Et dico huic. & uadit. *Ma*
 Et alio uenit. & uenit. Et seruo meo fac
 hoc. & facit. Audiens autē ihs miratus
 est. & sequentibus sedixit. Amen dico uob.
 non inueni tantā fidē in israhel. Dico autē uob.
 quod multi ab oriente & occidente ueni-
 ent. & recumbent cū abrahā & isaac &
 iacob. In regno cælorū. Filii autē regni
 eicientur in tenebras exteriores. Ibi
 erit fletus & stridor dentium. Et dixit ihs
 centurioni. Vade & sicut credidisti fi-
 at tibi. Et sanatus ē puer. In illa hora

¶ Illi tēpō Intrauit ih̄s In sinago gam̄. et
erat ibi homo manū habens haridā. & ob
seruabant eū si sabbatis curaret. ut accusa
rent illū. Et ait homini habenti manū
aridā. surge In mediū. Et dicit eis. Licet
sabbatis benefacere an male. an animā sal
uā facere an p̄dere. at illi tacebant. Et
circū spiciens eos cū ira. contristatus sup
cecitate cordis eorum. Dicit homini.
Extende manū tuā. & extendit. Et resti
tuit ei manū illi.

¶ Illi tempore. Cū eēt ih̄s In una ciuitate.
Et ecce uir plenus lepra. Et uidentis ih̄m &
prociens In faciem. rogauit eū dicens.
Dn̄e si uis. potes me mundare. Et extendens
manū. tetigit illum dicens. Uolo.
mundare. Et confestim lepra discessit
ab illo. Et ipse precepit illi. ut nemini dice
re. Sed uade ostendete sacerdoti. & of
fer p̄ emundatione tua sicut precepit
moyses. In testimoniuū illis. Per ābula
bat aut̄ magis sermo de illo. Et cū uenie

7
hant turbe multe ut audirent. & currebant
ad in firmitatibus suis

2
Nisi tpi. Coepit ihs docere admare. &
congregare. ad eum turba multa. ita ut
nauem ascendens sederet in mari. Et om-
nis turba circumiret & supra erat. & do-
cebat illos in parabolis multa. & dice-
bat illis in doctrina sua audiente. Ecce
exiit seminans. ad seminandum. Et du-
m seminat. aliud cecidit circauiam. & uene-
runt uolucres & comederunt illud. Aliud ^{uero} ce-
cidit super petrosam. ubi non habuit terram.
& statim exortum est. quoniam non habebat al-
titudinem terre. Et quando exortus est
sol. exestuauit. Et eo quod non habet
radicem. exaruit. Et aliud cecidit
in spinas. & ascendet spinis & suffoca-
uerunt illud. & fructum non dedit. Et aliud ce-
cidit in terram bonam. & dabat fructum as-
cendentem & crescentem. Et afferebat
unum trigesimum. & unum sexage-
simum. & unum centesimum. Et dicebat.
Qui habet aures audiendi. audiat.

¶ Nill tpr. Ascendente itiu In nauicula
secutis eū discipuli eius. Et ecce motus
magnus factus ē. In mari. ita ut nauicula
operitur fluctibus. Erat autē illis uentus
contrarius. Ipse uero dormiebat. Et ac
cesser. & suscitauer. eū dicentes. Dne
saluanos perimus. Et dicit eis. Quid
timidi estis modice fidei. tunc surgens
Imperauit uentis & mari. & facta est
tranquillitas magna. Porro homines
mirati sunt dicentes. Qualis ē. hic. qui
uenti & mare obediunt ei.

¶ In illo tempore. descendens ih̄s demon
te. stetit in loco cāpestri. & turba disci
pulorū eius. Et multatū. do copiosa
plebis ab omni iudea & ierusalem. &
maritima & sydonis. qui uenerunt
ut audirent eū. & sanarentur a langē
ribus suis. Et qui uexabantur ab spiri
tibus immundis curabantur. Et omnis
turba querebat eū tangere. quia uir
cus de illo exiebat & sanabat omnes.

3.
auctui parabolę Comparab
sicut granū sinapis · Quod cū seminatum
fuerit in terra · omnifē omnibus holeribus
quesunt in terra · Et cū seminatū fuerit
ascendit · & fit maius omnibus holerib;
& facit ramos magnos · ita ut possint sub
umbra eius aues celi habitare · Et talib;
multas parabolis loquebatur eis uerbum
pro ut poterant audire · Sine parabola autē ·
non loquebatur eis · Deorsū autē discipu
lus suis · diserebat omnia

In illo tēpō · Dicebat ihs parabolā · Intendens
quomodo primos accubitus eligerent ·
dicens ad illos · Cū inuitatus fueris ad nup
tias · non discum a se in primo loco · Ne for
te honoratior te sit inuitatus ab eo · &
ueniens is qui te & illū uocauit · dicat tibi ·
Da huic locum · Et tunc incipias cū rubo
re · nouissimum locū tenere · Sed cum uo
catus fueris · uadere cū be in nouissimo
loco · Ut cum uenerit qui te inuitauit ·
Dicat tibi · Amice ascende superius ·

Tunc erit tibi gloria. Coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat humiliabitur. Et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem & ei. qui se humiliauerat. Cum facis prandium aut cenam. noli uocare amicos tuos. neque cognatos. Neque cognatos. neque uicinos diuites. Ne forte & ipsi te reuertentur. & fiat tibi retributio. Sed cum facis conuiuium. uoca pauperes. Debiles. Claudos. cecos. & beatus eris. quia non habent retribuere tibi. Retribuetur enim tibi. In resurrectione iustorum. Hæc cum audisset quidam desimul discumbentibus. Dixit illi. Beatus qui manducabit panem. In regno dei.

Nullo tē p̄r postquā impletis dies purgationis marie sc̄dū legē moysi tulerunt in iherusalem. ut sisterent eū dno sicut scriptū ē. In lege dñi. Quia omne masculinū ad aperiens uulua. sc̄m dno uocabitur. & ut darent ostia. sc̄dū quod dicitur. In lege dñi. Partur

4

turū aut duos pullos colūbarū . Et ecce homo erat In hierusalem . cui nomen simeon . Et homo iste iustus & timoratus . expectans consolationē isrl̄ & sp̄s sēserat In eo . Et res p̄nsū acceperat ab sp̄u sc̄o . n̄ uisurum semortē . nisi prius uideret xpm̄ dn̄i . Et uenit In sp̄u In tēplū . Et cum Inducerent puerū Ibm̄ parentes eius ut facerent secundum consuetudinē legis pro eo . & ipse accepit eū In uulnas suas . & benedix̄ dn̄m & dix̄ . Nunc dimitte seruū tuū dn̄e . secundum uerbu tuū In pace . Quia uider̄ oculi mei salutarē tuū . quod parasti ante faciem omnium populorū . Lum̄ ad reuelationē gentium . & gloriā plebistue israhel .

In illo t̄p̄ . dix̄ ihs̄ discipulis suis . Simile est regnū celorum . thesauro abscondito In agro . Quē qui Inuenit homo abscondit . & p̄ gaudio illius uadit & uendit uniuersa quę habet . & emit agrū illū . Iterū simile est regnum celorū . homini negotiatori quarenti

bonas margaritas Inuenta una pretiosa

REGIN GANDI
VERSUS MACRI DE SUSCEPCIONE SCI FLORINI

Soluamus fratres christo cum carmine gratos
Gaudia qui nostris tanta dedit populis
Et presens omnis resonet plebs dulcibus ymnis
Ut respondendo undiq; pangat echo
Suscipiens sanctum digno sub honore patronum
francia leta tuum pande beata sinum
Felicis stalle hreni simul atq; moselle
Cum cingunt talem ira fluencia patre
Omnes dicamus sanctum simul oro uocemus
O florine tuus ueniens miserescito dulcis
Christi confessor frangem nunc suscipe castor
Cuius ut cives factores sitis heriles

Leprosus

Раванъ де Институѣ
Слицоу. Уверѣ де скела
У Сакоуес У нѣ реуиенѣа
Уес.

*L. Bibliotheca ...
Connoissance ...*

hrabanus minimus seruatorum dei aeternam
In christo optat salutem. Cum te sancte pater
promerito summe pietatis plurimi uenerent
et omnibus fidelibus causa magne fidei
& sane doctrine honorabilis atque amabilis
& istas congruum esse iudicauit. ut ego Inque
plurimum tuorum beneficiorum contulisti.
aliquod munusculum licet non indignum.
tamen ut credo non Ingratum tui & uenerati
oni deferrem. nihil uerendae pretio. quia
animus In bonitate diues. magis estimat
deuotionem offerentis quam donum. In hac
fiducia. ausus sum partem laboris mei
quam In studio sacre lectionis elaborauit.
tibi quem benignissimum atque equissimum
esse scio uice muneris dirigere. utate qua
lis cum que sit reciperetur. actuo iudicio
probaretur. atque ad purum & examinaretur.
Proinde obsecrote sancte pater ut oblatum
tibi opus suscipias. ac pignere legens diligenter
illud & amines. et ita que In eo rationabiliter
In ueneris dictata. et hoc tribuas a quo est
omnis ratio creata; Si qua uero In consi
derate repperieris. plura tuo studio cita
us reddas illa emenda data. et sic credo legen
tibus erunt uitalia; Tuo enim magisterio

7.
semper me libens subdam. a quo recordor.
me accepisse dignitatem ecclesiasticam;
Confido tunc omnipotentis dei gratiae quia
fidem et sensum catholicum in omnibus tene-
rem. nec per me quasi ex me ea protuli. sed
auctoritati inuicentis maiorum. per omnia
illorum uestigia sum secutus. Cyprianum
dico. atque hilarium. ambrosium. hieroni-
mum. augustinum. gregorium. iohannē.
damasum. Cassiodorum. atque hisidorū.
et ceteros nonnullos quorum dicta alicubi
in ipso opere ita ut ab eis scripta sunt. pro con-
uenientia posui. Alicubi quoque eorum
sensum meis uerbis propter breuitatem
operis forctum enunciaui. Interdum uero
ubi necesse fuit secundum exemplar eorum
quedam sensu meo protuli. In omnibus tunc
nisi fallor catholicam imitatus ueritatem.
A quasi dñs adiuuauerit non patior ullo-
modo diuelli. quam et te prae omnibus
habere atque amare confido; Et ideo
tua suffragia supplex p̄ eto. ut ipsa uera
tas omnium creatrix et gubernatrix.
licet non meis meritis. tamen propter tuā
sacratissimam orationem me in se sine ullo
de uo erroris in eternum conseruare dignetur.

Beattitudinem tuam opto semper ualere homi-
nibus sancte pater memorem nr̄i
EXPLICIT PRÆFATIO HERABANI MAURI
MOGONTIACENSIS ECCLESIE EPI

INCIPUNT CAPITULA LIBRI OFFICIORUM

- I De unadē ecclesia catholica.
- II De tribus ordinibus ecclesie.
- III De tonsura clericorum.
- IIII De gradibus ecclesiasticis.
- V De ordine tripertito episcoporum.
- VI De presbiteris.
- VII De diaconibus. LIB. OFFICIORUM.
- VIII De subdiaconibus.
- IIIIII De acolitis.
- X De choristis.
- XI De lectoribus et psalmistis.
- XII De hostiaris.
- XIII Quos oportet ad sacrum ordinem
XIIII accedere et quo ordine.
- XV De super humerali.
- XVI De tunica linea.
- XVII De cinzulo.
- XVIII De fanone.
- XVIII De orario.
- XX De dalmatica.

- XXI Decasula
- XXII Desandalus
- XXIII Depallio
- XXIV Desacramental ecclesiae
- XXV Debaptismi sacramento.
- XXVI Decathecumis
- XXVII Decatheizandi ordine ctis
- XXVIII Deinctione baptismi et unctione chrisma
- XXIX Deindumento baptizati eteucharistia.
- XXX Deinpositione manus episcopi et chrismae sacramento
- XXXI Desacramento corporis et sanguinis domini
- XXXII De officio misse.
- XXXIII De ordine misse caru
- XXXIV De officis atq; orationib. horarum canonicarum
- XXXV Dematutina
- XXXVI De prima hora.
- XXXVII De tertia hora.
- XXXVIII De sexta hora.
- XXXIX De nona hora.
- XL De vesperana.
- XLI De conpletorio.
- XLII De nocturna uigiliarum
- XLIII De ceteris legitimis orationibus
- XLIV De peculiaribus orationibus
- XLV De quadri perita specie orationum.
- XLVI De xomologesi idest confessione.

ualere hom
m nri
XXI MAIOR
EII
LIBRI OFFICII
olica.
ecclesiae.
rum
acis
episcoporum
fficio
mistis
rum ordinem
dine.

- XLVII Delectanus
 XLVIII Deieiunio
 XLVIII Quid sit inter ieiunium et stationem
 I Dequadragesimali ieiunio.
 II Deieiunio pentecoste. *legitimus ieiunius*
 III Deieiunio antenatale domini et ceteris
 IIII Deieiunio quattuor sabbatorum
 IIII Depriuatis ieiunus.
 V Debiduan siuetriduan.
 VI Deesu carnum et potione iuni.
 VII Deelemosinarum differentia.
 VIII Depententia.
 VIII De factis factione
 IX De natiuitate domini *IXI De epiphania*
 IXI Dei pa parti.
 XII De lxma lxma. l.ma. et xlma.
 XIII De die palmarum.
 XIII De cena domini.
 XV De parasceue.
 XVI De sabbato scō pasce.
 XVII De pascha domini.
 XVIII De ascensione dñi
 XVIII Depentecoste.
 XIX De die dominico.
 XXI De festiuitatibus scoꝝ
 XXI De cenis.

- lxxiii Decantico
- lxxiiii Depsalms
- lxxv Deymnis
- lxxvi Deantiphonis.
- lxxvii Deresponsoris.
- lxxviii Delectationibus.
- lxxviiii Desacrificiis prodefunctis.
- lxxx Delibris testamentorum.
- lxxx i Debenedictionibus
- lxxxii Desimbulo
- lxxxiii Defide.

EXPLICIT CAPITULA

INCIPIT LIBER HRABANI MAURI
DE INSTITUTIONE CLERICORUM

ADIUNADI ECCLIA CATHOLICA
 Ne clesia ergo dei catholica que p totum
 orbem dilatata diffunditur xpi nomine
 nobilitata glorificatur. Omnis enim homo
 qui recte fidei existit particeps. et sacro bap-
 tismate regeneratur. a xpo xpianus
 uocatur. et di patris at que e clesia matris
 noscitur esse filius. De clesia grecum est.
 que in latinum ueratur conuocatio siue

conuentus. eo quod domini conuocat ad se. Catho-
lica autem dicitur. id est uniuersalis. quia hinc
et mundo una est ecclesia christi. quae et sponsa.
et corpus eius est. **DE TRIBUS ORDINIB; ECCLIAE**

Sunt tres ordines in ecclesia conuersantium.
id est laicorum. monachorum. et clericorum.
Quorum primus id est laicus ordo. popularis
inter praefatur. laos enim grece. populus la-
tine dicitur. Secundus est monachus. id est
singulariter conuersans. hoc est a seculari
conuersatione remotus. Monas enim grece.
singularitas dicitur. et monachus singularitas
uel solitarius dicitur. Tertius est ordo cleri-
calis. Cleros quippe grece. sortis. uel hereditas
dicitur. Propterea dicuntur clerici. quia de-
sortes sunt domini. uel quia dominum partem habent.
Unde oportet ut quidam hereditate pos-
sident. absque ullo impedimento seculi do-
seruire studeant. doceantque populum di-
omnia precepta eius. et offerant deo dona
et sacrificia pro sua et populi ignorantia. &
iudicent inter iustum et iniustum. Inter sanctum
et profanum. Inter pollutum et mundum.

DE ION SURA CLERI CLERICORUM

Tonsura ecclesiastica usus ab apostolis introduc-
tus est. ut hi qui in diuinis cultibus mancipati

dño consecratur. quasinazareti ideo sc̄i di.
 crine prec̄iso innoventur. Est autem in cleri
 cus tonsura signum quoddam. quod in cor po
 re figuratur. sed in anno agitur. scilicet
 ut hoc signo in religione utia resercentur.
 et erimibus carnis nr̄e quasi erimibus exu
 amur. at que inde innoventis sensibus. ut
 comis rudibus entes camus. Terunt quida
 doctorum hunc ritum petrum apostolum
 primum sumplisse. ut formam et similitudi
 nem xpi in capite gestaret. dum pro redemp
 tione nr̄a crucis patibulum subiret. ane
 fanda iudeorum gente. acutis spinarum
 aculeis crudeliter coronaretur. Deinde ut
 sacerdotes ueteris testamenti in tonsura et habitu
 discernent.

DE GRADIBUS ECCLIAE

Sunt autem gradus & ecclesiastica nouem. quoz
 nomina sunt haec. hostiarius. psalmista.
 siue lector. exorcista. acolitus. sub diaconus.
 diaconus. presbiter. at que eps. Incaum
 quidem sacerdoti aaron fuit in ueteri testa
 mento. et melchi sedech pri^o obtulerit sacri
 ficium. et post hunc abraham. isaac. et iacob.
 Legitur et noe altare edificasse. et super
 illud dño holocaustū obtulisse. Sed isti
 spontanea uoluntate. non sacerdotali

eo quod presideat illi ciuitati que ceteris ciui-
 tibus in eadem prouincia constitutis, quodam
 modo mater sit. Metro polis enim grece. mat.
 ciuitatis inter pretatur. Ep̄s autem uocabulum
 in deditum. quod ille qui super efficitur.
 super intendat. Ep̄ enim grece. latine super-
 scopin grece. latine intendere dicitur. Ep̄i
 autem grece. latine speculatores inter pre-
 tantur. siue super intendentes. Anastas autē
 idē dicitur. eo quia ante fuit. Primus enim
 est in ordine p̄te. et si prae nullum habet
 sacerdotem. Pontifex princeps sacerdotū.
 est. quasi uia sequentium; ipse et summus sacer-
 dos ipse pontifex summus uocatur. Sacerdos
 quidem nomen compositum & greco et latino.
 quasi sacrum dans. Dispensat ergo misteria
 celestia fidelibus. baptismum tradit. corpus
 et sanguinem christi distribuit. et uerbum
 dī predicat. Chor ep̄i qui uicarij sunt
 ep̄oz ad exemplum seniorum septuaginta
 constituti sunt. nec aliquid eis licet in p̄ta or-
 dinare aut constituere. nisi quantum eis
 conceditur a legitimis eorum ep̄is. Dicitur autem
 chor ep̄i. quia decborosunt sacerdotū.

DE PRESBITERIS.

Presbiterorum ordo. & ordinum sup̄ sit

a filius aaron: quoniam sacer dotes In ueteri
testamento uocabantur. his sunt quoniam
appellantur presbiteri; Presbiter enim
grece. latine senior Interpretatur; Non
propterea autem uel decrepita senectute.
sed propter honorem et dignitatem. et doc
trinam sapientiamque quam acceperunt pbr
nominantur. Ideo autem pbr sacer dotes uo
cantur. quia sacrum dant. sicut epi. id est
In confectione diuini corporis et sanguinis.
et In baptisate. et In officio predicandi; Sed
licet sint sacer dotes. tamen pontificatus
apicem non habent. quia nec chrismate fron

VII tem signat nec spm paraclitum dant. **DE DIACONIS**
Leuitq; & nomine auctoris uocati. denominantur.
leui leuitq; & orati sunt. a quibus In templo
di mistiq; sacramenta misteria & plebantur.
Hi grece diacones. latine ministri dicuntur.
Quasi sicut In sacerdote consecratio. ita In
diacono ministeru dispensatio habetur.
Hi In ueteri testamento & cubabant In tab
naculo testimoniu ad precepta aaron. et ad
cuncta opera tabernaculi; In nouo autē
testamento. apti septem diaconos propter
sacramenta ne uis dem numeri ordinauer.
ad ministerium sacrum et ad officium altaris.

Baptizare modo eis coramepis siue prbric
 licitum est. ceterum autem non licet. Quique
 propterea albis Induta adsistunt. ut hic am-
 moniti celestem uitam habeant. candidiq;
 ad hostias et immaculata accedant. **DE SUBDIACONIB;**

Ippo diacones grece. quos nos sub diaconos
 dicimus. Qui deo sic appellantur. quia sub
 iaceant preceptis et officis leuitarum. Ob-
 laxationes in templo di a fidelibus ipsi susci-
 piunt. et leuitas super ponendas altarib.
 deferunt. Hi apud hebreos nathin nei. id est
 humilitate dno seruientes. De quibus
 quidem placuit patribus. ut quia sacra-
 menteria contectant. casti et continentes
 ab uxoribus sint. et omni carnali hūmū-
 ditate liberi; Huiusmodi cum ordinantur.
 non suscipiunt manus hūpositionem sicut
 sacer dotes et leuitę. sed patenā tantum et
 calicem de manu epī. et ab archidiacono scri-
 phum aque cū aqua manile et manu terzū.

Acoliti grece. **DE ACOLITIS** **VIII**

latine ceroferari dicuntur. ad deportandas
 cereis quando legendum est euuangelium;
 aut sacrificium offerendum; Tunc enim
 accenduntur luminaria ab eis et depor-
 tantur. non ad effugandas tenebras dum sol

· eotempore rituali. sed ad signum leticie de
· monstrandum; Quorum typum preferebant
· illi qui in tabernaculo lucernas cotidie accen
· debant super candelabrum positas **DE EXORCIS**

Exorciste In greco. In latinum adiurantes
· In crepantes uocantur. Inuocant enim sup
· catecuminos. uel super eos qui habent spm
· hūmundum nomen domini ihū. adiurantes
· seum ut egredatur ab eis; Refert iosephus
· regem salomonem & cogitasse suam que gentes
· docuisse modos & exorcismi. id est adiuratione
· quibus hūmundi sps & pulsi ab omne. ulte
· rius reuera non sint ausi; Quos esdras. acco
· res memorat tem pli. eos nunc esse & exorcis
· tas. In e. clacti. **U**enim cum ordinantur.
· accipiunt de manu epī libellum in quo
· scriptum est & exorcismi. dicente eis epō. Acci
· pite et commendate memorie. et habete
· potestatem hūponendi manus super ener
· guminos siue catecuminos. ut hoperetis
· hūmundis spiritibus et abiciatis.

Lectores legendo. **DE LECTORIB. ET PSALMISTIS**
· Psalmistae. a psalmis canendis uocati. Illi
· enim predicant populo quid sequantur.
· istificanunt. ut & cetera ad compunctionē
· animos audientium. **L**ectorum ergo or

formam et hinc a prophetis sumpsit. Ista quippe dum ordinantur. primum deorum conversatione episcopi uerbum facit ad populum. deinde coram plebe tradit eis codicem apicum diuinorum. addit uerbum annotandum; Psalmistarum id est cantorum princeps siue auctor. fuit dicitur et asaph; Istenim post moysen. psalmos primum composuere et cantauerunt; Psalmistam autem et uoce et arte preclarum inlustremque esse oportet. ita ut oblectamento dulcedinis. animos hinc ad adorandum. XII

Hostiarum sunt. que ad tu DEOS IIARIIS et uentores in lege dicebantur. Et apud hebreos. In ueteri testamento electi sunt ad custodiam templi. Dicta autem hostiarum. quod presint ostium templi. Ipsi enim tenentes clauem omnia hinc & extra que parte custodiunt. atque inter bonos et malos habentes iudicium. fideles recipiunt. respiciunt infideles. **QUOS OPORTET AD SACRUM ORDINEM ACCEDERE SI QUO ORDINE**

Conones et decreta totius papae decernunt. ut **SI** clericus qui ad sacrum ordinem accedit. inter lectores siue choreistas quinque annos & soluat. Ex hinc acolitus ut subdiaconus. quattuor annis fiat. Obenedictionem quoque

diaconatus. non minoris etatis quam uigin-
ta quinque annorum accedat. In quo ordi-
ne quinque annis & plebis. ad presbiteratus
honorem promoueri poterit. non tamen
ante trigēsimū annum.

DISCIPULI HUMILI

XIII **P**rimus ergo eorum indumentū est **RALE**
efod. bac. quod hinc pretatur super hume-
rale lineum. quod significat mundiciam
bonorum operum. Quia quisquis ad sacerdo-
tiū magisterium populūque promouen-
dus est. primum debet opera agnoscere. ut
dum hoc quod foris omnibus patet in rep-
hensibile paruerit. conuenienter & tempore
et integritas cordis eius. et fidei sinceritas ser-
uetur. **DE IUNICA LINEA**

II **S**ecundum est linea tunica que grece poteris.
latine talaris dicitur. eo quod talosus que des-
cendat. Cum enim constet lino & bisso con-
tinentiam & castitatem significari. strictam
habent lineam sacerdotēs. cum propositū
continentiæ studiosè conseruant. Hæc
ad talos usque descendat. quia usque
ad finem uitæ huius. bonis operibus sacer-
dos insistere debet.

14
DE CINGULO

Tertium uestimentum est cingulum siue balteum quouitantur. ne tunica ipsa defluat et gressum impediatur. hoc nimirum custodia mentalis significat. Qui enim tunica talari indutus absque cingulo incedit. defluct tunica. ac relicto corpore uentis et frigoribus horandi spatium tribuit. Quin et prepediat gressibus incedendi usum retardat. ueletiam calcantibus causa efficitur ruine. Ergo lineas induunt sacerdotes. ut castitatem habeant. Accinguntur baltis. ne ipsa castitas sit remissa et negligens. ne uento elationis animum proflandi aditum pandat. ne crescente iniquitate. refrigerescere faciat caritatem ipsorum.

Quartum uero mappela **DIENA NONO. xvii**
siue mantal sacerdotis indumentum est. quod uulgo fanonem uocant. significans strenuitatem. Ob hoc eorum tunc manibus tenetur quando missae officium agitur. ut paratos ad ministerium mensae domini populus conspiciat. Oportet ergo sacerdotes et ministros altaris mappellas manibus tenere. quorum officium est diuina sacramenta.

conficere. ut cum deuotionem mentis opus spontaneum concordat. digne & exerceatur officium quo d' pie diuino est munere conlatum.

Quintum quo que est **DE ORARIO. xviii**
Quod orarium dicitur. licet hoc quidam stolam uocent. hoc enim genus uestis solum modo eis p' sonis ita concessum est. quibus p' predicandi officium est delegatum. A p' te ergo oratoribus christi. orarium habere conuenit. et circa collum simul et pectus tegit sacerdoti. ut inde instruatur. quia quicquid ore p'ferat. tractatus sum merationis attendat. Ut illud apti impleatur. Psallam spiritu. psallam et mente. Orabo spu. orabo et mente.

Sextum namque est. **DE DALMATICA. xviii**
Quod d' dalmatica dicitur. Hec uestis in modum crucis est facta. et passionis d' ni indicium est. Habet quoque et purpureos tranctes ipsa t' d' nica. a summo usque ad ima. ante ac retro descendentes. nec non et p' uera que manica. ut ammonetur minister domini p' habitus sui speciem. cuius muneris particeps est. ut cum p' mysticam oblationem passionis domine commemorationem agit. ipse in eo fiat hostia d' o acceptabilis **DE CA SULA. xx**

Septimum: sacerdotale Indumentum. quod
 Scasulam uocant; Dicta est autem p diminuu
 tionem a casa quod totum hominem tegat. quasi
 minor casa; hanc greci planetam nominant;
 hanc supremum omnium Indumentorum est.
 et cetera omnia hinc uis p suum munimen tegit
 et seruat. Hanc ergo uestem possumus hntelle
 gere caritatem. quae cunctas uirtutibus sup emi
 net. et earum decorem suo altamine ptegit et h
 lustrat; Nec enim ullius iam ^{pde.} rit uirtutis
 splendor. si non eos caritatis h radiauerit fulgor.
 Quod ostendit apti dicens. Si linguis hominū
 loquar et angelorum. et cetera; De hoc itaque
 spiritali Indumento uirtutum. colosensibus ita scrip
 sit; Induite hinc uos sicut electi dī sancti et di
 lecti. uiscera misericordie. benignitatem. humi
 litatem. modestiam. patientiam; Sup omnia haec
 caritatem habentes. quod est uinculum pfectionis;
 Induunt quoque sacerdotes **DESANDALIS. XXI**
 Sandalus siue solis pedes. quod genus calcia
 menti. euangelica auctoritate ei est concessum.
 quia hoc calciamentū mysticam significationē
 habet. ut per neque tectus sit. neque nudus adter
 id est ut nec occultetur euangelium. nec terrenis
 commodis hntatur; Sicut ergo sandalia

partem pedis tegunt. partem Inopertam relin-
quunt. ita et euangelici doctores partem euan-
gelium operire. partem que aperire debent.
ita uidelicet ut fidelis et deuotus sufficientem
habeat doctrinam. et infidelis et contemptor
non inueniat blasphemandam materiam.

XXVII SUPER HFC AUTEM OAM SŪMO DE PALLIO

pontifici qui archiepiscopus uocatur. propter aposto-
licam palli honor decernitur; Quod genus in-
dumenta crucis signaculum purpureo colore
exprimit. ut ipso indutus pontifex attergost
pectore crucem habeat. sua quemente pie-
et digne de passione redemptoris cogitet. ac
populo pro quodam deprecatur redemptionis
sue signaculum demonstret. Condecet quoque
bene ut ipsa apostolica dignitas apostolicum
uirum faciat. ut plena deuotione. sano ser-
mone. et digna operatio ne possit dicere
cum aplo; Mihi autem absit gloriari nisi
in ^{ctu} dñi nri ihu xpi

DE SACRAMENTIS

XXVIII QUATUOR SACRAMENTA ECCLESIAE

De etc. baptismum et chrisma corpus et san-
guis. Quae ob id sacramenta dicuntur. qui
ad tegumento corporalium rerum. uirtus
diuina secretus salutem eorum dem sacramentis

operatur; Unde et a secretis uirtutibus
 uel sacris sacramenta dicuntur quia deo fruc
 tuose penes eam fiunt. quia scilicet in ea ma
 nerit spiritus eorumdem sacramentorum latenter
 operatur effectum; Unde seu per bonos seu per
 malos ministros in traetam dei dispensentur
 nec bonorum meritis dispensatorum am
 plificantur haec dona nec malorum attenu
 antur. **DE BAPTISMA SACRAMENTO. XXIII**

Primum autem sacramentorum est bap
 tismu quia ante quam sancto chrismate ungetur
 aliquis. aut corporis et sanguinis christi par
 ticipet existat. sacra regeneratione purgari
 debet. ac deinde ad cetera rite accedere;
 Baptismu grece latine tinctio inter
 pretatur quoniam tantum ob hoc quod homo
 in aquam mergitur tinctio dicitur. sed quia
 spiritu gratiae ibi in melius mutatur. et longe
 aliud quam erat efficitur; Cuius myste
 rium non aliter nisi sub trinitatis desig
 natione. id est patris. et filii. et spiritus sancti. cogni
 tione compleitur; Dicente domino apostolus.
 ite docete omnes gentes. baptizantes eos
 in nomine patris. et filii. et spiritus sancti. Si
 cut enim in tribus testibus scaturit omne uerbu

et sacramentum confirmat ternarius
numerus. nominum diuinorum. Prus enim
debet baptizandus fide incarnationis xpi.
Instruet sic ad baptismum iam credulus ad
mitti ut sciat cuius gratia in eo est particeps.
et cuiam debitor fiat deinceps. **DE CATECHECU**

XXV

CATECUMINUS AUTEM DICTUR PRO EO ANIMIS.

Ad adhuc doctrinam fidei audit. necdum tam
baptismum recepit. Nam catechuminus grece.
latine adutor interpretatur. Catechuminus.
id est audiens nominetur. scilicet ut uerum ag
noscens dominum. relinquat uarios errores
idolorum. Post catechuminos autem secundus
gradus est competentium. Competentes autem
sunt. qui iam post doctrinam fidei. post conti
nentiam uite. ad gratiam christi capiendam
festinant. Ideo que appellantur competentes.
id est gratiam xpi petentes. Nam catechumini
tantum audiunt. necdum petunt. sunt enim qua
si hospites. et uicini fidelium. de foris audiunt
mysteria. audiunt gratiam. sed adhuc non ap
pellantur fideles. Competentes autem iam
petunt. iam accipiunt. iam catechizant. id est
inbuuntur instructione fidei et sacramentorum.
Istienim traditur salutare symbolum. quasi

quasi commonitorium fidei. et se confessi
onis. Indicum. quo instructi. agnoscant quales
tam ad gratiam. xpi se scribere debeant.

CATECHIZANDI DECATHICIZANDI ORDINE. XXVI

Eni hic ordo est. primum Interrogatur paga
nus. si abrenuntiat diabolo. et omnibus clam
nolis eius operibus. atque fallacibus pompis.
Deinde apostolice fidei ostenditur ei symbolu.
et exquiratur ab eo si credat in dm patrem
ompte. et in ihm xpm filium eius unicum
dum nr̄m. et in spm scm unum dm h̄erim
tate et unitate. Si confiteatur unam eccliam
eccliam catholicam. et si credat remissionem
peccatorum. et carnis resurrectione. Postquam
seper confessionem vere fidei. In alterius com
mendauerit dominu. et per abrenuntiatione
a prioris possessoris se ali enauerit seruitio.
Exufflatur ab eo seua potestas. ut ppium
sacerdotis ministerium spiritui sco cedat.
figiet spiritus malignus. signatur que
ipse homo signaculo scæ crucis tam in fronte
quam in corde. ut ipse diabolus inuasus suo
pristino. sue h̄ter emptionis cognoscent sig
num. sciat illud si biesse alienum. et inde
iam dicunt super eum orationes. ut fiat catho

Tunc datur ei sal benedictum. ut psaltpicu
sapiencia & sale conditus foetore careat iniqui
tatis. et nec a uermibus peccatorum ultra pu
trefiat. sed magis in Iesus. seruetur ad maio
rem gratiam percipiendam; Dehinc iterum
excortatur diabolus. ut suam nequitiam
agnoscens. et iustum super se iudicium da
mens. recedat ab homine. Postea tangunt
ei nares et aures cum salua. et dicitur ei
effecha. quod est ad aperire; Hoc enim sa
cramentum hic agitur. ut psalua in dicitur
sacerdotis et tactum. sapientia et uirtus di
uina salutem eiusdem cathecumini operet.
ut aperiantur ei nares ad percipiendum
odorem noctuæ dicitur. Vta periantur illi
et aures ad audiendum mandata dicitur. sensusque
in timo cordis reponendum; Deinde sacer
dotali benedictione munitur. ut sacrum
baptismum cum fide accepta custodiat;
Unguitur illius tunc pectus de oleo scificato
cum inuocatione sc̄e trinitatis. ut nulle
reliquie latentis humia in eo resideant.
sed in fide sc̄e trinitatis mens eius confortet.
Unguitur et hinc scapulas deo de oleo. ut unda
q; munitur. et ad bona opera facienda pcti

gratiam roboratur. DE IUNCTIONE BAPTISMI ET IUNCTIONE.

POST HEC IGIUR CONSECRATUR FONS. ET IN IPSUM
baptismum catechumini accedit. et sic in nomi-
ne sc̄trinitatis. trina submersi^o baptizantur.
Ecce homo quoad imaginem sc̄trinitatis
conditus est. p̄ inuocationem sc̄trinitatis ad eadē
reuocatur imaginem. Et quateruo gradu
peccata. id est consensu cecidit in mortē. tertio
eleuatus de fonte. p̄ gratiam resurgat ad uitā.

Potest et hęc trina mersio. triduanam dñi sepul-
turam significare. Oportet ergo cum inuo-
catione sc̄trinitatis. sub trina mersione bap-
tismū. Confici ut secundam p̄sonarum dif-
ferentiam misterium baptismi celebretur.
et secundu unitatē substantiæ unū baptisma
fiat. Postquam autē baptizatus ascenderit
de fonte. st̄xam signatur in cerebro a p̄bro
cum sacro chrismate. sequente simul et ora-
tione. ut regni xp̄i pariceps fiat. et a xp̄o

xp̄ianus possit uocari. DE IN DUMENTO BAPTIZATI ET

Pbaptismū ergo traditur xp̄iano **CRIS. XI. XXXIII**
uestis candida quod significat innocentiam
et puritatem christianā. quam post ablutā
ueteres maculas. studiosē conuersationis
innaculatā seruare debet. presentandam

ante tribunal xpi. Cuncta uero renata albis induuntur uestibus. ad misterium resurrectionis ecclesie futurum. Utitur albis uestibus. ut quorum primę natiuitatis infantiam uetusti erroris pannus fuscauerat. habitus secundę regenerationis gloria preferat indumentum. Tegit enim post sacrorum unctione caput eius mystico uelamine. ut intellegat se diaconum regni et sacerdotalis dignitatis portatorem. Deinde corpore et sanguine dominico omne precedentis sacramentum in eo confirmatur. quia hæc ideo accipere debet. ut dñm habere mereatur. In se habitatorem. et illius sit captus membrum qui passus est et resurrexit pro nobis.

DE IMPOSITIONE MANUS Ep. xv
Nouissime autem a summo sacerdote pro impositione manus paradisi tractatur illi spiritus ut roboretur per spiritum sanctum ad predicandum alii idem donum. quo diuinitus in baptismo consecutus est. per gratiam uitę donatus eterne. Signatur enim baptizatus cum chrismate per sacerdotem in capite summum. per pontificem uero in fronte. ut in priorę unctione significetur spiritus sancti super ipsum descensio ad habitacionem ideo consecrandam. In secunda quoque et terti

dem sp̄s̄ sc̄i septiformis gratia cum omni pleni-
tudine sc̄itatis et scientia et uirtutis uenire in ho-
mine declaratur. *Chrisma* grece. latine unctio
nominatur. *Excuius* nomine et x̄ps̄ dicitur.
& ex ipso homo post lauacrum sc̄ificatur. Nā
sicut in baptismo peccatorum remissio datur
ad ueniam. ita punctione sc̄ificatio sp̄s̄ adhibe-
tur ad gloriam;

DISACRAMENTO CORPORIS ET

SED QUIA DE DUOBUS. SANGUINIS D. XXX

Sacramentis id est baptismo et chrismate su-
pra dicitur seruiamus. nunc de reliquis duobus id est
corpore et sanguine dñi. etiam nunc quantum
dñs annuerit pandamus; Maluit enim dñs
corpore et sanguine sui sacramenta fidelium
ore recipi et in pascua eorum redigi. ut pui si-
bile opus. Inuisibilis ostenderetur effectus; Sicut
enim cibus materialis forinsecus nutrit corpus
et uegetat. ita et uerbum dñi in animam
nutrit et roborat; quia non in solo pane uiuit
homo. sed in omni uerbo quod procedit de ore
dei. Attergo ipsa ueritas; Caro enim et uere est
cibus. et sanguis meus uere est potus; Uere si-
cet. caro x̄pi est cibus. quia uere pascit et adpter-
nam uitam hominem nutrit. Et sanguis eius ue-
re est potus. quia esurientem et sitientem

animam iustam. In eternum ueraciter
satiat; Temporalem quippe uitam sine isto cibo
et potu habere possunt homines. eternam
omnino non possunt, quia iste cibus et potus
aeternam societatem capitul membrorumque
suorum significat. Quapropter necesse habent
sumere corpus et sanguinem eius, ut in ipsa ma-
neamus. et eius corporis membra simus. Sacra-
mentum autem ore percipitur. uirtute sacramenti
Interior homo satiatur; Sacramentum huius
mentum corporis redigitur. uirtute autem
sacramenta eterna uirtute adipiscitur; Sacramen-
tum ipsius sacramenti tanta est dignitas et tanta
potentia. ut quicumque illud indigne percipe-
rit. magis sibi damnationem quam salutem
adquirat. Probet autem se ipsum homo. et sic
de pane illo edat. et de calice bibat; Quicumque
manducauerit et biberit indigne. reuertetur
corporis et sanguinis domini. et sibi iudicium
manducat et bibit. non diu dicatur corpus
Quicumque ergo ad mensam domini ubi agni hinc
culati et hinc cotaminati caro mactatur.
et ubi ueneranda mysteria passionis et resur-
rectionis eius a fidelibus celebrantur. plenus
dolo atque malitia accedit. et autem odium.

aut inuidie. aut auaritijs. aut luxuria faci-
 bus accensus. corpus dñi accipere non metuit.
 uerendum est non ubi utam accipere debuit.
 iudicium damnationis inueniat. Et magis
 incedat ad poenā. quam retrahatur ad uenā.
 Scriptum est enim de uida peltore. qui a malignis
 ad mensam dñi accessit. et sacri conuiuii par-
 ticipasse non timuit. qui apud bucellā stans intro-
 uisset in illum sathanas. Qui ergo in sidus men-
 te conditū. quia p̄cor dñi aliquo scelere
 pollutū. misteriorū xp̄i oblationes. sacrās
 reus participare non metuit. ille in exemplū
 iude filium hominis tradit. Ille et in uendit.
 qui euis amore atque amore neglecto. terre-
 na pro illo et caduca. immo etiam criminosa
 diligere et curare conuincitur. In sacramento
 uero uinum aqua mixtum offerri debet. quia
 haec et lauachrum praestat et potum. Neuter
 ergo horum sine altero in sacrificio debet
 offerri. nec uinum sine aqua. nec aqua sine
 uino; quia et nos in xp̄o. et in nobis xp̄m ma-
 nere oportet. In aqua uidemus populū
 intellegi. In uino uero ostendit sanguinē xp̄i.
 Quod autem in calice aqua uino miscet. xp̄o po-
 pulus adiunatur. et credentium plebs. et in quem

credit copulatur et ungitur; Quae copulatio
et coniunctio aquae et uini sic miscetur in calice
dñi. ut commixta illa ab invicem non possit
separari. sicut et christus non potest diuidi;

DE OFFICIO MISSAE. XXXI

Dofficio missae quos sacramenta corporis
et sanguinis christi conficiuntur. plurima licet
sint genera tamen illud precipue quod in
sacris diuinis querebus habetur officio
mine censebitur esse nun cupandum; Quia
quanto maioris dignitatis est ipsa res. tanto
paratorem et promptorem ipsius ministerii
querit effectum; Sacrificium dictum quia
sacrificium factum. quia pro peccatis con-
secratur in memoria domine passionis; Un-
de hoc eo iubente corpus christi et sanguinem
dñi. quia dum sit & fructus terre sanctifica-
mus. et fit sacramentum. operante humilitate
spiritu dei; Cuius panis et calicis sacramentum
greci eucharistiam dicunt. quod latine bonae
gratae inter precatur; Missa autem. legatio
est inter deum et homines; cuius legatio nisi offi-
cio fungatur sacerdos. cum populi uota pro peccatis
et supplicationes ad deum offert. Et bene hoc
tempore sacrificii fit. quando ipsius

passionis memoria celebratur. qui semet ipsum
obtulit patri pro nobis: **DE ORDINE MISSÆ.**

Primum enim in celebratione missæ ad introitum **XXXII**
sacerdotis ad altare antiphona cantatur.
a clero. ut audiatur sonitus quando ingredi-
tur scularum in conspectu domini. sicut in veteri testa-
mento per cantum abulorum sonitum ingres-
sus innotuit pontificis; Bene ergo in ingres-
su sacerdotis concurre partibus choris auditæ
modulatio diuini laudis. ut dominicæ cele-
brationis misteria ministrorum pia prece-
dat consonantia: et corporis et sanguinis christi
uenerabile sacramentum. antecedit digne
laudis sacrificium. Nam que chorus est
multitudo in hac ritus collecta; et dicitur chorus.
quod in hitio in modum coronæ circum aras sta-
rent. et ita psallerent. Alii chorum dixerunt.
a concordia que in caritate consistit. siue
de concinentia soni; Cuius autem multa chorus
uocatur. antiphona grece. uox rexi per seduo-
bus scilicet choris alternatim psallentibus
dicitur. Post introitum autem sacerdotis
ad altare. letanie aguntur a clero. ut generalis
oratio. specialem preueniat sacerdotis;
Subsequitur autem oratio sacerdotis. et pa-
cifica primum salutatione populum salutans.

pacis responsum ab illo accipiat, ut uere concordi
dia et caritatis pura deuotio facilius postulata
impetret ab eo quicorda inspicit et interna
diuidit; Tunc lector legit lectionem canoni-
cā. ut animus auditorum phanc constructus,
ad cetera intentior adsurgat; Posthanc igitur
cantor dicit responsorium. ut ad compunctio-
nem prouocet. et lenes animos audientium
faciat; Responsorius ergo cantus In dicitur
quia alio desinente. id alter respondeat; In
ter responsoria quoque et antiphonas hoc
differt. quod in responsorius unus dicit uer-
sum. In antiphonis autem alternant uersibus
chori; Antiphonas greci responsoria uero
itali traduntur inuenisse. Responsorium enim
istud quidam gradal uocant. eo quia iuxta
gradus pulpiti cantatur; Post responsorium
cantatur ant. scilicet ut ad celestia mentes
populi subleuet. et ad diuinam contempla-
tionem erigat; Ant enim duorum uerborum
Interpretatio est. hoc est laus dei et est hebraei
sacrum de decem nominibus. quibus apud ebre-
os. deus uocatur. Similiter et ant hebraei
est. quia quia aeternum quia aeternum sacerdotis ora-
tionem. seu benedictionem. respondit populus
fide; Amen in latinum. uere. seu fideliter.

allelu

seu fiat; Hec duo tamen uerba idest amen
 et att. nec grecis. nec latinis. nec barbaris. licet
 in suam linguam omnino trans ferre. uel alia
 lingua adnuntiare. iohannes spu reuelante.
 se uisisse et audisse ^{dicē} uocem celestis exercitum.
 dicentium. amen. att. Ac phoc sic oportet.
 in terris utraq; dici. sicut in celis resonat.
 Deinde diaconus cōsumma auctoritate in au-
 ribus populi recitat. euangelium ut ipsius
 ibidem audiatur doctrina. ad que feruet.
 intentio. ipsius que uirtus intellegatur.
 per euangelium. cuius tunc cor poris sacrosanctum
 celebratur misterium. Post hec oblationes.
 offeruntur a populo et offeruntur cantatur
 ad clero. quia & ipsa causa uocabulum supsit.
 quasi offerentium canticum; Inmittiturq;
 sup altare cor poralis palla. quod significat
 linteum quo corpus saluatoris inuoluebat.
 Quod & lino puro textum esse debet. et non & ser-
 uico t purpura neque & panno tincto. quia in
 euangelio legitur sindonem munda inuolutum
 esse corpus saluatoris. Ponunt quo que tunc
 uasa scā quod est calix et patena sup altare.
 que quodā modo dominici sepulchri appum
 habent. Quia sicut tunc corpus xpi aroma-
 tabus unctum in sepulchro nouo p priorum.

officium condebatur. tamodo In eia missi-
cum corpus illius cum unguentis sac. & ora-
tionis conditum in uasis sacris. ad percipien-
dum fidelibus p̄ sacerdotū officium admi-
nistratur; Postea cantatur missa a sacerdote.
qui postquam loquitur ad populum de cleu-
atione cordis ad dñm. & hortatur eos ad gra-
tias agendas dño. laudibus hōs implet. roga-
que ut ipse omnipotens deus pater cui deser-
uiunt celestes potestates. sua gratia illorum
uocibus. iubeat humanas ad sociare con-
fessiones; Quam deprecationē mox sub sequitur
laus. & angelicis et humanis cantibus consec-
ta. . Sc̄s. Sc̄s. Sc̄s. dñs d̄s saba oth. pleni sunt
celi et terra gloria tua eccetera; De hinc iā con-
secratio corporis et sanguinis dñi fit. et depre-
catio ualida ad dñm. Inter que et oratio domi-
nica decantatur; Postquam enī ad comuni-
candum et ad percipiendū corpus p̄ uentum et
pacis osculum sibi in uicem tradunt. Cantan-
tes agnus d̄i qui tollis peccata mundi misere-
re nobis ut pacificū sacramentū p̄cipientes.
in filiorum d̄i numero remissis delictis omnib;
m̄ creantur computare; Post communionē
ergo et post eiusdem nominis cantacū ^{et} bene-
dictione a sacerdote. ^{dicta} ad plebem diaconus

predicat misse officium esse pactum. dans li-
centiam ab eundi; Istum ergo ordinem ab apstis
et apostolicis uiris traditum romana tenēta.
et totum poene occidentem omnes ecclie eui-
dem traditionem seruant. Hæc de sacris or-
dinibus. et de sacramentis et officio misse sufficiat.

Anastasius natione romanus & pater maximo
ut legitur In gestis episcopaliibus. hic constituit
ut quoties cum q; scā recitarent euangeli a.
sacerdotes et reli quū uulgi non se dērent.
sed starent. Deinde orationem pro suis propri-
is delictis remissionem sūt dignus sit accedere
ad altare et ad tactum oblatarum. ne fiat illi
quod factum est beth sāmītis. qui temere
archam dñi tan gebant. Susceptis oblationi-
bus reuertatur sacerdos ad altare. et lauat
manus suas et & tergit ab actu cōmunium
manuum. atque terrenopane; Sacerdos
facit de oblata duas cruces iuxta calicem.
ut doceat xpm depositū esse de cruce pro
duo bus populis. et crucifixum. Eleuatio sa-
cerdotis et diaconi corporis et calicis. xpi ele-
uationē In cruce In sinuat p totius mun-
di salute. Panis & tensus sup altare.
corpus dñi monstrat & tensum In cruce.

peccat.

et super eo corpus et sanguis domini consecratum
quo dominos manducamus. Vinum et aqua in
calice. monstrant sacramenta que de latere
domini in cruce fluxerunt. quibus nos potati su-
mus; In missio panis in vinum. uariis apud
quosdam habetur et agitur; Itali. quo que
primo mittunt de seo pane in calice. et postea
dicunt pax domini; Aliqui uero reseruant
in missionem. usque dum pax celebrata sit
et fractio panis. Romani uero cum dicunt
pax domini sit semper uobiscum. mittunt corpus
domini in calicem; Crux que formatur super cali-
cem oblate particulo. ipsum corpus nobis
ante oculos ostendit. quod pro nobis est cruce
fixum; Ideo uero tangit quattuor latera
calicis. quia per illud humanum genus per quat-
tuor climata mundi ad unitatem unius cor-
poris coniungit. Itad pacem ecclesie catholice
et apostolice perducto; Talibus nam que uer-
bis. In mittit in calice corpus domini. Fiat com-
missio corporis et sanguinis domini. accipientibus
nobis ad salutem mentis et corporis in uita
eterna; Tunc populus faciat pacem. ut
ostendatur quod dominos membra eius sumus.
qui pro nobis crucifixus est et resurrexit.
Facta pace. sacerdos rumpit oblatam

& latere dextero. una particula relicta sup alta
 re. et reliquas oblationes ponit in patena tenen
 team diacono. Et particulam oblato in missa
 in calice. ostendit xpi corpus. quod iam resurrexit
 a mortuis. pro mestam a sacerdote et populo. quod
 post resurrectionem adhuc cum discipulis
 ambulat. In terra et scriptum uiuum p̄bens.
 Per relictam in altari. insinuatur eum iacere in sepul
 chro. et ad discipulis in passione derelictum. Quo
 ritur. In quo loco incipitur officium missae.
 et si forte ad totum officium non occurrerit. ubi
 se presentare debeat in tao missae. Nobis uidetur
 missam uocari. ab eo loco ubi incipit sacer. dos.
 sacrificium deo offerre. usque ad uerticem
 benedictionem. quae clamante leuita dicit. tunc
 missa est. **DE OFFICIIS ALIQ; OR ORARU CANONICARU**

¶ CUM ERGO MISSE. MAXIMA XXX III
 Ex parte ad solum panem. sacer. dos. cui sacri
 ficandi data licentia est. et ueneranda mysteria
 consecrare. sed quia istud pro sua reuerentia et
 dignitate primo loco positum est. Decerit offi
 cium diurnalium siue nocturnalium horarum.
 quibus certis spatiis terminis preces et ora
 tiones generaliter sine differentia uniuersa.
 dno offerre debet. et tunc sequenter exponam.
 ratio enim. petitio dicitur. Constat autem oratio.

loco et tempore; Ille ergo in omni loco oratione
quae per caritatis officia et bona opera ubique
manus cordis mundas eleuare ad dñm satagat.
Tempore autem quoniam canonicas oras adorandum
a patribus constitutas. Incessanter seruat ecclesia
quas quasi pro debito honorandi officio statuit
nullomodo negligere fas est. Ut sunt prima
tertia sextana nona uesper^a et cetera quae simi-
liter obseruantur; Benedicere enim dñm
in omni tempore est. semper illi digna conuer-
satione laudare et sine intermissione orare
est. omnia in gloriam dei agere. Supradic-
ta enim hora ideo specialiter adorandum discre-
tesunt. ut si forte fuerimus aliquo opere de-
tenta. ipsa nos ad officium tempus admo-
nat. quae tempora in scripturis diuinis presta-
tata. Inueniunt. **DE MATUTINA**

Primum enim de matutinorum antiquitate
dicit propheta testis est dicens. **D**ñs meus ad te
de luce uigilo. **I**n luculo autem proinde ora-
tur. ut resurrectio xpi celebretur. **I**n matu-
tina hora xps a morte resurgens. populum su-
um saluans. diabolum et satellites eius per
na captiuitate damnauit. **M**atutina enim
luce radiante dñs et saluator noster ab hie-
rus resurrexit. quando cepit oriri lux

fidelibus. quem oriente xpo occiderat peccatorib;
 Siquidem eode tempore cunctas spes future
 resur rectionis creditur. cum iusti & om̄s ab hac
 temporalimorte. quasi ad opore somni resurgēt̄
 euigilabunt. **DE PRIMA HORA XXXVII**

Prima autem hora celebratio fit. p̄inde qui a h.
 Exortu diei quod sol ab oriente apparet. Opor
 tet ut solem iustitiae oriri nobis postulemus. ut
 in illius lumine ambulantes peccatorum tene
 bras ecla queos mortis euadē̄. Iuxta illud.
 quod ipsa uertitas nos admonet dicens. Ambula
 te dum lucem habetis. et qui ambulauerit in die.
 non offendit. **DE TERTIA HORA XXXVI**

Tertia hore officium ideo fit. quia tertia hora
 xpi passio coepit. cum p̄ iudeorum linguas iam
 tunc dñs crucifixus est. Et post resurrectionē
 n̄ eius in die pentecostes. tertia hora sp̄s sc̄s.
 sup̄ aptos descendit. suo itaque loco et in uero.
 ad probationē uenerabilis trinitas. sp̄s paracli
 tus descendit ad terras. h̄mpletur us gratiā quā.
 xps promi. sic **DE SEXTA HORA XXXVII**

Sexta autem hora xps in ara crucis ascendit.
 S̄terno patri semet ipsum offerens. ut nos.
 a potestate inimici et a peccata morte libera
 ret. atque ideo conuenit ut ea nos hora orantes
 et deprecantes in laudibus suis inueniat. qua

ipſenos p̄ suam passionem aduſtam p̄ternam reſta-
rauit.

DE NONA HORA XXXVIII

Nona itaque hora inde conſecratur. quia tunc
dñs pro inimicis poſtulās. In manu patris p̄m
commendauit. Qua uidelicet hora fideles quosq̄
oportet ut ſec̄no commendent cum deuota
oratione. quae apit ſuum cognosunt p̄p̄riā
animā patri ſuo commendāſſe. ut in eius corp̄
adunata. cum ipſo regnū poſſint intrare

DE VIGINTI NA HORA

Vigintinum officium. In diurna luce occaſum eſt. Demq̄
hoc tempore ueterum ſacrificia offerri. adoleri
que altario aromata et tūra mōs erat. Cuius
reſteſt eſt. dauid dicens. **Dirigatur oratio me-**
sicut incenſum etcetera. In nouo quo que teſta-
mento. eo tempore dñs et ſaluator noſter cenā
ab uſ ap̄tis miſterium ſui corporis et ſanguinis
in initio tradidit. ut tempus ipſius ſacrificii uel
peram oſtenderet ſc̄ti. Pro inde in honorem
ac memoriam tantorū ſacramentorum inhiſten-
poribus a deō nos decet conſpecta buſ di. et ſona-
re in eius cultibus. orationū noſtrarū illuſa
officium offerentes. at que breuis laudibus
pariter exultantes. **DE COMPLETORIO**

De completis autē celebrandis. etiam in patrū
in uerimus exemplū dñi p̄pheta dicente.

Si ascendero In lectum strati mei. etcetera. Queres
 nos debet fortiter admonere. ut si ipsi locus dñi ee
 uolumus. et tabernaculum eius ac templum cupimus
 haberi. In quantum possumus exempla scōz imitemur.
 ne nobis dicatur quod dicitur. Dormierunt som-
 num suum. et nihil inuener. et reliqua. Circa duo
 decimā autē horā. id est In fine diei quod huius
 officij tempus est. credimus saluatoris corpus
 positum ee In sepulchro. ac p̄ In de istius quo que-
 cursus sollemnis debet ee celebratio. at quem mag-
 no pere postulare debem. ut ipse qui hac hora qui
 ee In sepulchro Intrauit. nob̄ eternā requiē In celis
 concedere dignetur. **DE NOCTURNA VIGILIARŪ**

De uigiliarum quoq; nocturnalium celebra-
 tione. antiqua est Instructio. Vigiliarum de-
 uotio. familiare bonū est omnibus scīs. Unde
 propheta dicit. De nocte uigilat sp̄s meus ad te
 dñe. quia lux precepta tua sunt dñe sup̄ terram.
 Item dauid dicit. Media nocte surgebam ad con-
 fitendum tibi. sup̄ iudicia iustificationis tuae.
 Unde oportet his horis psallendi orandi que fre-
 quentiam nos In sc̄is habere officij. finem que-
 nr̄m uel si aduenerit subtili actu expectare
 securos. Iste est autem catholicus ordo diui-
 narum celebrationū. qui ab uniuersa ecta.
 xp̄i Incomutabiliter seruat. **DE LEGITIMIS ORI**

Sunt et alie legitime orationes. que sine ulla
admonitione debent ante inceptationem ali
cuius operis dñi adiutorium postulare; Nec
enim decet xpianum aliqd opus incipere.
antequam studeat dñm in auxilium aduo
care; quia ipse dixit. Si nemo. nihil potestis
facere. Sedet prius non cibū sumere. quā
inter positione. quia priora sunt celestia
quam terrena; Similiter autem et post cibum
orare conuenit. ut dñō pro suis donis gratias
referatur. ut illud psalmistę complectur
quod dixit. Edent pauperes et saturabuntur. ecce

Peculiares autē **DIPICULIARIBUS ORATIONIB**
Orationes pure et frequenter facere bonum
et laudabile est. quia multorum exempla id
nos facere suadent; Et ipse dñs suo magisterio.
hoc nos docere dignatus est dicens. Tu autem
cum oraueris. intra in cubiculum. et clauso
ostio ora patrem tuum; et pater tuus qui uidet
in abscondito. reddet tibi. Sed et hoc non in clamo
sa uoce faciendum est. sed cum intentione
cordis et compunctione lacrimarum. quia hoc
modo nos exaudiri a dñō credimus. **DE QUORUM
PERTINAS PETITIE ORATIO NUM**

Orationum ergo speciem apte quadriper
titate ratione distinxit ita dicens; Deprecor

taque omnium fieri obsecrationes orationes
 postulationes gratiarum actiones. Obsecra
 ones itaque sunt. Implora^{no} nes seu petitiones
 pro peccatis quibus uel p^{re}sentibus ut p^{re}teritis
 admissis suis. unius quisque conpunctus ueniam
 deprecatur. Orationes sunt quibus aliquid offe
 rimus. seu uouimus d^{omi}no uerbi gratia. oramus cu
 renuntiamus huic mundo. et actibus atque
 conuersationem mundane. spondemus nostota
 cordis intentione d^{omi}no seruituros. Oramus.
 cum precamur nos purissimam corporis casti
 tatem. seu immobilem patientiam subituros
 esse p^{ro}petuo. t^{em} cu^m decordenro irradices. siue
 tristiam mortem operantur. uouemus nos fundit^{er}
 erueri. Postulationes s^{unt} quas palus quoque
 solemus emittere. ut p^{ro} caris scilicet nostris. uel
 p^{ro} totius mundi pace poscentes. p^{ro} omnibus homi
 nibus. p^{ro} regibus eccl^{esi}is qui in sublimitate sunt.
 supplicamus. Gratiarum actiones. quas mens
 uel cum p^{re}terita di^uni recolit beneficia. uel
 cum p^{re}sentia conplectitur. seu in futurum
 que et quanta p^{re}parauit d^{omi}no bis qui diligunt
 eum p^{ro}spicit. ineffabiles d^{omi}no gratias refert.

DI EXO MO LO GESI IO COM SES SI O NE I.
Comolo gesis greco uocabulo dicitur. quod
 Latine confessio interpretatur. Cuius nominis.

peccat.

duplex significatio est. autem in lau de intel
legitur confessio. sic est confiteor tibi dñe pat
celesti et terre. aut in denudatio ne peccatorum
cum quis que dō confiteatur sua peccata. ab eo inde
gent. id est cuius in deficiente est misericordia; &
hoc igitur greco uocabulo. & exprimitur et frequen
tatur & homologēsis. quod delictum nrm dño
confitemur. Non quidem ut ign. ro. cuius cog
nitio nihil occultum est. Unde p̄ sapientiam
dicitur; Qui abscondit scelera sua. non duri
getur. quia autem confessus fuerit et relique
rit ea misericordiam consequetur; Itaque
& homologēsis p̄ sternendi et humile facendi
hominibus disciplina est. habitu uiliat q; uictu
gracili sacro et cinere corpus incuruare. ac sor
dibus obscurare. animū meroribus deicere.

Lilla que peccant tristi tractatione mutare;
Aetaniæ autem **DELETANIA.** xlvi
greco nomine appellat̄. que latine dicuntur
rogationes; Letaniæ uero dicunt̄. p̄pter dñi
rogandū. et impetrandam aliquam eius mise
ricordiam; Inter letaniæ uero et & homologēsis
sin hoc differt. quod & homologēsis in sola
confessione peccatorum agit̄. letaniæ uero
que in deducunt̄. pro plurimis necessitatibus
dñm supplicandū. **DE Ieiunio.** xlvii

Ieiunium res est sc̄a opus celeste. ianua regni. forma futuri; Quod qui sc̄e agit do ungit. alienatur mundo. spiritualis efficitur. Et hoc enim prosteruntur uitia. humiliatur caro. diaboli temptamenta uincuntur; Ieiunium nomen est Inditū & quādā parte uiscerū tenuitate. unde ieiuni nomen creditur derivatū. qđ sicut in gēdia uiscera uacua et s̄ h̄m̄ta & cedunt.

QUID SIT INTER IEIUNIUM ET STATIONEM. XLIIII

Ieiunium Indifferenter cuius libet diei est. abstinentia. non p̄ lege sed sc̄m p̄ priā uoluntatem; Statio. obseruatio statutorū dierum et temporum; Dierum ut quarta feria et sexta feria ieiunium. & ueterē lege preceptū. De qua statione. In euangelio dicitur. ieiunio bis. In sabba to. id est quarta et sexta sabbi; Temporum autem. que lege libus ac prophetis instituta. In statione terminatis temporibus statuta sunt. ut ieiunium primi. et ieiunium quarta. et ieiunium septimi. et ieiunium decimi. ut sicut in euangelio dicitur illi. In quibus ablati sunt sponsus. uel sicut obseruatio quadagesime que in uniuerso orbe In statione apta obseruatur. circa confinium domini cepassionis; **DE QUA**

QUID MENTEM DRAGESIMO IEIUNIO. XLV

Ieiunium quadagesime est. quod a ueterib;

libris coepit & ieiunio mor si et heliae. Et ex eu-
gelio quia totidem diebus dñs ieiunauit. Dem-
trans euangelium non dissentire a lege & propheta.
In psona quippe mor si lex. In psona heliae
propheta accipiunt. Inter quos In monte xpi
gloriosus apparuit, ut euidentius emineret
quia de illo dicit aptr. testimonium habent
a lege & prophetis. **DE IEIUNIO: PENTECOSTEN.**

L Secundum ieiunium est. quod iuxta canones per
pentecostem alia die Inchoatur. Post resurre-
ctionem enim dñi xlta diebus cum discipulis le-
gitur conuersatus. Et ideo non oportere iei-
unare neclugere. quia In leticia sumus. Post
uero quam xps ad celos aduolans corporali
presencia recessit. tunc In iudicandum eē ieiun-
um. ut p cor dis humilitatem et abstinentiā
carnis. mereamur scelis accipere spm scm.
Bene ergo et regulariter hoc pentecostes apert-
bus constitutum est. Inchoare. ut gaudio promiss-
i sps sci & iultantes In laudibus di aduentu
ipsius & spectemus. Et tunc per eius gratiam
In noua ac celo spiritali Inflammari abste-
nentiā et ieiunio operam demus. Tamen si qui
monachorum & clericorum ieiunare cupiunt
non sunt prohibendi. quia et antonius et paulus
et ceteri patres anta qui. his diebus In heremo

leguntur abstinuisse nisi tantum die dominico.

DE IEIUNIO ANTE NATALIS DOMINI ET CETERIS LEGITIMIS

Tertium ieiunium est **IEIUNIUS.** **LI**

quod constat in mense nouembrio. quod diuina uice
toritate institutum. ut in iacuum hieremie p
phete testimonio declaratur dicens. Et factum est
in mense nono. predicauerunt ieiunium in cons
pectu domini omni populo in iherusalem. Hac
ergo diuinae scripturae ecclia morem obtinuit.
et uniuersae ieiunium hac ob seruatione.

celebrat. Congrua itaque dispositione ana
gistic ecclie hoc loco ieiunium quadragesimale
fieri constitutum est ut ante diem natalis domini
ieiunio et abstinentia nosmet ipsos castigemus.
quatenus ueniente redeptore indigna conuersa
tione suscipere possimus. Propter haec autem
et alia legitima opera ieiuniorum sunt. sicut
est omnis sexta feria quae propter passionem domini
a fidelibus ieiunatur. Et sabbata dies. qui
a plerisque propter quod dominus christus iacuit in se
pulchro. ieiunio consecratus habetur. **DE IEIUNIO**

DE IEIUNIO QUATTUOR SABBATO RUM.

Sunt quoque quattuor sabbata in quattuor
mensibus. id est in marcio scilicet mense. primo
sabbato ieiunia constituta. et officia in diebus
maiora orationum et lectio num in ecclia celebrant.

est uerni temporis; Secundum autem ieiunium
pentecosten statim tempore. quando panes pri-
uarum offerebantur. Tertium est in septimo
mense. autumnu uidelicet tempore. In quo et
sceno p^{er}ge fuerant. id est tabernaculorum
ueteres de dedicatione celebrant; Quartum
uero est ieiunium sabbati. In decimo mense ante
diem natalis dñi. quando uenturussaluatoris in sa-
cris lectionibus predicatur aduentus. cum me-
dicamine sc̄arum orationum & sacro ieiunio
confirmati. natiuitatem nri redemptoris letex-
per tēt; haec autem quattuor sabbata in eadem ebdo-
mada semp quarta & sexta feria legitima ieiunia fieri.
exempla precedentium patrum confirmant; In his uero ordina-
tiones fieri oportet. presbiterorum diaconorum que & ceterorum
ordinum ministri; Officiu autem horum quattuor sabba-
torum. uulgo duodecem lectiones uocantur. eo qd̄ cum
lectionibus & cum psalmis qui canuntur. duodeci-
mus numerus adimpletur. **DE PRIVATIS IEIUNIIS.**

Preterea unicuique licet. ut libet ieiuniorum. **LIII**
modum habere seu in a dia extendere. seruata
pre omnibus constitutione legitimum ieiuniorum
qua supra memorauimus. que generaliter sc̄a & a-
postolica seruat ecclesia; Nec non & illa omni-
modo custodire oportet unum quem que commu-
niter. siue per tribulatione. siue per gratiarum actione.

30

utp prius e clesiae mandat ep̄s; Quia qui constitu-
ta adque demandata ieiunia seruere neglexerit.
peccat. Qui autem ex pletis legitimis priuata
sup expendit. p priam merce dem habebit.

DE BIDUANE ET TRIDUANE. LIII.

Biduanum autem morem ieiunii reor inde
suptum. qd apli ieiunauerunt illo bi^{do} quo
dn̄s passus ac sepultus est. Triduanis ergo
ieiunare ab exemplo ductum ē. n̄ne uirtus
quidam natis pristinis uitis. totos se trib. dieb;
ieiunio ac paenitentia contulerunt. & optis ac
cis dn̄i ad misericordiam puocauerunt. Sed
illi us solum modo ieiunium modo acceptabile
est. quis sic ieiunat. *DE VS CARNIŪ. ET POTIONE VINI.*

Carnes autem & uinum post diluuium homini-
b; sunt in usum concessa; postea uero pna e
data sunt in aesum cuncta animalia. uiniq;
ad tributa licentia est. Non igitur quia car-
nes malesunt phibentur. sed ideo quia eorū ae
pule carnis luxuriam gignunt. et fomes ac
nutrimentum est omnium uitioy; & ideo
p ap̄tm loquitur. Bonum est non manduca-
re carnem. & non bibere uinum. Et iterum;
qui infirmus est. oleramanducet. A uinum
quoque a esum credo. Inde ap̄ trib. pmissū ē.
eoq̄ ex eodem elemento ^{siml} de quo & pisces creati s̄.

DE ELEMOSINARUM DIFFERENTIA. LVJ

Elemosina ergo grecū uocabulum. Latine interpretatur opus misericordiae. siue misericordiae; hinc ut reor dicta. quā miseria humane infirmitatis cor siue animum pulset. Sunt elemosinarum species plurimae. Elemosinam facit. qui frūituo in se delinquentia peccata dimittit. Elemosinam facit. qui peccatū et prauis operibus insistentē. aliquomodo siue per ammonitionē siue per disciplinā corrigit. siue etiam per excommunicationē a peccatis et uitis coercere studet. Elemosinam facit. qui errantem in uia ueritatis reducit. Elemosinā facit. qui indoctum docet. qui uerbum dei proximis suis prae dicit. Elemosinā facit. qui bona temporalia cum fratribus suis participare non desinit; Elemosinam facit. qui uictum et uestitionem indigentibus prebet. quos pias suscipit. qui infirmos uisitat. qui in carcere et tribulationibus constitutos de bonis suis subministrat. Qui ad mortem et ad supplicia destinatos eruere non cessat. Omnia enim bona opera quae in hac praesentia uita iustus quisque operatur. hoc uno nomine comprehendi possunt. Nec solum itaque malis hominibus. sed etiam in nobis met ipsis elemosinas facere possumus; Cum enim nos appetit

ad bona opera conuertimus. a supbia ad humili
 litatem. a luxuria. ad continentiam et dilectionem.
 ab ira et disceptatione. ad mansuetudinem et pa
 tenciam. a gula ad sobrietatem. ab auaritia ad
 largitatem. a tristitia seculari ad spiritalem
 letitiam. a bacchicis temporali ad studium bonum.
 quid aliud facimus quam elemosinas hinc
 met ipsos impendimus. qui primum semetipsum
 bonis operibus et sancta conuersatione ac iurati
 tum fructibus erigere non sinit. et deinde
 in quo cumque potest siue hispiritualibus reb.
 siue in corporalibus proximos suos adiuuare
 non desistit.

DE PENITENTIA. LVII

Penitentibus exemplum iob primus exhibuit.
 Quando post funera et flagella in cinere
 et alio lamento penitentiae supsit dicens;
 Idcirco ago penitentiam in fauilla et cinere.
 Post hunc dicit nobis penitentiae magisterium
 prebuit. quando graui uulnere lapsus du
 audisset propheta confestim peccatum suum
 penituit. et cum panem suam confessione et pe
 nitentia sanauit. Est autem poenitentia
 medicamentum uulneris. spes salutis. per quam
 peccatores saluantur. per quam dominus admittit
 recordiam prouocatur. que non tempore
 pensatur sed profunditate luctus et lacrimarum.

*

Nam etsi quis circa finem suum p̄ penitentia
desinit esse malus. non ideo debet desperare
quia b̄termino est ultime uite. qm̄ d̄s non
respicit quales circa sumus. sed quales cir
ca finē existimus. Melior est autē tamen est
que longe ante finem agitur. ut ab hac uita
securius transeat. **DE SATIS FACTIONE. LVIII**

Satis factio autem est causas peccatorum
et suggestionum excludere. et ultra peccatū
non iterare. Reconciliatio uero est. que post
complementū penitentia adhibetur. Nam
sicut conciliamur dō quando primū a gra
uitate conuertimur. ita reconciliamur quan
do post peccatum penitendo regredimur.
Hoc ergo ante omnia cauendum est. ne h̄s
tremis penitentia penitentia et reconciliatio
denegetur. ne in desperatione pereat. qua
pietas omnipotentis d̄i ad se quouis t̄mp̄
concurrenti succurrere ualet. Vera ergo
ad d̄m conuersio multam positorem. men
te potius est estimanda quā t̄p̄. p̄pheta
dicente. Cū conuersus ingemueris. tunc
saluus eris. **DE NATALE. D̄ni. LVIII**

Natalis d̄ni dies exde causa a patribus
uotus sollempnitatis institutus est. quē in x̄p̄
pro redemptione mundi nasci corporaliter

uoluit; Hæc est ergo dominice natiuitatis magna sollemnitas. hæc est diei huius noua et gloriosa festiuitas. aduentus di factus ad homines; itaque dies iste pro eo quod in eo xps natus est. natalis dicitur. Quemque ideo obseruare preuolutum circulum anni festiua sollemnitate solemus. ut in memoria reuocetur quod natus est xps; In bethleem quoque xps natus est. quia bethleem domus panis inter precat; Ex hac etiam causa credimus in hęcta hunc morem inoleuisse. ut in eanocte qua xps creditur esse natus. sacra missarum sollemnia celebrarentur. • ut ea hora fideles quique sacramentū corporis et sanguinis xpi ppererent. quaeum inter homines natū scirent. Cuius celebrationis tamen theles for. ut papa apud romanos primus auctor extat.

DE EPIPHANIA. lx

Epi phaniorum pro in de festa sollemnitate uiri apostolici signauerunt. quia in eo est xps. prodictus a stella. quando in uenerunt magi saluatorem in presepe iacentem. adorauerunt. etq. offerentes competentia munera trinitatis; aurū. thus. et mirrā; regi. dō. atque passuro; Ideo ergo diem hunc annua celebratae sacrauerunt. ut mundus agnoscat dnm.

quem elementa celitus prodiderunt. Siqui-
dem eodem die idē ih̄s etiam iordanis
lauachro tingitur. diuiso que celo sp̄s sc̄i
descendens testimonio dī esse filius homi-
nis declaratur; Epiphania enī grece. appa-
ritio uel ostensio dicitur; Tribus igitur sc̄cu-
lis. hic dies uocabulū sumpsit siue quodam-
modo in baptismo suo x̄p̄s populus fuerit ostensus.
siue quod eadie sideris ortu magis est pro-
ditus. siue q̄t primo signo p̄ aquā in unum
uersā. multis est manifestatus.

Purificationis ergo DE PURIFICATIONIS. LXI
Matris dñi temp̄. post dies quadraginta ana-
tuitate eius celebratur. quia & legis precepto
hoc tempus statutum est parientibus feminis.
quo purificari deberent; Hac ergo de causa
statuta est hęc festiuitas hęc. quia
matrem dñi sc̄dm̄ legem in hac die constabat
purgari; sed non ideo quod aliqua legali in-
diguerit. que tñm̄ gestabat legis; Venit ergo
mater dñi ad templū cū hostia et obuios habuit
grandeuum simeonem. et annam multorum
annorum uidiuā. benedixerunt et gloria-
uerunt tñm̄. Ob hanc quippe causam eadem
festiuitas v̄ pp̄parata nuncupatur. quia p̄ dita
p̄sone ad templum obuiam x̄p̄o aduenerunt.

deuoto corde et obsequio. y pantes eni
 greco sermone dicitur. quod obuiare latine
 interpretatur. In ipsa etiam sollemnitate cuncti
 populus cum sacerdotibus rmmis et modula
 tionibus. gestantes cereos Immanibus ardentibus
 ad honorem matris dñi ac redemptoris nri accurr.

De Lxxma. Et Lxxma. Et de Vin qua gesima Et qua

D septua gesima quoque. *DRAGESIMA. Lxxij*
 Et sexagesima. et quin quagesima. atque qua
 dragesima. cur dominica dies ante quadragesi
 male ieiunium sic appellentur. diuersa multorum
 opinio est. Alii quoque nescio quorum ore
 ducta asseuerant. quod orientales populi nouem
 ebdomadas. et greci octo. et latini septē ieiuna
 re soleant. et ob hoc his omnibus diebus att mi
 nime inexta debere cantari. Alii etiam quo
 rum ratio preceteris laudabilior mihi esse uidet.
 dicunt septua gesimā dictum esse propter dece
 ebdomadas que sunt ab ipso die usque ad lau
 sum pasche. quod die alba collunt uestimenta
 anup baptizatis. Porro sexagesima In dedici
 posse. quia sexaginta dies sunt usque ad mediū
 pasche. quod erit feria quarta paschalis eb
 domadis. Quin quagesimā uerorite dictū
 esse. eo quod equali numero puenit usque In di
 em sem resurrectionis. Quadragestimū etiam

numerum itaibi positum. quod cum dominica
sua concurrat admiscu pascha ebreorum.
quod dñs noster ih̄s christus cum discipulis suis
celebrauit. et nos dicimus cenam dñi. Notandi
tamen ut p̄ septem ebdomadas ante pascha corpus
ieiunius castigemus. et alias septem post pascha
in pentecosten a ieiunius nos relaxemus. ut prior
quinquagesimā in penitentiā peccatorum n̄r̄
exigamus ad promerendā misericordiam dī.
et in secunda laudibus et orationibus operādamur
studeamus puenire ad promissā sp̄s s̄c̄i gratiā.

Dies palmarū **DE DIE PALMARUM .lx. iij**
Dico celebratur. quia h̄c dñs et saluator noster
hieru. salē tendens sup̄ a sellum sedisse phibetur.
Tunc gradū cum ramis palmarum multatudo
plebium. obuiam ei clamauerunt. ōs anna bene
dictus qui uenit in nomine dñi rex isrl̄. Hoc autē
die symbolum competentibus traditur. propter
confinem dominice pasche sollempnitatē. Vul
gus autem eundem diem capitulauū uocat.
quia tunc moris est lauandi capita infantū
qui unguendisunt. ne forte obseruatione qua
dragesime sordidata ad unctiōnem accederent.

Cenactū hoc est feria **DECENADNI .lx. iij**
Quinta ultima ebdomadis quadragesima. quā
dñs et saluator noster post p̄picum illud pascha

complectum aduerum paschatransiens misteriu
 .corporis et sanguinis sui primu aptis tradidit.
 quando post sacramenta celestia discipulus
 fallax et proditor. precium a iudeis accepit. et xpi
 sanguinem uendidit. Et etiam die saluator
 sur gens a cena pedes discipulor lauit. propt
 humilitatis forma commendanda quam docen
 da uenerat. sicut et ipse consequenter exposuit
 Hic est quod eade die altaria templi que parietes
 et pauimenta lauuntur. uasaque purificant
 que sunt dno consecrata. et eo dem die etiam son
 chrisma conficitur. eodem uidelicet de peniten
 tes reconciliantur ut corporis et sanguinis chri
 participentur. eo uidelicet tepr quos sanguis
 xpi in remissionem omniu fusus est peccatoru

PARASCENEN. id est DE PARASCENEN. lxxv

P sexta sabbata ideo in sollemnitate habet.
 Quia in eo die xpi misterium crucis expleuit.
 ppter qd uenerat in hunc mundu ut qui a ligno
 percussus fueramus in ada. rur sus pligni misteri
 um sanaremur. Huius enim causa triumphu
 humana pusillitas xpo p omnem mundum
 celebritatem annuam prebet. pro quod dig
 natu est sanguine passionis sue scdm redime
 re. et peccatum mundi p crucem morte deuic
 ta absoluere. Cuius quidem crucis iniuria

non p̄tū h̄c illa diuinitatis substantia sed sola
suscepte humanitatis natura. In ip̄ta autē
ratio dominicę passionis ostenditur. Primata
causa est. ut xp̄s pro reatu mundi redemptio
daretur. et hostis antiquus uel uelamo. crucis
caperetur. scilicet ut quos absorbuerat euo
meret. et predam quam tenebat amitteret.
Secunda causa est. ut secuturis hominibus utq̄
magisterium preberetur. Ascendit enim
in crucē xp̄s. ut nobis passionis et resurrectionis
preberet exemplum. Passionis ad confirmandā
patientiam. Resurrectionis ad excitandam
spem. quam sperare debemus. Tercia causa est
suscepte crucis. ut sup̄ba scti et inflata sapi
entia p̄ crucis stultā ut putatur predicati
onem humiliata corrueret. In hac die sacra
menta penitus non celebrant. sed eucharistia
in cena dñi consecrata. p̄ acto officio lectio
num et orationū et scē crucis salutatione resu
munt. Hinc traditio ē de habet biduo
memorato sacramenta non celebrari. sed ma
gis scām resurrectionis noctem & p̄ctari.
In hac die uespera cum silentio celebratur. ut
quiētē dominicę sepulture ueneratio & iherosolym
Sabbata paschalis ueneratio hinc celebratur.
Lxvi) pro eo quod eadem die. **DESAB BAI S PASCH**

siue q̄d in eo requieuit redemptor & dñs n̄r in sepulchro

dñs in sepulchro quieuit. unde et bene in hebreo
 sermone. sabbatum requies h̄ter precat̄ur.
 siue quod dñs in eo ^{die} requieuit. mundo p̄fec
 to; Hic autem dies h̄ter mortem dñi et resur
 rectionem medius est. significans requiem
 quandam animarum a hominū labore om
 nium que molestiarum; post mortē, ad illā ^{labe liberandaru}
 uitam quam dñs noster iesus xp̄s sua resur
 rectione premonstrare dignatus est. In hac
 die cū omni silentio et tran quillitate oportet
 nos manere. et cum oratione et psalmodia se ad
 resurrectionis horam expectare; Hic autem
 die inclinante ad ues peram. statuta celebratio
 noctis dominicę h̄cta incipitur; Primum
 enim archidiacono benedicente uerū. deinde
 lectionum ueteris testamenti et orationum
 ordo pagitur. deinde letanice aguntur. quas
 sequitur baptismi sacramentum. post bap
 tismū uero et letanias. sequitur sc̄arum mis
 sarum celebratio. et communicatio corporis
 et sanguinis dñi. Notandum autem quod in
 orientis & clesus. mos sit in hac nocte ante
 mediam noctem fideles a b̄ clesia non re
 cedere. horam illam expectantes in sacris
 uigiliis de qua scriptum est. Media nocte
 clamor factus est et reliqua; **DE PASCHA DÑI**

et p̄ quā sic transitus p̄ resurrectionē carnis.

Jam uero paschale

LXVIIJ

sacramentum quoniam in saluatoris mysterium
manifestissime celebratur. In ueteri testamento
figuraliter primum gestum est. quando agno
occi so. pascha celebravit populus dei in egipto
Cuius figura in ueritate completa est in xpo.
Qui sicut ovis ad hinc molandum ductus est. cui
sanguine in linitas postibus nostris. id est cuius
signo crucis signatis frontibus nostris. applica
tione huius scilicet tamquam a captiuitate egipti li
beramus. Cuius quidem diem paschalis estur
rectionis. non solum pro id celebramus quod
in eodem amarus resurrexit. sed etiam et pascha
sacramentis. que per eundem significantur.
Nam uocabulum ipsum quod pascha dicitur.
non grecum sed ebreum est. Neque enim a passi
one quoniam pascha grece dicitur pati. sed a tran
situ hebreo uerbo pascha appellatum est. Quod
uero anni uersarius dies paschalis. non ad eun
dem redit diem sicut puta dies quo credit
dominus natus. hoc fit propter dominicum diem
et lunam. Manifestum enim quod die dominus cruce
fixus sit. et in sepulchro fuerit et resurrexit
adiuncta est enim ipsorum dierum observa
tio per nicenum concilium. et orbi uniuerso
christi ano per suatum. eomodo pasche celebrari

oportere; Nam iudei tantumdem mensem no-
 uorum eclunam obseruant; Diem autem ad-
 dendum patres nri censuerunt. ut eorū
 festiuitas a iudeorum festiuitate distingueret;
 Ascensionis dominice **DE ASCENSIONI. Lxvii**

Asollemnitas ideo celebratur. quia eodē die
 post mundi uictoriam. post inferni regressū.
 ascenderexps memoratur ad celos; Quae festiui-
 tas ideo preuoluitum circulum annorum.
 celebratur. ut humanitas ad sup̄te carnis.
 ascendētis ad dexteram patris in memoria
 reuocetur; Cuius corpus ita in celo esse credi-
 mus. ut erat quando ascendit. id est eadem.
 carnis specie atque substantiā; Ante hanc.
 ergo diem ascensionis dñi mos est ecclesiarum.
 occidentis. p̄res dies proximos ieiunium ex-
 ercere. et letanias agere. et hoc congruere.
 Nam si credimus xpm in hoc tempore ad celos
 ascendisse. dignum est etiam ut ante ascen-
 sionē eiusdem operam demus. ieiunium et o-
 rationibus castigantes carnem nrām. et cru-
 cem eius in nobis metipsis portantes. quate-
 nus illū sequi mereamur; Sicut ergo porta-
 mus in manibus nrīs speciem crucis eius. ita
 portemus et in carnem nrā similitudinem pas-
 sionis eius; **DE PENTE COSTEM. Lxviii**

Intaum sane et causa festiuitatis pentecosten
id est quinquagesime. paulo altius repeten
da est; Pentecosten enim dies hinccepit & cordu
um. quando di uox in sinamonte desuptona
audita est. et lex data est moysi; In nouo autē
testamento pentecosten coepit. quando adue
tum sc̄i sp̄s que x̄ps promisit & hibuit. Quem
ait non esse uenturum. nisi ipse ascendisset
in celum. Denique dum portam celi x̄ps in
trasset. decem diebus inter postas. In tremu
subito orantibus a ptis locus. et descendente
sc̄o sp̄u sup eos inflammati sunt. t̄ aut linguas
omnium gentium di magna loquerentur
Quentus sp̄s sc̄i de celo sup aptos in uarietate lin
guarum diffusa. sollempnitatē transiit
In posteros ex que de causa pentecosten celebrat.
et dies ipse pro inde insignis habetur; Idcir
co autem totius quinquagesime dies post
dn̄i resurrectionem resoluta abstinentia
in sola letitia celebrantur. ppter figuram futu
re resurrectionis. ubi iam non labor sed requi
es erit letitiæ. Ideo que his diebus nec tenu
in oratione flectantur. quia penitentiæ
et luctus in diū n̄ est. Unde etiam p̄ omnia
eandem huius diebus sollempnitatē quam
dominico die custodimus. In qua maiore est

nec ieiunium agendum nec genua esse flectenda
 obreuerentia resurrectionis dominice tradiderunt;
 Hisque diebus scilicet alleluia propter gaudium re-
 surrectionis assidue essetantandum in ecclesia.
 magistri p[ro]p[ter] e sanciuerunt. In sabbato autem
 scilicet pentecosten. sicut in sabbato scilicet pasche bap-
 tismum celebratur. lectionibus ueteris testamen-
 ti ante recitatis. et orationibus atque letaniis
 ante peractis. subsequente scilicet missarum cele-
 bratione; Bene quoque sabbatum scilicet pente-
 costen simili celebratione sabbato scilicet pasche
 ueneratur. quia ipse unigenitus dei filius in
 fide credentium et in ueritate operum nullam
 inter se et spiritum scilicet uoluit esse distantiam.
 quia nulla est diuersitas in natura. Cum itaque
 ueritas x[rist]i sit. et sp[irit]us scilicet sp[irit]us ueritatis. no-
 menque paraclita utriusque sit proprium.
 nondissimile est festum ubi unum est sacramentum;

Domicum diem **DE DIE DOMINICO. Lxx**

Dapti ideo religiosa sollempnitate sanxerunt.
 quia in eo redemptor noster a mortuis re-
 surrexit; Quique ideo dominicus appellatur.
 ut in eo a terrenis operibus uel mundi inlece-
 bris abstinentes. tantum diuinis cultibus ser-
 uiamus; Dantes scilicet diuini honorem

et reuerentiam propter spem resurrectionis nr̄ae
quam habemus nulla; Nam sicut ipse dominus
ih̄s x̄ps et saluator noster tertia die resurrexit
a mortuis. et aetnos resurrecturos in nouissimo
saeculo speramus; Unde etiam in dominica die stantes
oramus. quod est signum futurę resurrectionis
et hoc agit uniuersa eccl̄a; Dies autem dominicus
non iudeis sed xp̄ianis post resurrectionem dñi
declaratus est. et ex illo coepit habere festiuitatē
suam; Ipse est enim dies primus. qui post sepe
m̄re p̄pertur octauus; Dies dominicus. id est dies oc
tauus. qui et primus in festiuitatem successit;
Ipse enim dies primus sc̄li. in ipso formata sunt
elementa mundi. in ipso creati sunt angeli. in
ipso quoque a mortuis resurrexit x̄ps. in ipso
de celis sp̄s sc̄s super aptos descendit. manna hi
eodem die in heremo primo de celo data est
DE FESTIUITATIBUS S̄C̄O RUM. LXXI

Festiuitates apostolorum siue in honore mart̄rum
sollemnitas antaqui patres in uenerationis mysterio
celebrare sanxerunt. uel ad excitandum imita
tionem. uel ut meritis eorum consociemur. atq̄
orationibus adiuuemur. Ita tamen ut nulli mar
t̄rum. sed ipsi dom̄ mart̄rum; Quamuis hinc
moris mart̄rū constituamus altaria non offerunt

petro uel paulo. sed quod offeratur deo offeratur.
 qui martires coronauit. Dicuntur quidem
 scoꝝ festiuitates natalicia et merito. quomodo enim
 consuece dicitur nasci cum quis de utero matris
 procedens hanc in lucem egreditur. ita rectissi
 me potest natus dici. qui solutus auunculis carnis.
 ad lucem sublimatur eternam. Et hinc demors obti
 nuit ecclesiasticus. ut dies beatorum martirum
 siue confessorum xpi quibus desecto transierunt
 natales uocitemus. eorum que sollempnia non fune
 bria sed natalicia dicuntur. **DE INCENIIS. LXXII**

Festiuitates annuas dedicationis ecclesiarum.
 ex more ueterum celebrari in euangelio legimus.
 ubi dicitur. Facta sunt encenia hierosolimis. In
 cenia quippe. festiuitates erant dedicationis templi.
 grece enim dicitur chenon. nouum. quando cum
 que aliquid nouum fuerit dedicatum. encenia
 uocatur. Namque in dedicatione templi in noc
 te precedente diem dedicationis. reliquie scoꝝ
 condite in tenitorio. uigilias custodiuntur.
 In tempore uero dedicationis multitudine undiq;
 conuocata feretrum cum reliquis scoꝝ p sacer
 dotes de tenitorio ad templum deferatur. et hi
 cultit eas sacerdos in locum suum id est in sca scoꝝ
 p inuocationem nominis domini. et uocabitur

de Inceptis nomen loci dñs ibidem; Ponuntur
uero duodecim lucerne intus iuxta parietes
templi quod exprimit duo denarium numerum
apostolorum et patri archanum; Omnes autem
festiuitates prouarietate religionum. diuersas
In honore martirum tempora ideo auriis pruden-
tibus Instituta sunt. ne fortetara congregatio populi
fidem minueret In xpo. Propterea ergo dies aliquae
constituta sunt. ut in unum omnes pariter conuenirent
& conspectu mutuo. et fides cresceret et lecta ama-
rior oriatur; Sed quia de festiuitatibus celebri-
ribus. ad Instructionem eorum qui in lectio seru-
unt et populo presunt secundum sensum ma-
iorum iam supradiximus. de origine quoque cantus
et lectionum adhuc In presentia dicamus

Lxxiii **C**ANTICUM PRIMUM **DE CANTICO.**
MORSES legitur Instituisse. quando perus
saegypto decem plagis. et pharaone submerso
cum populo. p In sueta maris tanera ad desertum
gratulabundus egressus est dicens. cantemus choro
Deinde quoque deb bora non ignobilis femora
hoc ministerio functa repperitur; Postea mul-
tos. non solum uiros. sed etiam feminas. spiritu
diuino completas dei cecinisse misteria; Cantus
cum autem. uox humana est. psalmus autem qui

cantur ad psalterium p[er] David. **DE PSALMIS.**

Psalterium autem usum esse primum post moysen
dicitur propheta[m]. In magno misterio prode-
re ecclesia; Hic enim a pueritia in hoc munus ad h[oc]
specialiter electus. et cantor[um] princeps. psalmo-
rum quod thesaurus esse promeruit. Cuius psalte-
rium idcirco cum melodia cantu lenarum suaue-
um ab ecclesia frequentatur. quo facilius animi
ad compunctionem flectantur. Perfecta autem
uox est. alta. clara. suaui[us] alta ut sufficiat
clara ut aures adimpleat. suaui[us] ut animos au-
dientium blandiatur; Si autem aliquid defue-
rit & his perfectae uox non erit. **DE PSALMIS. LXXV**

Hymnos primum eundem dauid propheta[m] condi-
disse accepisse manu festum est. deinde et alios
prophetas postea quidem et tres pueri in for-
nace positi. conuocata omni creatura creato-
ri omnium ^{h[ic] n[on]} canentes; In hymnis itaque et psal-
mis canendis. non solum prophetarum. sed etiam
ipsius d[omi]ni et apostolorum. habemus & exemplum
et precepta ^{de} hac re uitalia; Hilarius autem ^{gallus} ep[iscopu]s
picauis ^{gyptus} hymnorum carmine primus flo-
ruit. Post quem ambrosius ep[iscopu]s uir magnae
glorie h[er]ep[iscopu]s. et h[ic] ecclesia clarissimus doc-
tor. copiosus in huiusmodi carmine floruisse

cognoscitur; Carmina autem quęcum que de
in laudem dei dicuntur. hymni uocantur. **ANT: ph**

Lxxvi **A**ntiphonas greci composuerunt. duobus choris
alternatim concinentibus. quasi duo sera
phim duo que testamenta. Inuicem sibi concla
mantia; Apud latinos autem primus idem
beatissimus ambrosius antiphonas instituit.
grecorum exemplo imitatus. & hinc in cunctis
occidentis regionibus. earum usus increbuit.

Lxxvii **R**esponsorialia ab italibus longo **DE RESPONSORIIS.**
tempore antea sunt repta, uocata hoc nomine.
quia uno cantante. chorus consonando respon
deat; Antea autem. id solus quis que agebat.

nunc interdum duo uel tres communiter
canent. choro in plurimis respondente.
Lectiones pronuntiare **DE LECTIO NIBUS. Lxxviii**
antiqua que institutionis. iudeorum esse traditio
habet; Nam et ipsi legitimis diebus & lege et
prophetis lectiones in synagogis utuntur.
et hoc de ueteri patrum institutione seruantes.
Ista autem lectio. non parua audientium edificatio.
unde ut ^{oportet} quando psallitur. psallatur
ab omnibus; Cū oratur. oreatur ab omnibus;
cum lectio legitur. factus silentio ^{et} audiatur
a cunctis; Cum uoluerit ^{aliquis} orare priuatim.

sub obtentu orationis ne per dideris lectionem qui
 anonsemper eam quilibet paratam potest habere;
 Quicumque enim legendi officium decenter exerce
 pagere uult. doctrina et libris debet imbuitus esse.
 sensumque hac uerborum scientia aper ornatus.
 ita ut in disunctionibus sententiarum intellegat
 ubi finiatur uinctura ubi adhuc pendeat ratio.
 ubi sententia extrema claudatur; Discernendo
 genera pronuntiationum. ac que exprimendo
 proprios sententiarum affectus. modo uoce hinc
 cantat simpliciter. modo dolentis. modo indicantis.
 modo increpantis. modo exortantis. modo miseran
 tis. modo punctantis. et his similia secundum genus
 propriis pronuntiationis exprimenda sunt;
 Inter punctationem autem et interrogacionem
 hoc inter est. quod apunctationem multa respon
 deri possunt; Abinterrogacionem uero. aut aut
 etiam; Multae enim sunt dictiones. quae solum
 modo accentu discernunt. debent a pronuntian
 te. ne in sensu earum erretur; sed haec a gramma
 ticis discere oportet; Porro uox lectoris sim
 plex esse debet et clara et ad omne pronuntia
 tionis genus accomodata. plena succo uirili
 agrestem et rusticum effugiens sonum. non hu
 milis nec adeo sublimis. non fracta non tenera.

nihil que femineum sonans. Non habens inflata
uel anhelantia uerba. non in faucibus frendentia.
nec oris inantitate resonantia. ne aspera frenibus
non in artibus labris prolata. sed pressim et equale
ter et leniter et clare pronuntiata. ut suis que
littere sonis enuntentur. et unum quod que
bum legitimo accentu claretur. nec ostentatio
nis causa frangatur oratio. Cor poris quoque
motum in prudentem habere non debet. sed graui
tatis speciem. Auribus enim et cordi consulere
debet lector. non oculis. nec potius se ipso expec
tatores magis quam ad dictores faciat.

DE SACRIFICIIS PRO DEFUNCTIS. LXXX
Sacrficium pro defunctorum fidelium requie offer
re uel pefforare. quia per totum orbem hoc custo
ditur. credimus qd ab ipis aptis traditum sit.
Hoc enim ubique catholica tenet & desia; quoniam
crederet fidebus defunctorum dimittit peccata non
pro eorum spiritibus uel elemosinam faceret.
uel sacrificium deo offerret. ^{na} Ecce cum dñs dicit
Qui peccauerit in spm scm non remittetur ei neque
in hoc seculo neque in futuro. Demonstrat quibus
dam illuc dimittenda peccata. et quodam pur
gatorio igne purganda. et zo ut in libris dialo
gesis gregorius narrat. et beata magister in gestis

anglorum frequenter exemplo ascensum se uisio
 nereuelatum est. animabus defunctorum multum
 prodesse oblata pro eis sacrificia; Et in quodam loco
 dicitur est ascensio Augustino. Defunctorum ani
 mas sine dubio pietate suorum uiuentium releuari.
 cum illis sacrificium offeratur uel elemosinae fuerint.
 si tamen aliquid quisque sibi meritum preparauit
 dum adhuc in corpore uiueret. pro quo ista prosint.
 quae cum quis pro illo fuerint; Nam non omnibus prosunt.
 nisi propter differentiam uitae quam quisque ges
 sit in corpore. Nam pro ualde bonis. gratiarum actio
 nes sunt. Pro non ualde bonis. et pro non ualde malis.
 propitiatioes sunt. Pro ualde malis etiam sinul
 las sunt ad iumenta mortuorum. qualescumque tam
 uiuorum consolationes sunt. Quibus autem pro
 sunt. aut ad hoc prosunt ut sit plena remissio.
 aut certe tolerabilior fiat ipsa dampnatio

DE LIBRIS TESTAMENTO RUM. LXXXI

Pro nuntiantur autem lectiones in xpi & eius
 de scripturis suis; Constat autem sacra scriptura. & ue
 teri lege et noua; Uetus lex illa est. quae data est
 primum iudeis per moysen et prophetas. quae dicitur
 uetus testamentum; Testamentum autem dicitur.
 quia idoneis testibus utique a prophetis scriptum
 est. atque signatum; Noua uero lex euangelium est.

quod dicitur nouum testamentum. qd p ipsum filiu
di ihm xpm et per suos aptos dedit. Illa lex uetus uelut
radix est. hęc noua uelut fructus & radice. Ex lege
enim uentur ad euangelium. Si quidem xps qui
hic manifestatus est. ante legem predictus est.
Immo ipse locutus in prophetis sicut scriptum est
Qui loquebar ecce adsum; Legem quidem promit
tent uelut infantibus pedagogum; euangelium
uero pfectum utq; magistrum iam adulas omni
bus prestant; Ideo in illa operantibus bona terre
pmittentur. hic uero sub gratia & fide uentab.
regnum celeste tribuitur. Euangelium enī dicit
bonum nuntium. et creuera bonum nuntium. ut
qui id susceperit. filius di uocentur; Hi sunt enim
libri ueteris testamenti. quos legendos recipien
dos que ecclesiarum principes tradiderunt. ob
amore doctrine et pietatis; Primum namque legis
libri quinque sunt. genesis. & cod. leuitici.
numer. deuteronomium. Hos sequuntur historia
libri sedecim; hies una uel scilicet. et iudicum libri son
guli. si uerit; Regum etiam libri quatuor; paral
pomenon duo; tobi quo que. et ester. et iudith singu
li; Et rae duo. et machabeorum duo; Super hos proph
ta libri sedecim sunt. Isaias. hieremias. ezechiel
et daniel libri singuli et hęc quidem pphetica sunt

quidam sapud mētro scribunt

Est hōc uersuum octo libri habentur. id est iob liber.
 et liber psalmorum. et prouerbiorum. et ecclesiasten.
 et cantica cantacorum. siue sapientie. et ecclesiasticum.
 Lamentationes que hieremie. sic quo que tom plentur
 libri ueteris testamenti. quadraginta quinque.
 Noui autem testamenti. primum quattuor euan.
 gelia sunt. matthei. marci. luce. et iohannis.
 Hos quattuor decim pauli apti eptē sequuntur.
 quibus etiam subiuncte sunt vii catholice epistole.
 iacobi. petri. iohannis. et iude. Actus quoque duo.
 decim aptoz; quorum omnium sigillaculum est apo.
 calypsin iohannis. quod est reuelatio ihū xpi. qui
 omnes libros. et tempore concludit et ordine.
 Hi sunt libri canonici septuaginta duo. et ob hoc mo.
 rses septuaginta duos elegit presbi teros qui p.
 phetarent. Ob hoc et dñs noster ihū xps. septuagin.
 ta duos discipulos predicare mandauit. Cō.
 qm̄ septuaginta duę lingue in hoc mundo erant
 diffuse; Congruē prouidit sps scs ut tot libri
 essent quod nationes. quibus populi egentēs
 ad capiendam fidei gratiam edificarentur.

DE BENEDICTIONIBUS.

LXXXII

Usus quoque etiam multiplices benedictiones.
 Induer sis rebus habet. Benedicitur oleum & aposto.
 lica auctoritate ad infirmorum medicamentum.

aspargi

iacobo aplo precipiente; Infirmatur quis Inuobis
et reliqua. Benedictur sal et aqua In diuersor
usus fidelium. ad homines Infirmos contra san-
tiam huiusmodi ad pecorum sanitatem. ad morbos
offerendos et cetera. Et hoc quod constat se legi
alexander papa et marcus septimus post petrum
aquam aspersionis cum sale benedicti. In habitatione
hominum. Quod autem sal sanctificatum aqua In
misetur. Ex diuina auctoritate processit. quod illud
per heliseum In fontem mira uisit. ut sanaretur
sterilitas aquarum; Natura salis et natura aq-
uicina et conuincitissima est. quia eiusdem element-
am bosunt. et eadem officium et significationem ha-
bent. Nam aqua a sordibus mundat. sal pu-
tre dinem purgat; Aqua nitorem prebet. sal
sinceritatem adhibet; Aqua potum sapientiae
significat. et sal gustum prudentiae indicat; Quod
scilicet sacrorum librorum satis testatur aucto-
ritas. et multiplicia eorum produnt testimonia
Et tenim hic mirabilis operationis diuine effectus.
ut per sacerdotum oras ipse benedicit. et per sen-
sibile eorum ministerium uirtus diuina Inuisi-
biliter efficiat sacramentum. Sic que sit ita-
ritas que exhibet In sacerdotum deprecationem. et
sa prestat ad hunc integram sanitatem.

DE SIMBOLO. LXXXII

Symbolum taliratione institutum maiores nostri
 tradunt quod post ascensionem dñi et salua
 toris nr̄i ad patrem. cum post aduentum sp̄s sc̄i.
 discipuli eius inflammata linguis omnium gen
 tum loquerentur. quo presagio consecutum
 est ut nulla illis gens & terra. nulla lingua bar
 baris inaccessa uel inuia uideretur. Preceptum
 eis est ad nō datum. ad predicandum dī uerbum
 ad singulas quasque nationes adire. Discessu
 ri itaque ab inuicem. normam prius sibi future
 predicationis in communi constituerunt. ne loca
 liter ab inuicem discedentes. diuersum aliquod
 uel dissonum predicaretur his. qui ad fidem xpi
 inuitabantur. Om̄s igitur in uno posita cœnaculo
 et spū sc̄o repleti. breuē sibi predicationis indicium
 conferendo in unum quę sententię b̄t componunt.
 atque hanc credentibus dandam esse regulam
 statuunt; Symbolum autem hoc multis et uisissi
 simis causis appellare uoluerunt; Symbolum enī
 grece. et in dicitur dici potest et conlatio. hoc est
 quod plures in unum conferunt; id enim fecerunt
 apti in his sermonibus. in unum conferendo unus
 quisque quod sentit; Indicium autem uel sig
 num idcirco dicitur. quia illo tempore sicut p̄uulus
 apti dicit. et in actibus aptoꝝ refertur. multa

60 Lo.

simulabant se aptos xpi esse; Nominantes quidem
non hincgris traditionum lineis nuntiantes. Vnde
igitur istud indicium posuere. p quod agnoscerent
his qui xpm uere scdm apostolicas regulas predica
ret. Est autem symbolum signum. p quod agnoscat
ds quot que pro hinc credentes accipiunt. ut no
uerint qualiter contra diabolum fidei certamina
preparent; In quo quidem pauca sunt uerba. sed
omnes continentur sacramenta. Decoras enim scri
pturis haec breuiatim collecta sunt a baptis. ut qm
plures credentium litteras nesciunt. uel qui sci
unt p pccupatione scti scripturas legere non
possunt. haec corderententes. habeant suffia
entem sibi scientiam salutarem; Est enim breui
fidei uerbum. et olim a propheta predictum.
qm uerbum breuiatum faciet dñs sup terram;

DE SI DE.

LXXXII

Hec est autem post apostolicum symbolum certis
sima fides. ut profiteamur patrem et filium
et spm scm unius esse essentiae. eiusdemq;
potestatis et sempiternitatis unum deum hui
sibilem. ut aut singulis personarum proprie
tate seruata nec substantialiter trinitas
diuidi. nec psonaliter debet omnino confun
dantem quo quo que confiteri In gentium.

filium unigenitum. spm̄ autem scm̄ nec genitum
 nec in genitum. sed & patre et filio procedentem.
 Filium a patre nascendo procedere. spm̄ uero scm̄
 procedendo non nasci; Ipsum quoque filium
 p̄fectum & uirgine sine peccato hominem susce-
 pisse. ut quem sola bonitate creauerat. spon-
 te lapsum misericor dicit repararet; Quem
 ueraciter crucifixum et tertia die surrexisset
 eadem ipsa carne glorificata ascendisse
 se in celum. In qua et ad iudicium uiuorum
 et mortuorum & spectatur uenturus; Hæc est
 catholice fidei uera hæcitas. de qua si unum
 quilibet respuatur. tota fidei credulitas amittitur
INCIPIT PREFATIO HERABANI III.

DILECTISSIMO DOMINO DOMINO RUM DILECTISSIMO.
 Notgario archiep̄o. herabanus peccator
 in xp̄o optat salutem; Quam diu uos
 sc̄p̄ pater sperabamus ad nos uenturos. citius
 fore aduentum ur̄m optabamus. sed quia post
 quam abistis a nobis. et mestos nos de abscessu
 ur̄o reliquistis. orandum nobis esse censebamus.
 ut diuina maiestas in cõdmes uos seruans.
 concedat nobis iterum uos sanos uidere. quia
 sanctas ur̄a sospitas est nr̄a; Si autem ali quid
 nobis aduersi contigerit. tristes nos ac contrarios.

sine dubio efficitur. De cetero quoque quia quando
hic presentaliter fuistis. placuit sc̄tati ur̄e cum
paruitatenrā aliquid tractare adque conferre
dediueris transgressionibus. In quibus fragilitas
humana diuina precepta transgreditur. quomo
do p̄p̄tentiā restaurari possint atq; dōre
conculari hi qui indueris sc̄leribus preuari
cantur legem dī. Ideoque iussistis mihi ut de
canonibus et sc̄oz patrum sententiis breuiter excer
perem atque in unum colligerem. que a magistris
ecclesie huius modi p̄sonis ad emendationem atq;
promulgata sunt. Eci quod mandastis. et in uno libel
lo ea descripsi. quo haberetis in promptu anteocu
los ad legendum. quod mihi necesse erat sedueris
libris in unum congregare. ut uoster labor uestre
uoluntati aliquomodo satisfaceret. Et ne forte
ne cessarium uobis feret. Indueris uolumini
id querere. quod uos iam constant. In breui sequi
situm habere. Huic quoque libello subiunxi al
terum. quem nup̄ de consanguineorum nuptiis
et de magorum prestigiis falsis que diuinationibus
confeceram. ut haberetis eos simul. quos or do
tionis concordis fecit. Legite ergo opusculum
quo duobis directum est. et si quid in eo minus
recte positum uideatur. ur̄o sacro studio adu

litatem legentium corrigatur; Beneualete eccln.

sacris orationibus uris. mei peccatoris memoriam
habetote In nomine etni;

De his qui sacram ordinationem capitalia crimina
committunt et eorum penitentia seu excomunications.

I De incestis coniunctionibus

II De his qui adulterium comittunt

III De his qui moechantur

IIII De his qui sacris uirginibus se sociant et de uir-
ginibus uelatis si mecauerint.

V De his qui in rationabiliter fornicantur.

VI De coniugatis si quis eorum ductus fuerit in captiuitate.

VII Quod aliud sit uxor aliud concubina et quod
non sit coniugum duplicatio quando ancillare iecta uxor
assumitur

VIII De eo qui uxorem capti sortitus est matrimonio.

IIIIII De illo qui concubinam sup uxorem habet

XI De parricidio et his qui parentes suos necant;

XII De homicidio suo uoluntarie commissis.

XIII De homicidis et falsis testibus.

XIIII De his qui seruos suos & trauidicem necant
et domina que pzelu ancillam occiderit.

XV De homicidis non sponte commissis et illis qui se
excusant quasi in fontes ab homicidio in prelio
commisso iussu principum;

- xvi.** De administratoribus et his qui preces criminales edictant
- xvii.** De populi necessario commissum.
- xviii.** De furto;
- xviiii.** De con iuratione uel conspiratione
- xx.** De his qui sacramento se obligant ne ad pacem redeant;
- xxi.** De his qui innoxia sacramenta conficiunt quomodo peniteri oporteat;
- xxii.** De his qui ad ecclesiae patrimonium confugunt ne tradantur persequentibus sine foedere pacti;
- xxiii.** De his qui diuinationes expectant et incantationibus siue auguriis deserviunt
- xxiiii.** Quod non licet xpianis seruare traditiones gentium nec ullis obseruationibus festis eorum communicari
- xxv.** Quod non sit con paginis conuiuandum;
- xxvi.** De xpianis qui cum iudeis uestuntur. et quod non iudeis liceat habere xpianas uxores uel concubinas seu mancipium xpianum.
- xxvii.** Quod non congruat xpianis comessationibus interesse nec histriones fieri nec saltare in iuppitatis neque in conuiuus.
- xxviii.** Ut ad mensam epi scripturae diuine legantur et quod sacris ordinibus deditos uiros non comueniat ebrietatem sectare;
- xxiiiiii.** De continentia et castitate clericorum.
- xxix.** Quod non debeant sacerdotes quasi liberti tractari

familus truncationes facere nec aliquid quod morte plectendum sit iudicare.

xxvi De clericis qui in mutua eadem prorum p^{un}te,

xxvii De avaritia et cupiditate et quod non sit usura exigenda,

xxviii De apostatis.

xxix De professione monachi.

xxx De penitentiae temperamento et quando reconcilian disunt ipsi poenitentia;

xxxi De his qui in penitentia positi uita excesserunt;

xxxii De his qui poenitentiam uolantes spnunt et rur sus preuaricantur.

xxxiii Quod nulli sit ultima poenitentia deneganda;

xxxiiii Quod oportet eum qui pro illicitis ueniam poscit etiam a multis abstinere et quod non oportet eum tempore penitentiae luctra negotiationis exercere.

xl Quod a militia seculari post penitentiam redire non debet.

INCIPIT CAPITULUM PRIMUM

In primis ergo uisum est uobis conscribi de his qui sacros ordines habent. et ante uel post ordinationem contaminatos. In capitalibus criminibus se esse profitentur. In quibus ut mihi uidetur haec distantia debet esse. ut qui quideprehensi uel capti fuerint publice iniquo

furto. ad que fornicatione ecceteris huius modi criminibus
secundum sacrorum canonum Instituta. a gradu proprio
deponantur. quia scandalum est populo dei tales per
sonas super se positas habere. quas ultramodum uiciosas
constat esse. Nempe inde detrahunt homines sacri
ficio dei. et rebelles hinc atque contrarii existentes. seque
prauis exemplis cotidie peiores fiunt. sicut quondam
filii heli peccantibus fecisse leguntur. Qui autem
de predictis uiris. poenitentiam confessionem male esse
absconse commissam coram oculis dei. presentem etiam
sacerdote qui eis indicaturus est penitentiam confitentem
et semet ipsos grauitate deliquisse accusant. si ueritate
penituerint et se per ieiunia et elemosinas uigilias
atque sacras orationes cum lacrimis purgare certa
uerint. his etiam gradu seruato. spes uenue demerite
recordia dei promittenda est. qui omnes homines
uult saluos fieri et ad agnitionem ueritatis peruenire.
neque uult mortem peccatoris sed ut conuertatur et
uiuat. Nam de illis qui ad honorem presbiterii sine
examinatione prouecti sunt. In niceno concilio ca
pitulo. viii. taliter scriptum est. Siqui presbiterum
sine examine sunt prouecti uel cum discuterent
peccata sua confessi sunt. et homines contra canones
commota manus confessis imponere temptauerint.
tales regula non admittat. quia quod irrephensibile est

catholica defendit *ecclia*

Item in eo cesariensi concilio cap. viii. de hoc ita de-
finitum est; Presbiter si preoccupatus corporali
peccato prouebatur. et confessus fuerit de se quod
ante ordinationem deliquerit. oblata non con-
secret. manens in reliquis officiis ppter studium.
bonum; Nam peccata reliqua plerique dixerunt
p manus inposita onem possedimur; Quod si de se
non fuerit ipse confessus. et argui manifeste non qui-
uerit. potestatis sui iudicio relinquatur.
Item in eodem concilio cap. x. Similimodo ^{ca. a.} diaconus
seodem peccato subcubuerit. ab ordinem inisterus subtraat.

De illis quoque qui post acceptum gradum peccauerint.
In ap^{to}z canone ita legitur; Ep^s aut pr^{br} aut
diaconus qui in fornicatione aut puurio aut furto
captus est. deponatur. non tamen communione
priuetur. Dicit enim scriptura; Non uindicabit
dn^s ^{his} inid^{um}. Item in eodem concilio. cap. xxxviii.
Siquis ep^s. aut presbiter. aut diaconus. depositus
iuste sup certis criminibus. ausus fuerit ad t^{er}tare
ministerium dudum sibi commissum. hic ab ecclia
poenitus abscidatur; Accusationem autem aduer-
sus sacri ordinis uiros facile non recipiendum.
sed prius causam diligenter examinandam. et postea
iudicium inferendum ap^ls docet scribens ad timotheu;

Accusationem Inquid aduersus presbiterum
non recipias. nisi sub duobus aut tribus testibus.
Peccantes autem coram omnibus argue. ut ceteri
metum habeant; Quales autem ipsi testes esse
debeant. In africano concilio ep̄ xcyi manifesta-
tur ubi ita scriptum est; Placuit ut omnes
serui uel proprii liberti ad accusationem non
amittantur. uel om̄s quos ad accusanda pub-
lica crimina leges publicae non admittunt;
Om̄s etiam Infamia maculis a p̄sidi id est istriones
hactenus p̄tudinibus subiecte p̄sonae; Heretici
etiam siue pagani seu iudei sed tamē omnibus
quibus accusatio denegatur. In causis propriis
accusandi licentia deneganda est; Item in eo-
dem concilio cap̄ xcyiii; Testes autem ad testi-
monium non admittendos. qui nec ad accusatio-
nem admitti precepti sunt. uel etiam quos ipse
accusator de sua domo produxerit; Ad testimo-
nium autem Intra annos xiiii. etatis suae non
admittatur; Item in eodem concilio ep̄ xcxi.
placuit ut quotiescumque clerici ab accusatoribus
multa crimina obiciuntur. et unum seipsum
de quo prius egerit probare non ualuerit ad
cetera non admittatur.

De his autem quorum occulta peccata sunt

48
nec manifeste ab aliquo argui possunt. si salu-
briter compuncti pro peccatis suis confessionem
ep̄o siue p̄bro occulte faciunt. bonum mihi uide-
t̄ ut sc̄dm̄ id quod sibi decretum fuerit ab ep̄o siue
p̄bro penitentiam agant. non trepidene tarde
sed feruenter et solliate. ac sic se ueniam peccato-
rum ad n̄o p̄cepturos et gradum se recuperaturos
confidant; Quod etiam beatus gregorius papa
in ep̄ta quam ad secundinum seruum d̄i inclusum
scripsit. ita probat dicens. Nam tu a sc̄tas inde
anobis requisuit ut tibi rescriberem de sacer-
dotali officio post lapsum resurgendi. dum
dicit de hoc canones diuersas te legisse. diuer-
sasque sententias alias resurgendi alias ne-
quaquam posse; Nam nos generaliter a nice-
na incipientes. hanc cum reliquis quattuor
ueneramus. que ipsam sequentes cetera in-
cunctas sententias unanimes concordant;
Nos ergo precedentes nos patres sequimur.
quia auctore d̄o a sacra doctrina illorum
non discordamus. a capite itaque incipientes.
usque in quartum altaris ministrum hanc
formam seruandam cognoscimus. ut quem
minorem maior precedit. sicut honore
est maior. ita sit in crimine; Et quem maior

sequitur culpa. maiore implicetur uindicta. et sic post
penitentia credatur esse fructuosa; Quidem prodest
tritacum seminare. et fructum illius non colligere.
aut domum construere. et non illic habitare. Post
dignam enim satisfactionem credimus posse redire
ad honorem propheta dicente; Numquid quicadit
non adiciet ut resurgat. et quia uersus est in reuer-
tendum peccatori ait; In quacumque die conuersus
In gemueris. tunc saluus eris; Unde et psalmista ait
Cor mundum crea in me deus. et spiritum rectum in noua
In uisceribus meis; Ne proicias me a facie tua et spiritum
sanctum tuum ne auferas a me; Dum enim peccator ne ad
proiceretur pro lapsi culpa alienam qui periret
propheta rapuisse se uxorem tremefactus et pauore
propheta indicante flagitium suum penitentiam agens
addidit; Redde mihi letitiam salutaris tui. et spiritu
principali confirma me; Si enim ipse dignam deo
penitentiam non fecisset. nequaquam alius predicaret
Atenti; Doceam iniquos uias tuas. et impii ad te
conuertentur; Dum enim peccata sua prospexit
propheta mundata per penitentiam. non dubi-
tauit predicando castigare aliena. et sic sacri-
ficium de semet ipso deo offerre fudit cum di-
cebat; Sacrificium deo spiritus contribulatus; Non
ista sufficerent. sed omnis sententia quo plus

sacre scripturę testimonius confirmatur. facilius cre-
 ditur; De hoc enim propheta dicit; Non mortem.
 peccatoris. sed ut conuertatur et uiuat. De hoc pec-
 canabus dicitur; Peccator in quacumque die con-
 uertus in gemitu. omnes iniquitates eius in obliuio-
 nem traduntur; Si enim redemptor noster qui peccato-
 res non perdere sed iustificare uenit in obliuione pec-
 cataum delicta dereliquit. quis hominum condemp-
 nanda reseruet cū aptis dicat. Si dicit iustificat.
 quis est qui condempnet et? Non tē misericordie
 recurrentes. euangelicam proferamus sententiam;
 Gaude ob inquit sup uno peccatore penitentiam
 agente. quam sup nonaginta nouē iustis qui non
 indigent penitentiam; et ouem perditā. (xviii).
 non errantibus relictā. humero ad ouile repor-
 tatur; Si uis errans post inuentiōnem ad ouile.
 humero reportatur. cur ista post poenā ad ecclie.
 ministerium non reuocetur. quid est ergo gra-
 uius carnale delictum admittere. sine quo non
 multa sed pauci inueniuntur. aut dī filium amōdo
 negare. In quo peccato ipsum beatum principem
 apostolorum petrum ad cuius nunc corpus indig-
 nis sedemus. lapsum esse cognoscimus. sed post ne-
 gationem penitentia secuta est. et post penitentia
 misericordia data. quia illum ab apostolatu

non deiecit. qui ante seipsum negare predixit. Tibi
hæc fili karissime dicta sufficiant. ut illum quem
conspicis delicta fletu delere in conspectu diuini-
tatis. non dubites misericordiam consequi. quia
nullum peccatum reuersione despicit. qui pecca-
torum sanguine suo redimere uent; Hinc enim
beatus augustinus. ad petrum diaconum deside-
scribens ait; Omni homini in hac uita esse potest
ut illis poenitentia quâ quocumque tempore
homo egerit quamlibet iniquus. quamlibet
annosus. si toto corde renuntiauerit peccatis
preteritis. et pro eis in conspectu dñi solum corpo-
ris sed etiam cordis lacrimas fuderit. et malorum
operum maculas bonis operibus diluere cura-
uerit. omnium peccatorum indulgentiã mox
habebit. Hoc enim nobis dñs propheticis pro-
mittit eloquio dicens; Si conuersus in gemeris
saluus eris; Et alio loco dicitur; Fili peccasti
ne adicias iterum. sed et de preteritis deprecare
ut tibi dimittantur. Numquam peccata esse
indicta pro peccatis deprecatio. si peccata non
esset remissio concedenda; Sed etiam poeniten-
tia peccatorum tunc prodest. si eam in ecclia catho-
lica gerat. Cuius in persona beatus petrus ligandi
soluendi que tribuit potestatem dicens;

Quae alligaueris sup̄ terram . est ligata et̄ in celis; Et
 quae solueris sup̄ terram . erunt soluta et̄ in celis; In
 quacumque igitur homo aetate ueram peccatoꝝ
 suoz poenitentiam egerit . et uitam suam dō illu
 minante correxerit . non priuabitur indulgen
 tiae munere . quia sic d̄s p̄phetam dicit; Nolo
 mortem morientis . tantum ut reuertatur aui
 a sua mala et uiuat anima eius; Verū tamen
 nullus hominū debet sub spe misericordiae di
 uinae diutius remanere peccatis . cum etiam
 in ipso corpore . nemo uelit sub spe future salu
 tatis diutius egrotare; Tales enim qui ab in
 quitatibus suis recedere nequeunt . et sibi de dō
 indulgentiam repro mittunt . nonnumquā ita
 preueniuntur repentino di furore . ut nec conuer
 sionis tempus nec beneficium remissionis inue
 niant; Ideo unumquemque uerū sc̄a scriptura
 benigne premonet dicens; Ne tardaueris con
 uerti ad d̄m . et ne differas . de die Indis; Subi
 to enim ueniet irae eius . et in tempore uindic
 tae disperdetur; Dicit etiam beatus d̄s; Hodie si
 uocem eius audieritis . nolite obdurare cordia uia
 Cui quoque beatus paulus concordat his uerbis;
 Uidete fr̄s . ne forte sit in aliquo uerū cor malum
 incredulitas discedendi ad dō uiuō . sed ad hor

taminiuos meipfos p singulos dies donec hodie
cognominatur ut non obduretur quis & uobis falla
tia peccati; Obdurato igitur corde uiuit. siue qui
non conuertitur desperans de indulgentia pecca
torum. siue qui sicut misericordiam di sperat
ut usque in finem uite presentas in suorum cri
minum pueritate remaneat; Proinde diligen
tes misericordiam di metuentes que iustitiam. ne
de remissione peccatorum desperemus. ne rema
neamus in peccatis. scientes quia illa omnium
hominum debitasit & hactura equitas iustissi
mi iudicis. que non dimiserit misericordiae cle
mentissimi redemptoris; Sicut enim misericordia
suscepit absolutq; conuersos. ita iustitia repellere
punit obduratos; Hisunt qui peccantes in spi
ritu scilicet neque in hoc seculo neque in futuro remissi
onem accipient peccatorum; Nam de hoc fido
rus hispalensis eps ad inquisitionem mansio
nis epi. ita rescripsit dicens; Verum quod si que
ter ineptis uenerabilis fraternitas tua innotuit
nulla est in huiusmodi sententis decretorum
diuersitas Intellegenda quod alibi legitur in
lapsu corporali restaurandum honoris gradum
post poenitentiam alibi post huiusmodi delictum
nequa quam reparandum anti qui ordinis mer

57
tum; Hec enim diuersitas. hoc modo diston-
guitur. illos enim ad pristinos officii gradus.
redire canon precepit. quos penitentiae pre-
cessit satisfactio. uel digna peccatorum confes-
sio; Contra hi qui neque auctio corrupti-
onis emendant. atque hoc ipsud carnale
delictum quod amittunt etiam uindicare.
quadam supstitiosa temeritate nituntur.
nec gradum utaque honoris. nec gratiam
communione accipiunt; Ergo tae est utraq;
dirimentia sententia. ut necessesse sit illos res-
taurari in loco honoris. qui penitentiam
reconciliationem meruerunt diuinae pietatis;
Hi nec in merito consecuntur ad eptae digni-
tatis statum. qui per emendationem penitentiae
recepisse noscuntur uiter medium; Idem
ne forte magis ambiguum sit. diuinae auctori-
tatis sententia confirmetur. Etzechiel enim
propheta sub t^opo preuaricatricis hierusale.
ostendit post penitentiae satisfactione pristi-
num restaurare posse honorem; Confun-
dere inquit oiuda. et porta ignominiam tuam;
et post paulum; Etcu inquit et filiae uere
uertimini ab iniquitate uestra; Quando dixit
confundere. ostendit post confessionis

id ipse peccata opus debere. quem quam erubescere et pro amissis sceleribus candlam frontem humi prostratam demergere. pro eo quod dignum confu sionis perpetraverat opus; Deinde precepit ut portet ignominiam depositionis sue. lugens cum humilitate quod peccauerat; Sic quoque reuocari. scilicet prophetam ad priorum statum poterit; Item hi o hannes euangelista angelo ephesi ecclie inter cetera simile quidam scripsit. Memore esto Inquit unde cecideris et age penitentiam. et prima opera fac' alioquin ueniam tibi et mouebo candelabrum tuum de loco eius; In angelo ecclie. prepositum utique id est sacerdotem ostendit. iuxta mala chiam quid dicit; Labia sacerdotis custodiunt sapientiam. et legem & quirunt de ore; quia angelus dñi est; Prepositus ergo lapsus humitium. per euangelistam monetur ut memor sit unde ceciderit et penitentiam agat. et prima faciat opera. ut non moueatur candelabrum eius; Nam candelabrum angeli. doctrina est sacerdotalis. uel honor potestatis quam gestat intellegitur. iuxta quod scriptum est apud samuelem In damnationem eli; Oculi eius caligauerunt nec poterat uidere

lucerna di antequam extinguatur. Lucer
 na quip pedi fuerat. quando dignitate sacerdo
 tali pollens iustitiae claritate fulgebat.
 Quam extinctam propheta asserit. duobscle
 ratorum sacerdotis potestate meritorum
 quaelumen amisit. Candelabrum ergo siuelu
 cerna sacerdotis. quae intelleguntur charismati
 honoris tunc iuxta iohannem extinguatur uel
 mouetur. quando post delicti casum neglecta
 paenitentia admissa scelera non deflentur.
 Non enim dixit. pro eo quod cecidisti commo
 uebo candelabrum tuum. sed nisi penitentiam
 egeris mouebo candelabrum tuum. Ergo que
 quam ppositum peccante. si puenierit paeni
 tentia. delicti utiq. sequitur et uenia. Et
 in pro uerbis scriptum est. Qui abscondit
 scelera sua non dirigetur. qui confessus fuerit
 & reliquerit ea misericordiam consequetur.
 Nam & ipsud quod canonu censura post septē
 annos remeare paenitentiam instatu pristinu
 precepit. non hoc electione proprii arbitri
 sui patres. sed potius exsententia diuini iudi
 ci sanxerunt. Nam legitur quod maria
 soror aaron propheta sa dum obdetrattonis
 aduersus mosen incurrisse & delictu ilico stitit

mate lepræ perfusa est. Cumq. p[er]e[re]t & moyses
ut emundaretur. p[re]cepit eam d[omi]n[us] extracastra
septē diebus egredi. & post emundationē rur
sus eam in castra admitti. Maria ergo soror
aaron. caro intellegitur sacerdotis. quædā
supbia dedita sordidissimis cogitationum
contagis maculatur. extracastra septem di
ebus. hoc est extracollegiū scæe ecclesie
septē annis proiciatur. Ubi post emunda
tionē uitiorū. locū uel pristinæ dignitatis
recipi & meritum. Ecce in quantum ualuit
conculi antiquā plane & plena auctoritate
sententiā sacris testimoniis explanauit.
ostendens eum posse restaurare pro priō hono
re qui per paenitentiae satisfactiōē nouit
pro priā delicta deflere. Cum uero non
posse restaurari. quineclug & quegite.
& lugenda sine ullo pudore religionis uel
tamore iudicij diuini committit. In fine
autē epistole hoc adiciendū putauit. ut quocies
eū q. ingestis conaliorū discors sententia in
uenitur. illius magis se teneatur sententia
cuius antiquior & potior extitit auctoritas.
In conalio igitur hilerdense cap. v.
de his qui altario seruiunt si subito carnis

fragilitate corruerint. & dñorespiciente digne
 penituerint. ita ut mortificato corpore cordis con-
 triti sacrificium dō offerant. maneat in potestate
 pontificis uel ueracit̄ adfluctos nondiu suspendere.
 uel dissidiosos prolixiori tempore ab ecclesiae corpore
 segregare. Ita tamen ut si officiorum loca recipiant.
 ne possint ad aliora officia ulterius promoueri.
 Quod si iterato uel uelud canes ad uomitum reuersi fue-
 rint. non solum dignitate officii careant. sed etiā
 scām communionē nisi in exitu percipiant.

Item in concilio cartaginensi. cap. xxvii. scrip-
 tum est. quod pr̄bri et diaconi in grauiori culpa
 conuicti manus in positionē tamquā laici nequa-
 quam suscipiant. Confirmatum est ut si quan-
 do pr̄bri uel diaconi in aliqua grauiori culpa
 conuicti fuerint. quae eos ministerio necesse sit
 remoueri. non eis manus tamquā paenitenti-
 bus laicis inponatur. Neque p̄mittendū
 ut rebaptizati ad clericatus gradum promo-
 ueantur.

II

De incestis coniunctionibus in concilio agat-
 tense. cap. lxi ita scriptum est. Inces-
 tis coniugis nihil prorsus ueniae reseruamus.
 nisi cum ad alterum separatione sanauerint.
 Incestos uero nullo coniugii nomine deputandos

quos & iam designare funestum est. Hos enim
esse censemus. si quis relicta fratris quae pae-
ne prius soror exiterat carnali coniunc-
tione uio lauerit. Si quis fratris germanam
uxorem acciperit. Si quis nouercam duxerit.
Si quis consobrinesuae sociauerit. quod ita p-
senti tempore prohibemus. ut ita ea quae sunt
ante nos constituta non dissoluamus. Si quis
relicte uel filiae aut auunculi miscatur. aut
patris filiae uel priuigine suae concubito pollu-
atur. sane quibus coniunctio illicita interdicitur.
habebunt in eundi melioris coniugii liber tatem.

Item de eisdem in concilio aurdianense. cap. xiiij
scriptum est. nesciat super thronum defuncti fratris
ascendat. nec quisquam amissa uxore sororaude-
at sociari. Quod si fecerit ab ecclesiasticis dis-
trictione feriatur.

Item de eisdem in concilio hilerdense. cap. iij
ita dictum est. Qui se incestu pollutione con-
maculant. placuit quousque in ipso deestando
& illicito carnis contubernio perseuerant. usque
admissam tantum catecuminorum in ecclesia p-
mittantur. Cum quibus & iam nec cibum su-
mere ulli christianorum sicut apostolus iussit
oportet.

54
Item de his in athenis concilio cap. xx. iij.
Ita scriptum est. Quidam sponsam habet sororem eius uiolauerit & grauidam reddidit. post modum desponsata sibi duxit uxorem. illa uero que corrupta est laqueo se peremit. hi qui fuerant conserui. post decennem satisfactionem iussis sunt suscipi gradus penitentiae constitutos.

Item in neocesariense concilio. cap. ii. ita dicitur.
De his qui duobus fratribus nupsierint. uel quiduas sorores uxores acceperint. Mulier si duobus fratribus nupsierit. abiciatur usque ad mortem. Verum tamen in exitu propter misericordiam si promiserit quod facta in colomis huius coniunctionis uincla dissoluat. fructum paenitentiae consequatur. Quod si defecerit mulier aut uir in talibus nuptiis. difficilis erit paenitentia in uita permanenti.

Item de his qui duabus sororibus copulantur.
In heliberritano concilio cap. lxi. ita scriptum est. Siquis post obitum uxoris suae sororem eius duxerit. et ipsa fuerit fidelis. quinquennium a communione placuit abstinere. nisi forte uel locus dari pacem necessitas coegerit infirmitatis.

Item de muliere que duos fratres sumit in coniugio. uel uir quiduas sorores habuerit. in

concilio martini epi. cap lxx viii. ita scrip-
tum est. Si quae mulier duos fratres. aut si quis
uir duas sorores duxerit. a communione abs-
tineantur usq. ad mortem. in morte eis commu-
nio promisericordiae detur. Si uero superuixe-
rint communione accepta. & de infirmitate
conualuerint agant plenam penitentiam tempo-
re constituto.

Item in canone ap. toru cap xviii scriptum est.
quid duas in coniugio sorores acceperit uel filiam
fratris. clericus esse non poterit. III

Adulterium aut non solum lex damnat. sed & a
euangelica auctoritas omnino uocat. Un-
de & scilicet patres celesti magisterio imbuti. de
hoc quid seruandum sit sancuerunt. Nam in an-
cyrano concilio cap xvii ita scriptum est.
Si cuius uxor adulterata fuerit. uel si ipse adul-
terium commisserit. septem annorum peniten-
tiam agentem. oportet eum persequi secundum
pristinum gradum.

Item in africano concilio. cap. lxviii. de his
qui uxores aut quae uiros dimittunt. ut si ma-
neant scriptum est. Placuit ut secundum euan-
gelicam et apostolicam disciplinam neque dimissus
ab uxore neque dimissa a marito alteri coniu-

gatur. aut ita maneat. aut sibi metereconcilient.
Quod si contempserint ad paenitentia redigantur.
in qua causa legem imperialem pœendam
promulgari.

Item in decretis innocenti pape. cap. xxiii
scriptum est. Quod uiri cum adulteris non
conueniant. Et illud desideratum est sciri. cur
communicantes uiri cum adulteris uxoribus non
conueniant. cum contra uxores in consorcio
adulterorum uirorum manere uideantur. sup
hoc xpiana religio adulterum in utroq. sexu
pari ratione condempnat. Sed uires suos mulieres
non facile de adulterio accusant. et non habent
latentia peccata uindictam. Uiri aut liberius
uxores adulteras apud sacerdotes deferre consue
runt. et ideo mulieribus pro dco earum crimine
communio denegatur. Uirorum aut latente co
missio. non facile quisquam ex suspicionibus abstinet.
Quicquid sub mouebitur. si eius flagitium delegatur.
Cum ergo p causasse. interdum probatione. cessan
tur uindictae. ratio conquiescit.

Item in eiusdem decretis. cap. xxvii. scriptum est
quod hi intercedente repudio diuortium puler.
si se alius nuptus adiunxerint. adulteries se mon
trentur. De his etiam requirit dilectio tua qui

interueniente repudio a liſe. maſtri monio co
pulauerunt. quos in utraque parte adulteros
eſſe maſteſtum eſt. Qui uero uel uxore ui
uente quamuis diſſociatū uideatur eē. con
iugium ad aliam copulam feſtinarunt. neq̄
poſſunt adulteri non uideri. intantū & iam
ut haec pſonę quibus tales coniuncti ſunt. & iā
ipſe adulterium commiſiſſe uideatur. Se
cundum illud quod legimus in euangelio.
Quid miſſerit uxorem ſuā. & alia duxerit
mechatur. Similiter et quid miſſā duxerit
mechatur. Et ideo om̄s a comunione abſtinen
dos. De parentibus aut̄ aut propinquis eorum
nihil tale ſtatui poteſt. niſi in centores inlicita
conſoreu fuiſſe detegantur.

In concilio quo que heliberritano cap̄ viiiij.
de feminis que adulteros maritos reliquerunt
& aliis nubunt ſcriptum eſt. femina fidelis
que adulterum maritū reliquerit fidelem &
alterum ducet. prohibeatur ne ducat. ſi dux
erat. non prius accipiat comunionē. niſi que
reliquid de ſeculo exierit. niſi forte neceſſi
tas in firmitatis dare compulerit. IIII

Item in concilio heliberritano. cap̄ xxx.
de mechis ſcriptum eſt. Subdiacones eos

ordinari non debere. qui in adolescentia sua fuerint mechati. eo quod modum p̄subreptionem ad aliorum gradum promouebantur si qui sunt in tempore p̄terito ordinati amouentur.

Item in eodem concilio. cap̄ xxxi. De adolescentibus qui post lauacrum mechatur scriptum est. Adolescentes qui post fidem lauacri salutaris fuerint mechati. cum duxerint uxores ad ta legitima paenitentia placuit ad communionem eos admitti.

Item in eodem concilio. cap̄ xlvi. de eo qui uxorem habens sepius mechatur scriptum est. Siquis fidelis habens uxorem. non semel sed sepe fuerit mechatus in finem mortis est conueniendus. Quod si se promiserit cessaturum. detur ei communiō. Si resus citatus rursus fuerit mechatus. placuit ulterius non ludere eum de communionem pacis.

Item in eodem concilio cap̄ xlii. de uirginibus dō sacratis si adulterauerint. Virgines que se dō dicauerunt. si pactum p̄diderint uirginitatis atq. eidem libidini seruauerint. non intelligentes quid admisserint. placuit ut nec in finem eis dandam eēt. communionem. Quod si semel per sua suo ab infirmi corporis lapsu post commissam

per uita tempore uicesuae huiusmodi femine
egerint penitentiam ut abstineant se a conu.
placiteas in fine communionē accipere debere

Item in eodem concilio. cap. xiiij. de uirginibus
secularibus si mechauerint scriptum. Virgi-
nes que uirginitatē suam non custodierint. si eos-
dem que easdem uiolauerint duxerint. et te-
nuerint maritos. eo qd̄ sola nuptias uiolauerint.
post annum sine penitentia reconciliare debe-
bunt. Uel si alios cognouerint uiros eo quod
mechate sunt. placuit post quinquenni tēporē
ad ta legitima penitentia admitti eas ad commu-
nionē oportere.

Item in athenano concilio. cap. xvij. de his
qui uirginitatē professi sunt. et de his qui
sub sororis habitu cū aliquibus commorantur
scriptum est. Quot quod uirginitatē promit-
tentes irritam faciant sponsionem. inter biga-
mos censeantur. Virgines autē que conueniunt
cum aliquibus tamquam sorores habitare
prohibemus.

Item in decretis gelasii pape cap. xx. de his
qui se sacris uirginibus sociant. et foedera incesta
committunt quod communicare non possunt.
nisi forte publicā paenitentia gesserint dicitur.

Virginitas sacris temere sequosdam sociare cogno
 uimus et postdicatū dō propositum in cetera foede
 ra sacrilegaque miscere. quas protinus equumē
 a sacra communione dē rudi. et nisi p̄ publicā
 probatāq. penitentiā omnino non recipi. aut
 his cetera uaticū de seculo transeuntib; sitamen pe
 nituerint non negetur.

Item in decretis innocenti pape cap. xx. de uir
 ginibus non uelatis si de uelauerint scriptū ē.
 haec uero quinec dum sacro uelamine cetera.
 tamen in proposito uirginali semper se simula
 uerant p̄ manere licet uelate non fuerant. si for
 te nupserint. his agenda aliquanto tempore
 penitentia est quia sponsio earum ad nōc tenebat.
 Si enim inter homines solā bone fidei contractus
 nulla ratione dissolui. solui sine uindicta pote
 rit. Nam si apostolus paulus illas quē propo
 sito uirginitatis discesserunt dixerat habere damp
 nationem. quia primam fidem irritā fecerunt.
 quanto potius uirgines quae prioris promif
 sionis fidem frangere sunt conate. **VI**

In concilio ancirano. cap. xv. de his qui forni
 cantur in rationabiliter. id est qui miscentur
 peccoribus aut cum masculis polluantur scrip
 tum est. de illis qui in rationabiliter uersati sunt

si ue uer santur. quotquot ante uicesimū
annum tale crimen commisserint quindeci
annis exactis in penitencia communione
mercantur orationum. Deinde quinquen
nio in hac communione durantes. tunc demū
oblationis sacramenta contingant. Discu
tiatur autē & uitae eorum quales tempore
penitudinis extiterint. et ita misericor
diā consequantur. Quod si inexplabiliter
his hesere criminibus. ad agenda penitentiā
plixius tempus insumant. Quotquot autē
pasta uiginti annorum aetate. & uxores haben
tes hoc peccato lapsi sunt. uiginti quinque annis
penitudinē gerentes. in communione suscipiant
orationum. In qua quinquennio pdurantes.
tunc demum oblationis. sacramenta p̄cipiant.
Quod si qui uxores habentes. et transcendentes
quinquagesimum annum aetatis ita deliquerint.
ad exitum uite communionis gratiā consequantur.
Item in eodem de his qui in pecudes uel in masculos
aut olim polluti sunt. aut haec tenus hoc uitio
tabescunt. cap̄ xvi. scriptum est. eos qui in
rationabiliter uixerunt. & lepra iniusti cri
minis alios polluerunt. p̄cepit sc̄a s̄noda
inter eos orare qui spū perecl̄tantur in mundo

In decretis quoque inno centu pape. cap xxxvii
 scriptum est. Quod sicuius uxor incaptiui
 tate fuerit abducta. & altera maritus accepe
 rit. reuertente prima. secunda mulier debet
 excludi. Innocentius probo scripsit. Contur
 batio procelle barbarice. facultati legum in
 tulit casum. Nam bene constituto matrimo
 nio inter fortunium & ursam captiuitate incursum
 fieri & neuum nisi scilicet religionis statuta pro
 uiderent. Cum enim incaptiuitate predicta
 ursamulier teneretur. Aliud coniugium cum
 restituta fortunius memoratus inisse cognos
 citur. sed fauore dñi reuersa ursanos adit. &
 nullo diffidente uxore sememorati esse docuit.
 Quare domine filii merito inlustris statum
 fide catholica suffragante. illum eē. coniugium
 quoderat primitus diuina gratia fundatum.
 Conuentumque secunde mulieris priore sup
 stite. nec diuortio iecte. nullo pacto pos
 se. eē. Legitimum

VIII

In decretis Leonis pape. cap xviii.
 scriptum est. Quod aliud sit uxor.
 et aliud concubina. Nec erret quisquis
 filiam suam in matrimonium tradiderit ei qui
 habuit concubinam. Non omnis mulier uiro

iuncta uxor est uiri. quia nec omnis filius
heres est patris. Nuptiarum autē foedera in
ter ingenuos sunt legitima. & inter aequales.
Et multo prius hoc ipsum dñō constituente. quā
initium romani uiris existerent. Itaq. aliud
est uxor aliud concubina. sicut aliud ancilla
aliud libera. Propter qđ & iā aptis ad ma
nifestandā harum psonarum discretionem.
testimonium ponit ex genesi. ubi dicitur abrahe
Tice ancillam & filium eius. Non enim heres
erit filius ancillę cum filio meo isaac.
Unde cum societas nuptiarum ita ab initio
constituta sit. ut pręter sexum coniunctionē
haberēt in xpi. & ecclę sacramentum. dubiū
non est eam mulierem non pertinere ad matrimo
nium in quadoceatur nuptiale non fuisse se miste
rium. Igitur cuius libę loci clericus. si filiā
suam uiro habenti concubinam in matrimonio
dederit. non ita accipiendum est quasi ea coniu
gatum dederit. nisi forte illa mulier & ingenua
facta. et dotata legitima & publicis nuptiis
honestata uideatur. paterno arbitrio uiris iunc
tę carent culpa. Simulieres quę a uiris
habeantur in matrimonio non fuerunt. quia
aliud est nupta aliud concubina.

59
Item in eiusdem decretis cap. xx scrip-
tum est. Quod non sit coniugio dupli-
cato. quando ancillare iecta uxor assu-
mitur. Ancillā a thoro abicere & uxore
ceste in genuitatis accipere. non duplicatio
coniugii. sed profectus est honestatis.
Culpan da sit sane talium negligentiae. sed
non penitus desperanda. ut crebris exostati-
onibus incitati. quod necessariae expectauer
fideliter exsequantur. Nemo enim despe-
randus est dum in hoc corpore constitutus ē.
quia nonnumquam quod diffidentia a & a-
tis differatur. consilio maturiori pficitur.
in matrimonio iudicetur esse. **VIIII**

Item in decretis Leonis pape. cap. xliij
scriptum est. quod non uideatur esse
culpabilis. qui uxore capti sortitus est.
nec tamen culpabilis iudicetur. et tam-
quam alieni iuris peruasor habeatur.
qui personam eius mariti quam non
esse existimabatur asumpsit.
Si enim multa que ad eos qui in captiuita-
te ducti sunt pertinebant in ius alienū
transire potuerunt et tamen plenum

iustitiae est ut hisdem reuersi propria reformentur. Quod si in mancipiis uel agris aut etiam in domibus ac possessionibus rite seruatur. quanto magis in coniugiorum reclamatione faciendum est. Ut quod bellica necessitate turbatum est. pacis remedio reformetur.

X

In toletano concilio. cap. vii. scriptum est. Qui eo qui uxorem habet si concubinam habuerit. quod non communicet. Siquis habens uxorem fidelis. si concubinam habeat non communicet. Ceterum his qui non habent uxorem. & pro uxore concubinam habeat. a communione non repellatur. tantum ut unus mulieris aut uxoris aut concubinae ut ei placuerit. sit coniunctione contentus. Alias uero uiuent abiciatur donec desinat. & ad penitentiam reuertatur.

XI

Parricidium autem quam deestabile crimen in iudicio facto intercaim & abel fratrem suum dominus ipse ostendit cum adcaim parricidam ait. Maledictus eris super terram. quae aperuit os suum & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. fructus eius uagus & profugus eris super terram. In quo etiam

posuit signum. hoc est ut tremens & gemens p
fugus semper uiuet. nec auderet cum usquam
sedes habere quous. Sed quia in modernis tem
poribus parricide pro fugi discurrunt p diuersa
loca. et uariis uitiis atq. gula inlecebris de
seruiunt. melius mihi uidetur ut in uno loco
manentes penitencia districta semetipsos
castigent. si forte ad nri bonitatem indulgentiam
facinoris sui percipere mereantur. Non enim
eis licebit utramilitiae cingulum sumere & nup
tus atq. conuigii copula uti. quia saeculari
nes hoc eis non consentiant. sicut modum de
penitentibus pro culpis grauium criminum
decretis synodalia decernere ostensuri sumus.

Ita quae in athenano concilio. cap. xx. scriptae
De his qui partus suos ex fornicatione diuersis
modis interimunt. De mulieribus quae forni
cantur & partus suos necant. uel quae agunt
secum in utero conceptos excuciant. Antiqua
quidem definitio usq. ad exitum uitae eas ab eccle
sia remouet. humanius autem nunc definimus.
ut eis decem annorum tempus secundum praefixos
gradus penitentiae largiamur.

Item in concilio heliberritano. cap. lxiii.
scriptum est. de his quae filios ex adulterio

necant. Siqua per adulterium absente marito conceperit. idque post facinus occiderit. placuit uix infine danda esse communionē eo quod gemina uerit scelus.

Item in concilio hilerdense. cap. u. scriptum est. de his qui abortum faciunt uel natos suos extinguunt. Hi uero qui male conceptos ex adultero factos uel defectos necare studuerint. uel in uentris matrum potuibus aliquibus conliserint in utroque sexu adulteris post septē annorum curricula communio tribuatur. Ita tamen ut omnitempore uitę suae floribus & humilitate insistant. XII

In concilio neocesariense. cap. xxi. de homicidiis scriptum est. Qui uoluntarię homicidium fecerint. penitentię iugiter se submittant. pfectiōne uero circa exitū consequantur. XIII

Item in concilio agatense cap. xxxiij. de homicidiis & falsis testibus scriptum est. Itaque censuramus homicidas & falsos testes a communione ecclesiastica submouendos. nisi penitentię satis factiōne crimina admissa diluerint.

Item in concilio agatense. cap. lxi. scriptum est. de his qui seruos suos extra iudicem necant. Siquis seruum propriū sine conscientia iudicis occiderit. excommuni

81
catione uel penitentia biennu reatu sanguinis
Item in concilio heliberritano. cap v. m̄dabu
scriptum est. Si domina pzelum ancillam occi-
derit. si qua femina furore zeli accensa flagris
uerberabit ancillam suam. ita ut intera tercium
diem animā cum meruciati effuēdit eo quod incer-
tum sit uoluntate an casu occiderit. si uoluntate
vii annos. Si casu per quinquennu tempora
acta legitima penitentia ad communionē pla-
uit admitti. Quod si infra tempora constituta
fuerit infirma. accipiat communionem.

In concilio Neocesariensi. X V
cap xxii scriptum est. De his qui non spon-
te homicidium commiserunt. De ho-
micidis non spon te commissis. Prior qui-
dem definitio post septem nem penitentiam
pfectionem consequi precepit. Secunda ue-
ro. quinquennu tempus explere.

Quod aut quidam homicidium quod nuper
in sedicione et proelio principū nrōrum p-
pōratum est. excusant quasi neces sedit pro
hoc cui libet agere paenitentia eo quod iussu
principum pactum sit. et dī iudicio ita finitū.
Scimus enim quod dī iudicium semp iustum est.
& nulla reprehensione dignū. de quo & iam

scriptum. Iustus dñs in omnibus uis suis
et sc̄s in omnibus operibus suis. Qui iudicat
orbem terrae inaequitate. et populus in
ueritate sua. Sine quo nec p̄fser cadit
super terram. sed nemo om̄a iudici ad̄i pene
trare potest. qm̄ scriptum est. Iudici ad̄i a
br̄s sus multa. Unde oportet eos considerare
qui hanc necē nefariam defendere cupiunt. u
trum illos corā oculis dñi. quasi innoxios ex
cusare possint. qui propter auariciam que
omnium malorum radix est et idolorū seruitu
ti comparatur. atq. p̄p̄t fauore dominorū suorū
temporalium. a dñm contēpserunt.
et mandata illius spernentes. non casu sed
p̄ industriam homicidium p̄fecerunt. Nam
de his legimus qui homines non sponte inter
fecerunt. dñm per legislatorē urbes refugii
deputasse. ad quas confugientes saluarentur.
ab ultore sanguinis proximi sui & non more
rentur. In deuteronomio scriptum est.
Haec erit lex homicide. cui uita seruanda ē.
Qui percussit fratrem suum nesciens & herens
& nudus ter eius. nullam contra eum habuit
se odium comprobatur. Sed abiste simplici
eum eo in siluā ad ligna cedenda. & in successi

62
one lignorum securis fugerit de manu. aut ferrū
lappum de manubrio. amicum eius percussit
et occiderit. hic ad unā urbium supradictarum
confugiet & uiuet. ne proximus eius cuius sangui-
nis effusus est. stimulo doloris percutiat animā ei.
De eo uero qui per industriā aliquem occiderit.
in exodo ita preceptū est. Siquis de industria
& per insidias occiderit proximum. ab altari
meo euellas eum ut moriatur. Et in deuterio
nomio. Siquis in quid odio habens proximus sui
insidiatus fuerit uitae eius. et surgens percussit
illum & mortuus fuerit & fugerit ad unā de su-
pradictis urbibus. mittent seniores ciuitatis
illius & eripient eum de loco refugii. et tradent
eum in manus proximi eius cuius sanguis effu-
sus est. et morietur. nec misereberis eius.
Si ergo eum quem dñs dignū morte. eē. iudicauit.
reum non esse quis dicit. quo modo contrarius
legidī non existit qui hoc quod p̄cepit casum
esse contendit. Uidendum ergo ille est.
ne forte in illorum numero sit quibus prophēta
dicitur. Ue uobis qui consiistis puluillos
sub omni cubitu & ceruicalia ad decipien-
das animas. Et alibi. Ue uobis inquit
qui dicitis bonum malum et malū bonum

ponentes lucem tenebris. & tenebras lucē.
Dicentes amarum dulce. et dulce amarum. Ta-
les enim mortificant animas que non moriunt.
et uiuificant que non uiuunt. Quisquis ergo
malorum operum sine condigna penitencia
quem quā ueniam ad dō percipere posse dixerit.
penitus errat. Et cum deceptus alios decipere
festinat. duplici noxa constringitur. hoc est pro
prie erroris & alienae deceptionis. Sed inter hec
sciendū quod magna distantia est inter legitimū
principem & seditiosum tyrannum. Intereū
qui sub uertere nititur xpiane pacis tranquilli-
tatē. et illum qui armis contra iniquitatē cessat
defendere aequitatē. De quo plurima sub lege
ueteris et sub testamento nouo fortium uicorū
inueniuntur exempla que nos possunt instru-
ere. quid de huiusce modi facto debeamus sentire.

De administratoribus autem **XVI**
qui iudicia secularia secundū legē maiorū
suorum exercent quid sacre canones in desenti-
ant facile est inuenire. Nam in decretis in-
nocenti pape. cap. xxij. ita legitur. Questus
est ergo superbus qui post baptismū adminis-
trauerunt. et aut tormenta sola exercuerunt.
aut etiam capitale ptulerunt sententiam.

de his legimus a maioribus definitum.
 Meminerant enim ad potestates has fuisse
 concessas. & prope uindictam noxiorum gladium
 fuisse promissum. et diuinitrum esse datum
 esse in huius modi uindictam. Quem admodum
 igitur reprehendunt factam. quod auctore dno
 uiderent. esse concessum. De his ergo ita ut ac
 tenus seruatum est sic habemus. ne aut discipli
 nam euertere. aut contra auctoritatem dni ue
 nire uideamur. Ipsis aut in ratione reddenda
 gesta sua omnia seruabuntur.

Itē in eiusdem decretis cap. xxv. scriptum est.
 Quod qui peccata criminales dicunt. habeantur
 immunes. Illud aut sciscitari uoluisti an peccata
 dicantibus liberum concedatur. utiq. propter
 baptismi regenerationem a principibus posce
 ro mortem alicuius uel sanguine dereatū.
 Quam rem principes numquam sine cogniti
 one concedunt. sed ad iudices commissa ip
 sa uel crimina semp remittunt. ut causa
 cognita uindictetur. Quaecumque quesitori
 ferunt delegata. aut absolutio aut damp
 natio p negotii qualitate profertur. Et
 dum legum in in probos exercetur aucto
 ritas erit dictator immunus.

Depopulo autē necessario commissu **XVII**
quomodo inultum soleat præterire. idest
papa quibusdam ep̄s demacedonia adinter
rogata respondens. ita scripsit dicens. Pr̄
uideat ergo dilectiorā hactenus talia man
sisse. et aduertere quod utiq. ut dicitis neces
sitas imperavit. In pace & iam ecclesias
constitutas non posse presumere. Sed ut sepe
accidit quociens a populis & turba pecca
turi. quia in om̄s prop̄ multitudinē non
potest uindicare. inultum solere transire.
Priora ergo dimitte da dico di iudicio.
dereliquo maxima sollicitudine ^{ne} cauendum.
Non enim hic ut mihi uidetur iste doctor.
apostolicus dicit non necessarium esse po
pulo pro male commissis agere penitentiam.
sed quod in om̄s prop̄ multitudinē non po
test uindicare. priora dimitte da di iudicio
dereliquo maxima sollicitudine p̄cauen
dum nesciant. **XVIII**

Defurto uero in concilio agatense. cap̄
ita scriptum est. Si clericus furtum
ecclesie fecerit. peregrina ei communi
o tribuatur.

Item in eodem in concilio. cap̄ xxvi. scriptum.

Siqui uero clerici documenta quibus ecclesie
possessio firmatur. aut subprimere aut ne-
gare aut aduersarius fortas se tradere dam-
nabili & punienda obstinatione p̄sumpserunt.
quicquid per abstinentiam documentorum dam-
ni ecclesie inlatum est. et de propriis facul-
tatibus reddant. & a communione priuentur
etiam qui in dampno ecclesie impie sollici-
tati a traditoribus susceperint. **XVIII**

De coniuratione uel conspiratione in concilio
calcedonensi. cap. xiiij. scriptum est.
Coniurationis uel conspirationis crimen.
& ab ex teris legibus est omnino prohibitum.
multo magis hoc in diuina ecclesia nefiat admo-
nere conueni &. Siqui ergo clerici uel
monachi reperi fuerint coniurantes aut cons-
pirantes. aut insidias ponentes epis aut
clericis. a gradu proprio penitus abiciantur

De his uero qui sacramento **XX**
se obligante ne ad pacem redeant. in concilio
hilerdensi. cap. viij. ita scriptum est. Qui
sacramento se obligauerit. ut litigat cum quo
libet. ne ad pacem ullo modo redeat. propter
uicio uno anno a communione corporis et
sanguinis dñi segregatus reatum suum crimino-

sinis et fletibus. & quantum potuerint ieiunij
absoluat. Ad caritatem uero que operit multitudi-
nem peccatorum celeriter uenire festinet.

De iniquo ergo iuramento & ad proximum. XI
noxam pertinente in toletano synodo. cap
ita scriptum est continetur. Et enim dum pu-
re compellimur creatorem quidem offendi-
mus. sed nos tantummodo maculamur. Cum
uero noxia promissa complemus. & diuina
su perbe contemnimus. ut proximis impia
crudelitate noceamus. et nos ipsos crudeli-
mor-tis gladio cruciamus. illic enim dupli-
ci culparum celo percussimur. hic tripliciter
iugulamur. Restat ergo ut contra pagat sen-
tentia. quo misericordiae patuerit uia.
Quae ita domino probatur accepta. ut plus eam
cupiat quam sacrificia ueneranda dicente
ipso. Misericordiam uolui & non sacrificia.
Hac indulgentiae concessa licentia misera-
tionis ipsius opus ingloriosi principis po-
testatem redigimus. ut qui ad deum illi miserandi
aditum patefecit remedia pietatis. ipse
quoque non denegat quae principali dis-
cretionem moderata persistant. Ut & illis tra-
sit quatinus misericordia contributa.

ut nusquam gens aut patri peosdem aut periculū
 quodcūq; perferat aut iacturā. haec misera
 tionis obtentu temperasse sufficiat. ceterū
 que iuramenta pro regie potestatis salute. uel
 constitutione gentis & patrię uel ad tenus
 sunt exacta uel deinceps extiterint exi
 genda. omni custodia omnique uigillantiā
 indissolubiler decernimus obseruanda
 membrorum truncatione mortisque senten
 tia regione penitus obsoluta. Sed nec pra
 uarum mentium uersuta nequitia nos &
 adpiurn aliquando prouocet culpam.
 nec ascāe fidei regula hanc adserat uenire
 sententiā. Tam diuine auctoritatis oracula
 quam pcedentium patrum huic narrationi cu
 ra uimus innectenda. Sic enim p hieremiā
 dixit. Repente loquar aduersus gentem.
 aduersus regnum. uteradicem et disspdam
 illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo
 suo quod locutus sum aduersus eam. Agam
 & ego penitentiā sup malo quod cogitauit ut
 facerem ei. Et per ezechihalem. Si dixero
 inquit iusto quod uita uiuat et confisus in
 iustitiā sua fecerit iniquitatē. omnes iusti
 tia eius obliuioni tradentur. et inimiqui

tate sua quam operatus est in ipsa morietur.
Sicut dixerit impio morte morieris. & egerit
penitentiam. uita uiuet & non morietur. Sicut
ergo nostra conuersio sic diuinam mutat sententiam. cur
miserorum tante lacrimae uel presura tamera
damnon temperent ex miseratione uindictam.
Hinc populo & iam israhelico sepulcro pro
missa suspenditur. et nineuitarum perditio
diuinae sententiae per mutatione sedatur.
Nam sanctus ambrosius in libro tertio de officis
ita ait. Purum igitur ac sincerum oportet
esse affectum. & unusquisque simplicem sermo
nem proferat. uas suum in scititate possideat.
ne fratrem circumscriptione uerborum inducat.
nihil promittat inhonestum ac sibi promit
tere. Tollerabilius est promissum querat
non facere. quam facere turpesse. Saepe
constringunt se iuris iurandi sacramento. et
cum ipse cognouerint promittendum non fuisse
sacramenti. tamen contemplatione faciunt
quod poponderunt. Sicut de herodes supra
scripsimus. qui saltatrice premium turpe
promisit. crudeliter soluit. Turpe quod
regnum pro saluatione promittitur. crude
le quod mors prophetae per iuris iurandi reli

66
gione donec tur. Quanto tollerabilius tale
fuit scilicet per iurium sacramento. Et post
pauca deiepte discernens miserabilis ne
cessitas. que soluitur parricidio. Meli
us est non uore id quod sibi is cui pmitatur
nolit exsolui. Et post paulolum.
Non semper igitur promissa
soluenda. Omnia sunt denique ipsedñs sicut
scriptura indicat frequenter sua mutat
sententiam. Cir quoque scilicet simus augustinus
inuestigationis acumine acutus inueniendi
aditus patet. minora semper eligantur. quia
et qui murorum ambitu nefugiat clauditur.
ibi se infugat precipitat. ubi breuior murus in
uenitur. Hinc et isidorus ait. Tollerabilius
est enim non implere sacramentum. quam permanere
instupri flagitio. Similiter et si non nimis
in malis promissis rescande fide incurpe uotum
ut a deo quod incaute uouisti non facias.
Impia est promissio. quae scelere adim
pletur. Unde necesse est ut male iurans
dignam penitentiam agat. eo quo dno mendium
contra preceptum illius sumpsit in uano. quia
in exodo scriptum est. Nec enim insonntem
habebit dñs eum qui ad sumpsit nomen dñi.

disui frustra. Et in leuitico. Non perui-
rabis in domino in meo. nec pollues nomen domini
tui. ego dominus. Tamen malum quod facturi
sunt a sacramento deuouerat. omnino non faciat
quoniam stulta uota frangenda sunt

De his ergo quia ad ecclesiam patrocium
confugiunt. ne tradantur in concilio.
ara usico cap. v. ita scriptum est. tot
aut qui ad ecclesiam confugerint tradidit non
oportere. sed loci sancti reuerentia & inter-
cessione defendi. In concilio aurelia-
nensi. cap. i. de homicidis & adulteris
et furibus si ad ecclesiam confugerint ita scrip-
tum est. Id constituimus obseruandum quod
ecclesiastici canones decreuerint & lex romana
constituit. ut ab ecclesia atris uel domo episcopi
eos abstrahere omnino non liceat. sed nec
altari designari. nisi ad euangelia datis sacra-
mentis de morte & debilitate. & compenari
generesunt securi. Ita ut ei cui reus fuerit crimi-
nosus de satis factione conueniat. Quod si
sacramenta sua conuictus fuerit uiolasse.
reus piuri. non solum a communione ecclesie
uel omnium clericorum. uerum etiam & a catho-
licorum conuiuio separatur. Quod si cui reus

67
est noluerit sibintentione faciente componi.
et ipse reus de ecclesia ad us timore discesserit. ab
eccle clericis non queratur.

Item in eodem concilio. cap. ii. scriptum est. De raptoribus si ad ecclesiam confugerint. De raptoribus autem id constituendum est. censum. ut si ad ecclesiam raptor cum rapta conuenierit. et feminam ipsam uolentiam perculserit se constituerit. statim liberetur de potestate raptoris. et raptor mortis uel penarum impunitate concessa ad seruendum subiectus sit. aut redimendi se liberam habeat facultatem. Si uero raptus patrem habere constiterit. & puella raptori conserit. potestati patris excusata reddatur. et raptor a patre superioris condicionis satis factione teneatur obnoxius.

Item in eodem concilio. cap. iii. scriptum est. De seruus si ad ecclesiam confugerit. Seruus si ad ecclesiam confugerit pro qua libet culpa domino omisa culpa sacramenta suscepit. statim ad seruicium domini sui redire cogatur. Et posteaquam dato sacramento domino suo fuerit consignatus. si aliquid poene pro eadem culpa qua excusatur probatus fuerit protulisse. pro contentu ecclesiae. & per uariatione fidei. a communione et conuiuio catholicorum sicut

superius comprehensum est extraneus habeatur.
Si uero seruis pro culpa sua ab ecclesia defensus
sacramenta dñi clericis exigentibus de impu-
tate perceperint. exire nolentem ad domino
liceat occupari. **XXXIII**

In ancirano concilio. cap de his quid iu-
nationes expellant et more gentium subse-
cuntur. aut in domos suas huiusmodi ho-
mines introducunt exquirendi arte mali-
ca aut expiandi causa sub regula quinquen-
ni iaceant secundum gradum penitentiae definitos.

In concilio laodicense. cap xxxvi. de his qui
in cantationibus & filacteris utuntur ita
scriptum est. Quod non oporteat sacris offi-
ciis deditos uel clericos magos aut incantato-
res existere. aut facere philacteria que anima-
rum suarum uincula conprobantur. eos autem
quibus his utuntur. ab ecclesia pelli precipimus.

In concilio agathense de sortalogis uel augurum
seruantibus ut ab ecclesia separentur. cap xli.
scriptum est. Ne de eo fortas seu ideat omis-
sum quod maxime fide catholice religionis infestat. quod
aliquanti clerici siue laici student augurum
& sub nomine fide religionis quas scorum
sortes diuinationes scientiam proficere. aut

68
quarum cumq; inspectione future p mittunt.
hoc quicūq; clericus uel laicus delectus fuerit.
uel consolare uel docere ab ecclesia
habeantur extraneus.

In concilio toletanensi. cap. xxviii. ita scrip-
tum est. Siquis ep̄s aut pr̄b̄t siue diaconus
uel quilibet ex ordine clericorum. magos aut
aruspices aut ariolos uel sortilogos aut eos
qui profitentur artē aliquā aut aliqui eorū
similia exercentes consulens fuerit dephensus.
ab honore dignitatis suae depositus monasterii
curam excipiat. ibiq; perpetua penitencia dedi-
tus. scelus admissū sacrilegi soluat.

In synodo mastini. cap. lviii. ita scriptum est.
Quod non liceat sacerdotibus uel clericis incan-
tatores esse et ligaturas facere. quod est conli-
gatio animarum. si quis haec faciat de ecclesia
prociatur.

X X I I I I
Item in eodem synodo. cap. lxxii. scriptum est.
Quod non liceat xp̄ianis tenere traditiones gen-
tilium. et obseruare lune aut stellarū cursū.
Non liceat xp̄ianis obseruare uel colere elem̄ta.
aut lune aut stellarū cursum. aut inanem
signorum fallaciam pro domo facienda.
uel segetes uel arbores plantandas. uel

coniugia socianda scriptum est enim. Omnia que facitis. aut in uerbo aut in opere. omnia in nomine domini nostri ihesu christi facite. gratias agentes deo.

Item in eodem concilio. cap. LXXII. ita scriptum est. Quod non liceat kalendariis observare. Non liceat in quas observationes agere kalendarum. & oculis uacare rebus. neque lauro aut uiriditate arborum circuire domos. omnis hec observatio paganissima est.

Item in eodem concilio. cap. LXXIII. scriptum est. Quod non liceat medicinalis herbas aliqua observatione colligere. Non liceat in collectiones herbarum que medicinales sunt aliquas observationes aut incantationes intendere. nisi tantum cum simbolo diuino. et oratione dominica. ut tantum deus creator omnium & dominus honoretur.

In concilio laodicense. cap. XXXVIII. scriptum est de his christianis qui celebrant festa gentilibus. Quod non oportet cum gentilibus festa celebrare. & communicare praesertim eorum qui sine deo sunt.

De X V

In concilio africano. cap. XXVII. scriptum est. De paganorum conuiuio auferendis. Illud etiam precepiendum ut qui contra precepta diuina

conuiuia multis in locis exercentur que ab erro-
 re gentili adtracta sunt. ita ut nunc a paganis
 xpiani adhuc celebranda cogantur. ex quare
 temporibus xpianorum imperatorum psecutio
 altera fieri occulte uideatur uetari talia iubeat.
 & decuitatibus & possessionibus inposita poena
 prohiberi. maxime cum & iam natalibus beatis-
 simorum martirum p non nullas ciuitates. et in
 ipsis locis sacris talia committere non reformident.
 quibus diebus & iam quod pudoris est dicere salta-
 tiones sceleratissimas per uicos atq; plateas ex-
 erceant. ut matronalis honor. & innumerabiliu
 feminarum pudor deuote uenientium ad sacra-
 tissimum diem iniurias lasciuientium appe-
 tatur. ut & iam ipsius scae religionis pene
 fugiatur accessus.

Inde de & is leonis pape. cap xxx scriptu est.
 In diebus quibus conuiuia gentilium & escis im-
 molatus usi sunt. Si conuiuio solo gentilium
 & escis immolatus usi sunt. possunt ieiuniis
 & manus in positione purgari. ab idolothe-
 tis abstinentes sacramentorum xpiani possint
 esse participes. Si autem aut idola adora-
 uerint. aut hominibus aut fornicatio-
 nibus contaminati sunt. a communione

eos nisi per penitentiam publicam non possunt admitti.

In concilio heliberritano. cap. LV. XXVI

I scriptum est de christianis qui cum iudeis uescuntur. Si uero quis clericus uel fidelis cum iudeis cibum supererit. placuit eum a communione abstineri. ut debeat emundari.

In concilio toletanensi. cap. XVI. scriptum est de iudeis. suggerente concilio id gloriosissimus dominus noster canonibus inserenda precepit. ut iudeis non liceat christianas habere uxores uel concubinas. neque mancipium christianum in usus proprios comparare. Sed & filii qui ex tali coniugio nati sunt. assumendos esse ad baptismum nulla officia publica opus est agere. per qua eis occasio tribuat poenam christianis inferre. Si qui uero christiani ab eis iudeis inriti sunt maculati. uel etiam circumcisi non redito pretio ad libertatem & religionem redeant christianam. XXVII

In concilio laodicensi. cap. LV. scriptum est. Non congruere christianis commensationibus interesse. Quod non oporteat sacerdotes aut clericos ex collatis uel commensationibus conuiuia celebrare. hoc autem nec laici posse congruere.

In concilio africano. cap xxx scriptum est
 de his tritionibus xpianis factis. & de his etiam
 pendum ut si quis ex qualibet ludicra arte
 ad xpianitatis gratiam uenire uoluerit. ac
 liber ad illa macula permanere. non eum liceat
 at a quo quam iterum a deadem exercenda
 reduci uel cogi.

In concilio laodicense. cap l i i i . scriptum est.
 ut in xpianorum non saltetur nuptiis. Quod non
 oporteat xpianos euntes ad nuptias plaudere
 uel saltare sed uenerabiliter caenare uel pran
 dere sicut xpianis decet. **XXVIII**

In concilio toletanensi. cap vii scriptum est
 ut ad mensam epi scripturae diuine legantur.
 Pro uerentia eadē & sacerdotum id uniuersa
 sca constituit synodus. ut quia solent crebro
 mensis ociose fabulae interponi. in omni sac
 dotali conuiuio lectio scripturarū diuinarū
 misceantur. Per hoc enim et anime edifi
 cantur ad bonum et fabulae non necessa
 riae prohibentur.

In canone apostolorum. cap xlii. scriptum est
 quod episcopus. presbiter. aut diaconus. aleator
 & ebriosus esse non debeat. Episcopus. presbiter
 aut diaconus aleae atq. ebriitati deser

uens. aut definat aut certe damnetur. **XXVII**

In concilio cartaginensi. cap. iii. de continen-
tia & castitate clericorum ita scriptum est.

Aurelius episcopus dixit. Cum pro merito concilio
de continencia & castitatis moderamine trac-
taretur. gradus isti tres qui constructione
quadam castitatis. per consecrationes adnexi sunt
episcopus inquam. presbiteros. et diaconos ita placuit ut
concederentur sacros antistes ac diacerdotes nec
non & leuitas uel quis sacramentis diuinis in ser-
uiunt continentes esse in omnibus. quos pos-
sint simpliciter quod ad opostulant impera-
re. Ut quod apti docuerunt & ipsa seruaue-
antiquitas. Nos quoque custodiamus. **XXVIII**

In concilio toletanensi. cap. vi. non debere
sacerdotes quas libere in ecclesiae famulatus
truncationes facere. nec aliquid quod mor-
te plectendum iudicare. His uero a quo-
bus domini sacramenta tractanda sunt iudicium
sanguinis agitare non licet. Et ideo magno
per talium excessibus prohibendum est.
ne in diserte presumptionis motibus ag-
tati. aut quod morte plectendum est sen-
tentia propria iudicare presumant. aut
truncationes quas libere personis aut

71
pse inferant aut inferenda precipiant.
Quod si quisquā horum in memor preceptorū.
aut in ecclesiae familiis aut in quibuslibet psonis.
tale aliquid fecerit. & concessi ordinis honore.
priuatus & loco. sub perpetuo dampnationis
teneatur religatus ergastulo. Cui tamen com-
muno exeunti ex hac uita non neganda est.
propter dñi misericordiā. qui non uult peccato-
ris mortē sed ut conuertatur et uiuat. **XXXI**

In concilio hilerdense. cap̄ XI. scriptum est de
clericis qui in mutuā cedem prorumpunt.
Siqui clerici in mutuā cedē prorumperint.
pro ut dignitas officiorum in tali excessus con-
tumelia per tulerit a pontifice districtis
uin di ce tur.

XXXII

In concilio cartaginensi. cap̄ V. de auaritia
scriptum est. Aureus ep̄s dixit. Auaritię
cupiditas quam rerum omnium malorum
matrem esse nemo quis dubitat. proinde in-
hibenda est ne quis alienos fines usurpet. aut p-
premium tēminos patrum statutos transcendat.
ne cui quam clericorum liceat de qualibet re
fenus accipere. quamquā nouelle suggestiones.
que uel obscure sunt. uel sub genere latent in spec-
tibus anobis formam accipiant ceterū de quibus

aper tissime diuina scriptura sanxit. nonē.
differenda sapientia sed potius exequenda.
Proinde quo in laicis reprehenditur. id multo
magis debet in clericis p̄dampnari. Uniuersum
concilium dixit. Nemo contra prophe-
tas. nemo contra euangelia facit sine periculo.
In concilio toletanensi. cap̄ xxxiij. scriptū ē.
De auaritia malo. Auaritia radix cunctorum
malorum. cuius sitis & iam sacerdotis mentis
obtinet. Multi enim fidelium in amore xpi
& matrum in parochis episcoporum basilicas
construunt. oblationes conscribunt. Sacer-
dotes hec auferunt. atq; in usus suos conuertunt.
Inde est quod cultores sacrorum deficiunt.
dum stipendia sua perdunt. inde labentium
basilicarum ruine non reparantur. quia
auaritia sacerdotali omnia auferuntur.
Pro qua re constitutum est a presenti concilio
ep̄os ita dioceses suas regere. ut nihil ex earū
iure presumant auferre. Sed iuxta priorum
auctoritatē conciliorum. tam de oblationibus
quā de tributis ac frugibus. tertiam partem
consequantur. Quod si amplius quippiam
ab eis presumpsum extiterit. p̄ conciliū restau-
retur. Appellantibus aut ipsis conditorib;

14
aut certe propinquos eorū. si iam illi saeculo dis-
cesserunt. Nouerint autē conditores basi-
licarum in rebus quas eisdem ecclesiis confer-
nullam potestatem habere. sed iuxta canonū
statuta. sicut ecclesiam. ita & dotem ad or-
dinationē epī pertinere.

In concilio niceno. cap. xvij. de clericis usu-
ras accipientibus scriptum est. Quod
mula sub regula constituta. auaritia & tur-
bia lucra sentiantur. obliti quae diuinae
scripturae dicentis. qui pecuniam suam non dedit
ad usuram. mutuam dantes centesimos exigunt.
Iustitiam scilicet magna seruetur. ut si quis
inuentus fuerit post hanc diffinitionem usu-
ras accipientes. aut ex inuentione aliqua.
uel quo libet modo negotium transiens. aut
hiemola id est sescupla exigens. uel ali-
quid tale prorsus excogitans turpis lucri
gratia. deiciatur a clero et alienus existat
a regula.

In decretis Leonis pape. cap. iij. scriptum est
quod usuram non solum clerici exigere non
debeant sed nec laici christiani. Nec hoc quoque
praeter eundem esse duximus. quosdam
lucris turpi cupiditate captos. usuras suam

exercere quod nos non dicā in eos qui sunt in clericali officio constitutos. sed & in laicos cadere qui xpianos sedici cupiunt condolemus. quod uindictari acriter in eos qui fuerint constituti decernimus. ut omnis peccandi oportunitas adimat.

In decretis sirici pape. cap. iii.

In de apostaticis scriptum est. Adiectum est quos dā xpianos ad apostasiam quod dicitur fas est transeuntes. Et idolorū cultu ac sacrificiorum contaminatione profanatos. quos a xpi corpore & sanguine quod dū dū in redēpta fuerant renascendo iubemus abscedere. si ipsi centes forte aliquando fuerint ad lām ta conuersi. his quam diu uiuunt agenda penitentia est. Et in ultimo fine suo reconciliatio nis gratia tribuenda. quia docent dñs. solo mortē peccatoris tantum conuertatur & uiuat.

In concilio arelatensi. cap. xxii. de apostaticis scriptum est. qui tardius reuertuntur. nisi per dignam penitentiā non recipiantur. De his qui apostatant. numquā se ad ecclesiā representant. nec quidē paenitentiā agere querunt. & postea infirmitate arrepti p̄sumunt cōmunionem. placuit nondandā eis communionem nisi reuelauerint &egerint fructus dignos.

73
penitentiae.

In eodem concilio. cap. xxv. de apostaticis si non
revertantur scriptum est. Huiusmodi scilicet reli-
gionis professione apostatant & ad seculum redeunt
post modum penitentiae remedia non requi-
runt. sine penitentia communione penitus non
accipiant. quos etiam iubemus ad clericatus
officium non admitti. Et quicumque ille post
penitentiam habitum secularem non presumat. quod
si presumpserit. ab ecclesia alienus habeatur. xxxiii.

In synodo toletano. cap. lvi. scriptum est
de professione monachi. Monachum autem pat-
riam de otio aut propria professione facit.
quicumque horum fuerit aligatum tenebit. Pro
inde his ad mundum reuersa interdiciamus aditum.
et omnem ad seculum interdiciamus regressum. xxxv.

In africano concilio. cap. x. de penitentibus
ita scriptum est. Ut paenitentibus secundum
differentiam peccatorum episcopi arbitrio pe-
nitentiae tempora decernantur. et ut pro-
inconsulto episcopo non reconcilietur penitentem.
nisi absentia episcopi necessitate cogente. Cuius-
cumque autem paenitentis publicum & divulgatis-
simum crimen est quod universam ecclesiam
com mouerit. ante absidam manus ei imponatur.

In decretis innocenti pape . cap . vii . de peni-
tentibus scriptum est . De penitentibus autē
quisiue ex grauioribus commissis . siue ex leui-
oribus penitentiā gerunt . si nulla interuenit
egritudo . quinta feria antepascha eis remit-
tendum romane ecclesie consuetudo demon-
strat . Ceterum de pondere estimando delicto-
rum sacerdotis est iudicare . ut ad tendat
ad confessionē penitentis . et ad fluxus & la-
crimas corrigentes . ad tunc iuberē dimitta-
cum uiderit satisfactiōem . Sane quis quis
egritudinē inciderit . atq . usq . ad desperationē
deuenerit ei est ante tempus paschae relaxan-
dum . ne desecto absq . communione discedat .

In concilio arelatense
cap . xii . scriptum est de his qui in penitentiā
positi uita excesserunt . Placuit nullum
communione uacuum dimitta . sed pro eo
quod orauit penitendo . obtē illius recipiatur .
In concilio arausico . cap . iiii . scriptum est de
penitentibus qui de corpore exeunt . Qui re-
cedunt de corpore penitentiā accepta . placuit
sine reconciliatori manus impositione eis
communicare quod morienti sufficit consola-
tionis . secundū diffinitionē congruentem

uaticum nominauerunt. Ut si sup uixerint
stent in ordine penitentium ut ostensis necessariis
penitentiae fructibus legitima communione
cum reconciliatoria manus impositione recipiat.

In concilio aurelianense **XXXVII**

cap. iiii. scriptum est de his qui penitentiam uio
lant. Huiusmodi qui susceptam penitentiam religi
onem quae suae professionis obliti ad secularia
relabuntur. placuit eos a communione suspen
di. et ab omnium catholicorum conuiuio sepa
rari. Quod si post interdictum cum eo quisq.
presumpserit manducare. et ipse communi
one priuetur

In concilio toletano. cap. lv. scriptum est de secu
laribus accipientibus penitentiam qui se toto conder
unt & rursus per uariantes laici effecti sunt. Con
prehensi ab episcopo suo ad penitentiam ex qua recesser
unt reuocentur; Quod si aliquid per peniten
tiam irreuocabiles sunt. nec ad moniti reuer
tantur. uere ut postea coram ecclesia anathematis
sententia condemnentur. Non aliter & hi
qui de consensu parentibus fuerint. aut sponte
sua missis parentibus se ipsos religione deuouerunt.
& postea habitum secularem sumpserunt. et
ita a sacerdote comprehensi ad cultum religionis

alta prius penitentia reuocentur: Quod si uer-
tinon possunt apostate. anathematis senten-
tia subiciantur. Quae forma seruabitur
& iam inuiduis uirginib; quae sacris
ac penitentibus feminis quae scaemoma-
lem habitum induerunt. & postea aut
uestem mutauerunt. aut nuptias transierunt

XXX VIII

Indecretis celestini pape. cap xv. scrip-
tum est. quod nulli sit ultima paenitentia
deneganda. Agnouimus enim penitentiam
morientibus non denegari. nec illorum deside-
riis adnui quod obitus sui tempore anime
suae capiunt subueniri remedio. Et horrem
fateor tante impietatis aliquem repperiri. ut
de diuinitate desperet. quasi non possit adsequens
tempore concurrentis succurrere. et periclitante
sub honore peccatorum hominem pondere quo se ille
expedire desiderat & liberare. Quid hoc
rogo aliud est quam morienti mortem addere.
eiusque animam sua crudelitate ne absoluta esse
possit occideret. Cum deus ad subueniendum para-
tissimus inuitans ad penitentiam sic permittatur.

peccator in quacumq. die conuersus fuerit. ut
 peccata sua non reputabuntur ei. Et iterum. Nolo
 mortem peccatoris. sed tantum conuertatur & uiuat.
 Salutem ergo homini adimit. quisquis post se
 penitentiam denegarit. Et dicitur per auctorem
 di. qui eum ad subueniendum morienti sufficere
 uel momento posse non credidit. Perdidit &
 latro in cruce premium ad xpi dexteram pendens.
 nullum unius hore penitentiam non uiuisset.
 Cum esset in pena penituit. & per unius sermonis
 promissionem habitaculum paradisi deo promitten
 te promeruit. Vera ergo ad deum conuersio in ult
 mis positorem mente potius est aestimanda quam
 tempore. Propheta hoc taliter asserente. cum
 conuersus ingemueris. tunc saluus eris. Cum
 ergo dominus sit cordis inspector. quo uis tempore
 non est deneganda penitentia postulanti. cum
 ille se obliget iudici. cui occulta omnia nouerit
 reuelari.

XXX V I I I I

In decretis leonis pape. cap. xx. scriptum est
 quod oporteat eum qui pro illicitis ueniam
 poscit. & iam multis licitis abstinere.
 Aliud quidem est debita iusta reuocare. aliud
 propria perfectionis amore contempnere. Sed
 inlicitorum ueniam postulante. oportet & iam

alicuius abstinere dicente aplo. Omnia
cent. sed non omnia expediunt. Unde si peni
tentes habent causam quam negligere forte non
debeant. melius expedit quis ecclesiasticum quam
forense iudicium.

Item in eiusdem decretis. cap. xxii. scriptum est. quod
penitenti nulla lucra negotiationis exercere conue
niat. Qualis lucra negotiantem aut excusat aut
arguit. quia est inhonestus questus & turpis.
Verumtamen penitenti utilius est dispendi pati.
quam periculis negotiationis obstringi. Qui adif
ficale est interementis uendentis que commercii.
non interuenire peccatum. **X L**

Item in eiusdem decretis. cap. xxiii. scriptum est. quod
ad militiam secularem post penitentiam redire non
debeat. Contrarium est omnino ecclesiasticis
regulis post penitentiae actionem. redire ad mili
tiam secularem. cum aplos dicat. Nemo militans glo
implicat se negotiis secularibus. Unde non est
liber a laqueis diaboli. qui se militia mundana
uoluerit implicare.

Haec tibi scilicet pater pauca capitula ex sanctorum
patrum conciliis collegere curavi. ut habere
imprimum ex eorum sententiis quo iudicare
possis rudes et indomitos animos nouelle

gentis apud quam modo conuersaris. ut sciant
se impunitè peccare non posse. sed paratā sen-
tentiā semper a uobis fore orientia uitia per-
uersorum citius reserare. & humilibus. atque
digne satis factione peccata sua plorantibus o-
portu num solamen consolationis conferre.
Oportet enim ut quia uirā scētās inter illos modo
consistit per prædicatione uerbi dī. & custodiam
uerereligionis omnibus sacrum studiū ur̄m inno-
tiscat. quatinus hic fructus boni laboris
laudem uobis adquirat. et in futuro mercedē
& gloriam pariat sempiternam amen.

ITE CAPITULA

- I De his qui infantē incaute opprimunt & suffocant.
- II De his qui in cestū oculi te cōmittunt & confitentur.
- III De mulierib; fornicariis auoz tuos facientibus.
- IIII Si quatuor homines cum uno rixati fuerint
& unus eorū eū occiderit.
- V Uteps. pr̄bt. aut diaconus. cū canibus & falco-
nibus iocum non habeant.
- VI Si maritus uxorē. aut ipsa uirū dimiserit.
- VII De eo qui alienā uxorē auferre tēptauerit.

Siquis in fantem suum incaute oppresserit. aut ues
timentorum pondere suffocauerit postbaptis
mum. xl dies peniteat in pane & aqua etoleribus
atq; legumine & a coniuge se abstineat. Tres annos
in penitentia exigat legitimas ferias. et tres qua
dragesimas. Et si ante baptismum oppresserit
infantē. proximos dies. xl. ut supra. postea uero
quinquennium expleat.

Siquis incestum occulte commiserit et sacerdoti
occulte confessionē egerit. iudic & urei reme
dium canonicum qđ subire debuerat sic uis facinus
publicum fuisse & et uerū. Quia latet & commissū.
d & urei a sacerdote consilium ut salutari animę suę
per occultā penitentiā proficiat. hoc est ut ueraci
ter ex corde peniteat se grauit deliquisse. & per
ieiunia & elemosinas. uigiliasque atq; psacras
orationes cum lacrimis se purgare contendat.
et sic se ad spem uenire p̄ misericordiā dī per
uenire confidat.

Siquis de mulieribus que fornicatę sunt inter
ficerit que nas cunctur. aut festinat auortiuos
facere. primū constitutū usq; ad exitū uolat.
id quod uerū diffinitū humanus aliquid conse
quantur. constituimus eos decennu tepr̄ scđm
grad que sunt constituta peniteat

Si quatuor uel quinque homines seu &ia plures
 contra unum rixati fuerint. & ab his uulneratus
 mortuus fuerit. quicumque eorum plagam imposuerit &
 secundum statuta canonum homicida iudicetur.
 Septem annorum penitentiam subeat. hoc est proxi-
 mos .xl. dies peniteat in pane & aqua & leguminibus
 & holeribus; abstineat se ab uxore et ab ingressu
 ecclesie. Deinde tres annos abstineat se a carne
 & uino medone & ceruisa mellita exceptis festis
 diebus & graui infirmitate. Reliquos autem
 quatuor tres legitimas ferias in singulis ebdo-
 madibus; & tres quadagesimas iohannis singulis
 carne tantum abstineat.

Siquis episcopus presbiter aut diaconus cum canonicis uel sa-
 conibus seu reliquis locis usum habuerit iocandi
 & transitorius rebus elaborantibus. quod si quis talium
 personarum in hac uoluntate fuerit detectus. si presbiter
 est tribus mensibus a communione suspendatur
 presbiter duobus mensibus. diaconus uno mense
 ab omni officio ecclesiastico & a communione
 remouentur.

Si maritus uxorem aut uxor maritum interfecerit.
 equum iudicium sit super eos. Idcirco utique
 eorum in huiusmodi criminis accusatione

sinegauerit. pari iudicio examinetur.

Siquis alienā uxore publice auferens. & crimine aduiteru ecclesiam xpi diffamauit iuxta statuta canonum penitentiā plenitē agat.

Siquis cum animalibus peccauerit qui amplius quā uiginti annorum fuerit. quindecim annorū subiaceat. deinde communionē mereatur. Requiritur autē qualis sit eorū uita. et mereantur aliquid humanius. Si inces santer ad peccandum pseuerauerint longā habeant penitentiā. Qui autē superiori & late et uxorem habentē intruerit in hoc peccatum. uiginti quinque annos subiaceat. Ita ut post quinque annos communionē mereatur. Si autē aliquid uxores habentes. & amplius quinquaginta annorū hoc peccatū p̄p̄trauerint in exitū uite mereantur uaticum.

D E H O M I C I D I O

Siquis clericus homicidium fecerit. decem annos exsul peniteat. post hos recipiatur in patria sua si bene egerit penitentiã in pane & aquã. testimonio conprobetur ep̄i. uel sacerdotis cum quibus penituit et cui commissus fuit. et satis faciat parentib; eius que occidit. & uicẽ filii reddens & dicens. quecuq; uultis facia uob;. Si aut non satis fecerit parentibus eius. nuqua recipiatur in patria. sed moriatur uagus. & pro fugus sit sup terram.

Siquis ad homicidium faciendu consenserit et factu fuerit. octo annos peniteat. tres in pane & aqua exhis.

Siquis homicidiu nolens fecerit. quinq. annos peniteat. tres ex ipsis in pane & aqua. Si aut uoluit et non potuit. quatuor annos peniteat.

Si laicus homicidium fecerit. sex annos peniteat. Siquis infantẽ oppreserit. tres annos peniteat. unum ex his in pane & aqua.

Similiter clericus

D E F O R N I C A T I O N E

Siquis clericus fornicauerit sicut sodomite. decem annos peniteat. tres ex his in pane & aqua. Siquis adulteriũ commiserit. idẽ.

cum uxore uel sponsa alterius. & filium genuerit.
septē annos peregrinus in pane & aqua peniteat.
Si autē filium non genuerit. et in noticiā hominū non
uenerit. Si clericus est trib; annis. unū ex ipsis in
pane & aqua. Si diaconus aut monachus. quin
q; ann. duo in panē & aqua. si p̄b̄t. septē. tres
in panē & aq̄. Si ep̄s. duodecī annos peniteat. et
posthac suos recipiant gradus.

Siquis clericus uel cuius superior gradus est qui uxore
habuit. & post conuersionē uel honorē iterum
eam cognouerit. cognoscat se adulterū commis
sis se. idcirco ut ^{p̄ra}peniteat. Siquis fornicauit
rit cū sc̄moniale uel dōdicata. cognoscat se adul
terū commissis se. sicut in superiori sententia
unusquisq; iuxta ordinē suum peniteat.

Siquis per semetipsum fornicauerit. aut cū iumento.
aut cum qualibet quadrupede. duob; annis penite
at si gradum n̄ habuit. Si gradū aut uotū. tres
annos peniteat. Siquis concupiscit mulierem & non
potest peccare. id est non suscipit cum mulier. dimi
dio anno peniteat. totū se abstineat a uino & carni
bus & a communione. Siquis clericus post quā se
dō uouerit iterū ad habitū secularem sicut canis ad
uomitum reuersus fuerit uel uxore duxerit. decē
annos peniteat. tres ex ipsis in pane et aqua.

& numquam postea inconiugio copuletur. & si
 noluerit. scā s̄r̄ nodus. uel sedis apostolica separabit
 eos a comunione catholicorū. Similiter & mu-
 lier postquā sedō uouerit. si tale scelus commissē-
 rit pari sententia subiaceat. Siquis laicus for-
 nicauerit sicut sodomite. septē annos peniteat.
 Siquis de alterius uxore filium genuerit. id est ad-
 alteriū commiserit thoro proximi sui uiolato.
 tres annos peniteat abstineat se acibus succulentiorib;
 & propria coniuge. dans insuper precū pudici-
 tiae merito uxoris uiolatae. Siquis adulterare
 uoluerit & non potuerit. id est non fuerit sus-
 ceptus quadraginta dies in pane & aqua peniteat.
 Si fornicauerit cum mulieribus a coniugio liberis
 id est uiduis uel puellis. anno uno peniteat. Si
 uirgo uirgini coniunctus fuerit. si uoluerint
 parentes ipsius sit ei uxor. Itatamen ut antea
 ambo unū annū peniteant. et ita sint conjugales.
 Siquis cum uimento fornicauerit. annū unum
 peniteat. Si uxore non habuit. dimidiū annum.
 Siquis uirginē uel uiduā rapuerit. tres annos
 peniteat in pane & aqua. Siquis sponsam habens
 fororieus forsitan uitium intulerit. & coherserit.
 tamquā suae. hanc autē deceptā uxore duxerit des-
 ponatā. illa uero que uitium passa est si forte sibi

necem intulerit. om̄s huiusmodi facti cons
ei sunt decē annos in pane & aqua redigant̄
secundū canones constitutos

DE PERIURIO

Siquis clericus iurauerit. septē annos
peniteat. tres ex his in pane & aqua. & nū
quam iur & postea. Si quis uero quo auctus
pro qua lib & necessitate. aut nesciens p
iurauerit quatuor annos peniteat. unum
ex his in pane & aqua. Et animā pro se red
deat. id est seruu aut ancillā de seruitute
absoluat. & elemosinas multas faciat.

Siquis laic⁹ periurauerit per cupiditate.
totas res suas uendat. & det pauperibus. &
condatur in monasterio. & ibidō seruiat
usq. in diem exitus sui.

DE FURTU CAPITALE

Siquis clericus furtū fecerit capitalem. id ē
quadrupedem uel casas fregerit. aut
qualib & meliorē presidium furauerit. quinq.
annos peniteat in pane & aqua. Si quis
uero de minoribus rebus. semel aut bis fur
tum fecerit. reddat proximo suo. & anno
integro peniteat in pane & aqua. Et si red
dere non potuerit. tres annos peniteat.

Siquis sepulchrū uiolauerit quinq. annos penit
 tres exhis in pane & aqua. Siquis laicus fustu
 fecerit reddat proximo suo quod furauit. & tres
 qua dragesimas in pane & aqua penit. si red
 dere non potuerit. annū & tres qua dragesimas
 in panē & aqua penit dans elemosinas de suo
 labore pauperibus & sacerdotis iudicio iunga
 tur altario. **DE MALEFICIO**

Siquis maleficio aliquē pdiderit. septē annis
 penit & tres exhis in pane & aqua. & abstineat se
 a uino & carne. Et tunc ad septimum annum
 recipiat ad cōmunionē. Siquis pro amore
 maleficus sit & neminē pdiderit. si laicus est
 dimidium annū. si clericus integrū annū in panē
 & aqua. Si diaconus tres annos. unū in pane
 & aqua. si sacerdos. quinq. ann. duo exhis in
 pane & aqua. Si autē phoc mulieris parcus
 deceperit. sex qua dragesimas unusquisq. in
 super augeat ne homicidi reus sit.

DE SACRILEGIO

Siquis sacrilegium fecerit. id est quod aurus
 pices uocant. et sup aues auguria uerint
 aut quo cūq. malo ingenio. tres annos penit
 unum exhis in pane & aqua. Siquis ariolus
 quos diuinos uocant aliquas diuinationes fe

cerit. quinq. annos. peniteat unum ex his in pane
& aqua. Siquis sortes habuerit quas scōrū con-
trationē uocant. uel alias sortes p̄ qualē cūque
malum ingenium sortitus fuerit uel diuinauerit.
tres ann̄ penit. unū ex his in pane & aqua. Siquis
ad arbores uel ad fontes aut ad cancellos. uel
ubicūq. excepto ecclesiam uotū uouerit aut soluerit.
tres annos penit. cum pane & aqua quia sacrilegium
est. Qui aut̄ ibidē ederit aut biberit. annum
unū penit. in pane & aqua. Siquis in kalē ianuarii
ut multi faciunt quod in ceruulo dicunt. aut in
uegula uacit. tres annos penit. Siquis mathe-
maticus. id est p̄ in uocationē demonū hominum
mentes tulerit. quinq. ann̄ penit. unū ex his in
pane & aqua. Siquis ligaturas fecerit quod detes-
tabile est. trib; annis penit. unū ex his in pane
& aqua. Siquis manducauerit iuxta fana uel bi-
berit. si p̄ ignorantia hoc fecerit. promittat de
inceps qđ nūquā reiteret. & quadraginta dieb;
in pane & aqua penit. Si uero p̄ contēptū hoc
fecerit. id est postquā sacerdos ei p̄dicauit.
qđ sacrilegiū hoc erat. & postea mens demonū
communicauerit. si quē tantū uitū hoc fecerit.
aut repetierit. tres quadragesimas in pane &
aqua peniteat. Si uero pro cultu demonum

aut honore simulacri hoc fecerit. tres annos
 penit. Siquis secundo & tertio immolauerit
 puim. quatuor annos subiaceat & duos in ob
 latione communicent. tertio ad perfectu
 suscipiatur. Siquis manducauerit sanguine
 aut mortuanu. aut idolis immolatu. & non
 fuit e inecessitas. ieiunet ebdomadas duodece.

D E F R A G O E

Siquis de ministerio scae ecclesiae quale cuq. opus
 fraudauerit uel neglexerit. septē ann penit.
 tres ex his in pan & aqua. **D E E B R I E T A T E**
 Inebriatur quis uino siue ceruisa contra inter
 dictu saluatoris apostolique si uotu scitatis
 habuerit quadraginta dieb; penit. laicus uero
 septē diebus. Qui cogit aliquē causa humani
 tatis ut inebrietur. similiter ut ebrius penit.
 Si podiu. ut homicida iudicetur. Qui aut sup
 flua uentris distensione. dolore que satia & latis
 fenerit. unum die penit. Si aut ad uomitu per
 uenerit sine infirmitate septē dieb; peniteat.
 Si aut sacrificium uomerit. quadraginta dies pen.
 si infirmitatis causa septē dies penit. Si in igne
 piecit. centu psalmos can&. Si uero canes la
 buerint talem uomitu centu dies penit. In o
 boediens maneat extra sine cibo. et puls& hu

militar donec recipiatur. quanto tempore
inoboediens fuit. tanto tempore in pane & aqua
peniteat. Qui causa inuidiae detrahit. uel
libenter audit detrahentem. quatuor dies cum
pane & aqua penit.

DE FURTU

Qui furatur cibum XLmā ieiunet. Si iterū
tres quadragesimas. Si tertio. annū unū penit.
Si uero paruulus decē annorū aliquid modica
furti fecerit. septē diebus penit. Si uero post
uiginti annos aliquid modica furti huic accide-
rit ducentos decē diebus peniteat.

DE AUARITIA

Thesaurizans supflua. et permanens in
auaritia HH

12
**INCIPIT ORDO QUALITER SUSCIPE
RE DEBEANT PENITENTĒ EPĪ ET**

Quotiens cūq; xp̄iani ad p̄m PRB̄RI
tentia accedunt. ieiunia damus. &
nos communicare cū eis debemus. ieiunio
unā aut duas septimanas. aut quantū possu
mus. ut non dicatur nobis quod sacerdotib;
iudeorū dictū sit ad n̄o saluatore: Uae uobis
legis peritas qui ad grauatis homines & in po
nitis super humeros eorū onera graua et in
portabilia. ipsi autē uno digito uirō non tangitis
sarcinas ipsas. Nemo enim potest subleuare
cadentē subpondere. nisi prius inclinauerit
se ut porrigat ei manū. Neq; nullus medicoꝝ
uulnera infirmantiū potest curare. nisi foe
toribus particeps fuerit. Itaque nullus
sacerdotū uel pontifex uulnera peccatorum
curare non ualeat. aut animabus peccata aufer
re. nisi prestante sollicitudine & oratione
lacrimarum. Necesse est ergo sollicitos eē.
pro peccantibus. quia sumus alter utrūq; membra.
& si quid patitur unū membrū. conpaciuntur
om̄ia membra. Ideoq; si uiderimus aliquē in
peccatis iacentē. festinemus eū ad penitentiā
p̄nā doctrinā uocare. Et quotiens cūq; dede

rimus consilium peccanti. simulquedemus
illi statim penitentiam quantum debeat
ieiunare. & redimere peccata sua. ne forte
obliuis cemur. quantum eum oporteat propu-
is peccatis ieiunare. Nobis uero non fit
necesse. ut iterum exquiramus ab eo peccata.
ille autem forsitan erubescet iterum peccata sua
confiteri. et inuenitur iam amplius iudi-
cari. Non & iam omnes clerici hanc scriptu-
ram usurpare uelle gerere debeant que iam
inuenient. nisi soli illi quibus necesse est.
hoc est episcopi & sacerdotis. Sicut enim sacri-
ficium offerre non debent. nisi episcopi & presbiteri.
quibus clauis regni caelestis tradite sunt. sic
neque iudicia ista alii usurpare debent.
Si autem necessitas euenierit & presbiter non
fuerit presens. diaconus suscipiat
penitentem ad sanctam communionem.
Sicut ergo superius diximus. humiliare
sedebent episcopi sicut presbiteri. & cum tristitia gemi-
tula erimusque orare non solum pro suis sed
& iam pro christi anorum omnium. ut possit
cum beato dicere paulo. Quis infir-
matus est in uobis & ego non
solus propter me ipsum sed etiam pro fir-
moribus.

quis scandalizatur et ego non iuro. Cum ergo
 uenerit aliquis ad sacerdotem confiteri pecca-
 ta sua. mandat ei sacerdos ut expectet modicum
 donec intret in cubiculum suum adorationem.
 Si autem non habuerit cubiculum. tamen tunc sacerdos
 in corde suo dicat orationem hanc: **O R A T I O**

Dñe dñs om̄ps propicius esto mihi peccatori.
 ut condignetibi possim gratias agere. qui me
 indignum propter tuam misericordiam ministrum
 fecisti officio sacerdotalis. & me exiguum
 humilem quem mediatorē constituisti ad ado-
 randum & intercedendum ad dñm nr̄m ih̄m
 xp̄m pro peccantibus. & ad penitenti-
 am reuerentib; ideo q. dominator dñe qui
 om̄s homines uis saluos fieri. & ad agniti-
 onē ueritatis uenire. qui non uis mortē
 peccatorū. sed ut conuertantur & uiuant.
 suscipe orationem meā quam fundo
 ante conspectū clementia & uae. pro
 famulis ac famulabus tuis. qui ad peni-
 tentiam uenerunt. p̄ dñm nr̄m

Videns autem ille qui ad penitentiam uenit
 sacerdotē stantē & lacrimantem pro suis
 facinoribus. magis ipse timore cō-
 pulsus

amplius tristatur. & exhorrescat peccata
sua. Et unumquēq. hominē accedentē ad pe-
nitentiā. si uideris acriter & assidue stare
in penitencia statim suscipe eum.

**ORDO AD PENITENTIAM DANDAM IN
TERROGAT SACERDOS DICENS**

Credis in patrem. & filium. & spm scm.

R. Credo. Credis quod iste tres personae quemodo

diximus pat̄ & filius & sp̄s sc̄s tres personae sunt

& unus dr̄. **R.** credo. Credis quod in ista

in ipsa carne in quantum es in ipsa habes resur-

gere in die iudicij. & recipere siue bonū

siue malum quod gessisti. **R.** credo. Uis

dimittere illis peccata qui cūq. in te peccauer̄

dn̄o dicente. Si non miseris hominibus

peccata eorum. nec pater ur̄ celestis dimittet

& uobis peccata ur̄a. Et require eū diligenti

si est incestuosus. Et si non uult ipsa incesta

dimittere non potes ei dare penitentiam.

Nam si uult ipsa incestuosa dimittere. dic

psalmū vi. dn̄e in furor tuo.

& dic orationē hanc. **ORATIO**

Dñi cuius indulgentia cuncti indigent.

memento famulitui. N. & qui lubrica

terreniq. corporis flagitate nudatus.

q̄s ut des ueniam confitenti. parce supplici.
ut qui nr̄s meritis accusamur. tua miserati
one saluemur. p Deinde dic. psalmum

civ. Benedic animam eadno. usq. renouabit
sicut aquila iuuentus tua. Et dic orationē hanc

Ds sub cuius oculis omne cor trepidat **ORAT**
om̄sq. conscientiae contremescunt. p

ptiare omnium gemitibus. et cunctorum
medere uulneribus. & sicut nemo nr̄m liber

est a culpa. Ita nemo sit alienus a uenia. p
Et dic psalmū Lmū. Misere mei ds. usq.

om̄s iniquitates meas dele. & dic orat hanc
Precordnē clementiae & miseri **ORAT**

cordia & uae maiestati. ut famulo tuo. N.
peccata & facinorasua confitenti ueniam

relaxare digneris. & p̄teritorū criminum
culpas indulgeas. qui humeris tuis ouem per-

ditam reduxisti. qui publicani p̄cib; placat
exaudisti. tu & iā huic famulo tuo placare

dnē. tu huius precibus benignus aspira.
ut in confessione placabilis p̄maneat.

florus eius & p̄ditio perpeūam clemen
tiam exoret. Sc̄is que altaribus & sacrariis

manapeur. p
Tunc faccum confiteri om̄a peccata sua.

& ad ultimum dicere. multasunt peccata mea
in factis in uerbis in cogitationibus.

Post confessionem tuam quado fuisse confessus
tibi indigno quod egisti contra mandatum.
habe suoluntate ut hoc emendes. ut remittantur
tibi peccata tua. **R** Habeo. Unde confessus

fuisse ut recipere penitentiae iudicium. & hoc
bene custodire. **R** Uolo. Dices ei
Dns sit tibi adiutor & protector & prestet tibi
indulgentiam de peccatis tuis preteritis. presenti-
bus & futuris. Tunc dabit penitentiam & iudicet
secundum modulum criminum eius. Data uero
penitentia die psalmi. **O** In nomine tuo. & dices
has orationes super eum. **O R A T I O**

Exaudi dñe supplicium preces. & confitentium
tibi parte peccatis. Ut quos conscientiae
reatus accusat. indulgentia tuae miserationis
absoluat. **P A L L I A**

Prestadñe huic famulo tuo. illi dignum peni-
tentiae fructum. ut ecclesia tuae sciae
acuius integritate deuiauerat peccando.
admissorum ueniam consequendo recte datur
in nomine tuo. **P A L L I A**

Maiestatem tuam quod dñe scie pat omnipotens & nedi.
quoniam iste peccatorum seducta se per-

inquiris respice flentē famulū tuū . N . ad te pres
tatum . eiusq . plandū ingaudiū tuamiseratione
concede . scinde delictorū saccū . & induē cum
lacrimā salutarē . ut post longā peregrinationis
fame de scis altaribus saccū . ingressus cubica
lum regis in ipsa aula benedicat nomen gla
riae tuae sepe . p

**RECONCILIATIO PENITENTIŪ
V. ER. CENA DN̄I**

In primis dic psalmū . Lmū . cā antefona .

In mundū crea in medijs . Et dices orat hanc

Dī humani generis benignissime conditor
& misericordissime reformator . qui in re
conuacatione lapsorū & iam ego qui misericor
diam tuam primus indigeo . seruire effectib;
gratia tuae per ministeriū sacerdotalem
uoluisti . ut cessante merito supplicis mirabi
lior fieret & clementia redēptoris . p **A L I A**

O mps sempiternedī confitenti tibi huic
famulo tuo . ill pro tua pietate peccata
relaxa . ut non plus ei noceat conscientiae
reatus ad poenā . quam indulgentia tuae
pietatis adueniā . p **A L I A**

O mps et misericors dī qui peccatorum
indulgentiā in confessione celeri posuisti .

succurre lapsis. miserere confessis. ut quos de
lictorum cathene constringit. magnitudo tue
pietatis absoluat. p **RECONCILIA
TIO PENITENTIS AD MOTEM**
Dñs misericors dñs clemens. qui secundū
multitudinē miserationū tuarū p confes
sionem peccata penitentium deles. & p re
torum criminū culpas remissionē eua
cuas. respice super hunc famulum tuum. ill
et remissionem sibi omnium peccatorū toto
cordis affectu confessionē poscentē de pecc
tus exaudi. renoua in eo piissime pater.
quicquid terrena fragitate corruptum est.
uel quicquid diabolica fraude uolatum est.
in unitatē corporis ecclesie tue membrū
pfecta remissione restitue. miserere dñe
gemitus. miserere lacrimarum. & n̄ ha
bentē fiduciā nisi in tuā misericordiā
ad sacramenta reconciliationis admittē. p

ORATIO IN INTROITU IN DOMO

Dñs qui factus es uae **IN FIRMORUM**
pro semper dominaris affectu. indina
aurem tuā supplicationib; nr̄is. et famulū
tuum. ill ex aduersa ualitudine corporis la
borantē p pitius respice. & uisita in saluta

rituo ut percipiat caelestis gratiae medicinā p

TUNC DETUR LOCUS SECRETIOR CONFITEN-
DI. ACCEPTE PENITENTIA. REDEANT VISI-
TANTES ET INCIPiant PSALMUM

Dñe exaudi orationē meā auribus p̄cipe obsecra-
tionem meam in ueritate tua exaudi me dñe.

UNITA OR̄ DOM̄ CŪ HIS VERSIBUS

Exurgedñe dñs exaltetur manus tua.

Ibi enim derelictus est pauper.

Desiderium pauperū exaudiuit dñs.

Mirifica misericordias tuas dñe.

Tu autē in sc̄o habitas laus israhel.

Ad te clamauerunt et salui facti sunt.

Ad te adas bestis animā confitentē tibi

Dñs qui famulo tuo SEQUIT̄ OR̄

Dezechie tētriquinos annos ad uitam
donasti. ita & hunc famulū tuū a lecto
aegritudinis tua potentia erigat ad salutē p̄

Dñs sub cuius nubibus uitae n̄ae momenta
decurrunt. suscipe p̄ces n̄as p̄ egrotan-
tibus misericordiā tuā suppliciter implora-
mus. ut de quorum periculo metuimus. de
eorum recuperatione laetemur. p̄ dñm

POST HEC SC̄A AD DONAT̄ UNCTIO DEXTERA SAC̄
NOTIS PALMA EXTENSA PRIMŪ IN PECTORE

INCORDIS LOCO. ET IN SCAPULAS ET IN LOCO DOLORE

Vingueote oleo diuinitus scificato. caelestimu
nerenobis ad tributo ut ipsate interius exterius
que sanando uiuificet. que uniuersa conditione
sua ne pereat contineat. p. **IN DE ORT ISTA**

Dne se pater omni pater ad hunc qui es in ueritas & uita.
exaudi & conserua famulu tuu. illi que pto
magno redimendo uiuificasti sacrosanguine filii
tui dñi nri ihu xpi. qui tecu uiuit & regnat ds
IT E ALIA ORT IN DOMO INFIRMORUM

Omni pater & misericors ds. qñ in mensam pi & atē tuā
ut ad introitu in tuo nomine humilitatis nræ
hos famulos tuos huic habitaculo iacentes fessos
salutifere uisitare digneris. sicut uisitasti dne
tobiam & sarram. socrum p & ri. pueru q̄ centu
rionis. ita & istos pristina sanitate anime cor
poris que receptos. gratiarum tibi in ecclesia tua
referat ad tionem. p. **A L I A**

Virtutum celestium ds qui ab humanis corpo
ribus omne languorem & omne infirmi
tate pceptu potestate depellis. adesto pro
pitius famulo tuo. illi ut fugatis infirmita
tibus et uiribus reuocatis per nom sem tuu
instauratam protinus sanitate perapi
at. p. dñm nrm

Dñe dñr qui offensionem non uincis sed
 tis factione placaris. respice propitius ad
 hunc famulum tuum. illi qui se tibi peccat se grauit
 confitetur. tuum est abluere criminum
 dare & ueniam prestare peccatis. quid dixisti
 penitentiam malle peccatorum quam mortem. con
 cede ergo hoc dñe ut tibi penitentiae excubias
 celebra. et correctis actibus suis conferre
 sibi aeterna gaudia gratulor. p

- I De fornicatione diuersarum personarum .
- II De his qui cum matre & sorore fornicauerint .
- III De fordidatione puerorum. & in lecebroso aplexu .
- IIII De abstinentiae uiri ac femina p̄ manu
 festa conceptione. atq. p̄ natum sobole .
 et quales dies se continere debeant .
- V De menstruis abstinentiis .
- VI De his qui retro tunc erga nupserint .
- VII De machina mulierum & sodomitis .
- VIII De pollutione & effusione seminis .
- IIIIII De quadrupedum fornicatione .
- X De occisione hominum manifeste seu in bello .
- XI De mulieribus pastus suos necantibus .
- XII De mulieribus quae aliquos interimunt
 arte maleficiae suae .

- XIII** Depatricidus uel matricidus.
XV De infantibus pneglegentiā mostus necdū baptizati.
XVI Deiuramento. faciunt.
XVII De ebrietas & de his qui pebrietas uomitū
XVIII De his qui eucharistiā uomit.
XVIII De eucharistiā pneglegentiā perdita.
XX De carne imunda t morticina siue fraude.
XXI De operibus in die dominico.
XXII De chris male in ecclesia pdito.
XXIII De turis & sale benedicto. & saponā.
XXIII De capitalibus criminis.
XXV De minoribus peccatis.
XXVI De cupiditate & ceteris flagitiis.
XXVII De immolatione.
XXVIII De auguris uel diuinationibus.
XXVIII De furto capitale. & de minoribus.
XXX De falso testimonio. et maledictione.
XXXI De detractioe quod sit causa inuidiae.
& derixa clericorum.
XXXII De liquore in quomus uel mustela ceciderint
uel aues stercoreant.
XXXIII De esu sanguinis propriae.
XXXIII De uenatione clericorum.
XXXV De eo qui peccatū fratris silebit qdē ad mortē.
XXXVI Capitula de diuersis causis.

XXVII De ieiunio commendando.

XXVIII De precio redēptionis.

XXVIII De precio unius mensis.

XL De precio diei uelandi.

XLI Item sequitur.

XLII Item sequitur Ieiunio.

XLIII Et dicit scs bonifacius de redemptione &

XLIII De precibus festiuitatibus

**DE FORNICATIONE DIUERSARUM
PERSONARUM. I**

M adolecens sic uirgine peccauerit. annū
unum peniteat. Si semel & fortuitu.
leuigetur. et tam usq. ad annū plenum
Si intra uiginti annos puella & adulescens
forneauerit. tresquadragemas et le-
gitimas ferias. Si pro hoc peccato seruitio
humano addicti fuerint. xl dies. Si uisus
tantum non coinquinatus. xx diebus. Si ui-
dua & stuprata. annū totū. et dies ieiuniorū
in altero anno. Si usq. ad filii generationē
duos annos integros. & alius duos leuius.
Si & occiderint annos. iij. et iij. leuius.
Si quis uacans uxore suā & polluit secū alterius
duos annos. Si uxoratus cum uirgine for-
neauerit. similiter duos annos peniteat.

Ita primum omnium ut a sua se contineat si ei
consenserit uxor. alioquin addatur modus
penitentiae. Si uxoratus alterius uxorem mecha
uerit. tres annos peniteat. primo horum a pro
pria se abstineat si ei consenserit. Si uxoratus an
cillam suam ad concubinam habuerit cum uxore simul
annum unum peniteat. & tres quadragesimas. & legitimas
ferias. et tribus mensibus prius a sua se contineat.
Illauero si uirtuta passae est xl dies. Nam si con
sentiens est tres quadragesimas & legitimas
ferias. Si laicus cum laica. annum tres peniteat.
Et quanto saepius ac negligentius ea peccata com
mittunt. tanto maius & tempus addat & modum.
Quidam seruit uxorem suam & alterius se con
iungit septem annos peniteat. Laicus macu
lans secum ancillam. duos annos peniteat. Si genuerit
ea filium. tres annos peniteat. Si sine coniugio
tres quadragesimas. quidam xl diebus iudicant
si consuetudo est fornicandi. Sic & uirgo
secum moralis sicut laicus. sicut clerici penitent.
ita & ipsi peniteant. Qui canonicus sunt &
fornicantur annum unum. Si frequentius duos
annos. Qui in gradu est sicut monachus tres
annos. Theodorus dixit. monachus faciens
fornicationem. septem annos peniteat. Si monachus

89

querens fornicationē & non inueniens. annū unū
& dimidio penit. Item monachus fornicationē
faciens cū puella. tres annos penit. Si cū scāe
moniale fornicauerit. septē annū penit. Simo-
nachi sine gradu cū puella fornicauerint. tres
annū penit. Monachi si presbiteris. nouē uel
decē annos penit. Si diaconi monachi sunt. uel
septē annos. Simonachi diaconi non sunt.
duos uel tres annū penit. Simonachus laicā dux-
erit. tres annos penit. illa duos & legitimas
ferias. si usq; ad generationē filii. annū quattuor.
Si occiderint. septē annū penit. Simonacha laicū
duxerit. Simonachus cum monacha fornicauerit.
septē annos penit. Iterum clericus sine uotu
monachi fornicationē fecerit. Annū unū penit.
Si frenē duos annū penit. Si genuerit ex ea fili-
um. quattuor uel quinq; annos penit. Alii
& iam dicunt septē. aut exsul fiat. Prbte
cum puella fornicationē faciens. non pre-
lato monachi uoto. Annū. iiii. uel quattuor penit.
& tres quachagesimas. & quastā & sextā feriā.
sepi desicco cibo. Si cū ancillā aut cum
masculo fornicauerit. plus addē & urei pe-
nitentia septē annos. si in consuetudine est.
Si prbte aut diaconus aut monachus uxore

duxerit inconscientia populi deponatur. Si ad
ulterius perperauerit. & inconscientia populi
deuentus proiciatur extra ecclesiam. & inter
laicos ponatur quam diu uiuit. Siquis ponti-
fex fornicatione naturali faciens. duo decem
annos penitentiam agat. per multas lacrimas
& elemosinas & semper ad domino ueniam precatur.
Post annos tres uel quatuor leuius peniteat.
Qui diuinus fornicane puerio. latrocinus.

caeterisque flagitiis seruiuit septem annis peniteat.
**DE HIS QUI CUM PROXIMA CONSANGUINI-
TATE CONIUNCTI SUNT**

Si adulescens sororem suam mechauerit. quin-
que annos peniteat. Si matrem septem annos.
& quam diu uixerit numquam sit sine continentia.
Item qui cum matre fornicauerit. quindecim annis
peniteat. Siquis cum filia uel cum sorore fornicau-
erit per mixtionem carnis. ab omni carne se
abstineat quindecim annos. Si mater cum
filio suo paruulo suo fornicauerit. tres annis
abstineat se a carne. & unum diem in una
quaque ebdomada usque ad uesperum ieiunet.
Qui habet matrem aut filiam. duas sorores.
uxorem patris & fratris. patruellis. aut auun-
culi. uxoris neptem. uel consobrinam. aut in

90
propria insecunda generatione uel incerta
coniuncti sunt. Istis uolumus iudicare
ut separentur. & propt̄ nouellā plantatio
nem & humilitatē ecclesiae ut septē ann̄
agant penitentiam. Tres primos ann̄.
tres dies in ebdomada. Secundam
& quartā & sextā feriam. legitimā
quadragesimā ad pascha. uiginti noct̄s
admissam sc̄i iohannis similiter ad natale
dn̄i. quatuor uero reliquos annos. quar
tā & sextā feriā. & quatuor decē noctes
admissa sc̄i iohannis. similiter ad natale dn̄i
Si aut̄ se redimere uult potens. pro uno die
donec ualente denario in qualicūq. re ei pla
cuerit. pauper uero medicatē. Tamen
omnia haec in arbitrio discretionis sacerdotis
consistat. iuxta & aetē & qualitātē & sani
tatē unius cuiusq. personae

III
DESORDINATIONE ET INLECEBRO
S O A M P L E X U

Pueri semanibus inuicē quo inquinantes.
xl dies peniteat. Maiores uero. centū
diebus. Pueri sese inter femora sordidan
tes. centū dies penit. Maiores tres quadrage
simas ac legitimas ferias. paruulus

amare puero oppressus. septimanā peniteat.
Si consenserint uiginti dies penit. Puer uolun-
tate seipsum polluens triginta dies penit. Lu-
uenis uero. quadraginta dies. Qui plecebrosos
amplexus femine uel per osculū polluitur.
xxx dies peniteat. Qui & gemit in uerecunda
eiusdem femine carnē tres menses peniteat.
Qui per turpiloquiū negligens polluitur.
septē dies. siue tres dies penit. Qui in pugna-
tione cogitationis & naturae uolens inqui-
natur. dies septē peniteat. Aut quinqu-
aginta psalmos canat. & quartā & sextā
feriā ieiunet ad nonā. uel ad uesperā.
Prbte si osculatus est feminā p desideriu.
uiginti dies peniteat. Sacerdos per
turpiloquium. seu aspectu coinquinat.
& non uoluit fornicare uiginti dies
penit. Qui in ecclesia consecrata
nabunt.

**DE ABSTINENTIA VIRI UEL FEMINE
POST MANIFESTAM CONCEPTIONEM ATQUE
POST NATUM SOBOLUM**

Vxoratus contineat se quadraginta dies
 ante pascha. et pentecosten. seu ante nact
 dni. & omnē dominicā noctē. quartā & sextā
 feriā. & a conceptione manifesta usq. post natū
 sobolem. Vir autē contineat se ab uxore tres
 menses. Uxor post natū sobolē abstineat se
 ab ecclesia si filius est dies. xxx. si filia dies. xl.
 Mulier abstineat se a uiro tres menses post cēpti
 onē antequā pariat. & post partū. xl dies.
 Qui autē nupsērit his diebus. xl dies penit.
 aut. xxx. siue xx. Item qui in matrimonio
 abstineant se uiri ab uxoribus & uxores a uiris
 earū in tribus quadagesimis. et nocte dominica
 & sabbati. & in feria quarta. & sexta. quia
 legitime sunt. & tres noctes antequā communi
 cent. Qui in quadagesima ante pascha cogno
 uerit mulierē suam. animum unū penit. aut
 precium suum uiginti sex solidos reddat ad ec
 clesiam. aut in pauperes diuidat. Si per
 ebrietatē uel palia causa. & sine consuetudo
 acciderit. xl dies peniteat. ♡

DE MENSTRUIS ABSTINENDIS

In tempore menstrui sanguinis abstineat se uir
 ab uxore. Nam qui tunc nupsērit dum illa
 hoc patitur. xl dies peniteat.

DE HIS QUI IN DOMO NOCTE NUPTERINT

VI **Q**uidomino nocte accidit nupterit. septē dies penit

DE HIS QUI RETRO VEL INTER GANUPTERINT

VII **S**iquis cū uxore sua rētro nupterit. quadraginta dies peniteat prius. Si inter gā nupterit. tres annū penit. quia sodomiceū scelus est. Viri inter femora fornicantes. Annū. i. penit. Si nitens. annos duos. Si pueri sunt. duos annos. Vir si cum muliere sua rētro nupterit. peniteat sicut de animalibus si consuetudo ei erat sic nubendi. Id est septē annos. Si paruulus uī oppressus talia patitur. xl dies peniteat. uel psalmis uel continentia castigetur. **D E MACHINA**

VIII **MULIERUM ET DE SODOMITIS**

Mulier qualicūque molimine aut in seipsa aut cum altera fornicauerit. tres annū peniteat. Si scāe monialis femina cū scāe moniale per machinā fornicauerit. annū septē penit. Qui fornicauerit sicut sodomite. quidam iudicauerunt decē annorū penitentiā qui saepe fecerit uel in gradu est. quidam septē annos. quidā unū iudicauerunt ut mollis. quidā centū diebus ut pueri. Itē sodomite annos. iiii. Si in consuetudine. annos septē. Si monachi sunt. annū. vii.

Laicus quinq; annos penit. Clericus septem.
subdiaconus viii. diaconus decē. prbt
duodecē. Ep̄s xiiii. **VIII. DE POLL**

LUTIONE ET EFFUSIONE SEMINIS

Quincēta p̄ somniū polluitur. tres dies
penit. Qui per torpiloquiū negligens
polluitur. septē dies penit. Qui in pugna
tione cogitationis & naturae uolens inquinat.
dies septē penit. aut quinquaginta psalmos
canat. & quarta & sexta feria ieiunet ad nonā
uel ad uesperā. & quousq; cogitatio uincitur
peniteat. Qui in somnis uoluntariae pollu-
tus est. surgat canetque psalmos septē peniten-
tiales. Id est dñe in furor & uo. Beati quoy
te dñe in furor & uo. Miserere me idē.
Dñe exaudi. De profundis. te dñe exaudi.
uel unum quēq; secundū suā uirtutē. et in
mane xxx̄ta psalmos cantet. Volens autē
in somnis peccare siue pollutus sit sine uolun-
tate. xv psalmos cantet. Qui peccare uo-
luerit & non fuerit pollutus. xxiiii
psalmos cantet. Qui in somno peccauerit
sine cogitatione. xv psalmos cantet.
Clericus si semen fuderit non tangendo.
septē dies penit. Si tangit cū manū. xxx

dies aut xx peniteat quanto magis quina
lio gradu ee uidentur. Diaconus duas ebdo
maclaf. monachus. xx dies. presbiter si sem
fuderit p cogitatione. Septe dies peniteat
Si tangit conditione sua cum manu ut sem exeo
exeat. tres ebdomadas penit. Simonachus
hoc facit. septe dies penit. Diaconus quatuor
dies. si tangit cum manu. xiiii. dies peniteat.
Monachus similia faciens ut diaconus penit.
idest tres ebdomadas aut duas. Qui semen
fudit in ecclia non uolens cantare psalterium
unum aut tres dies penit. Si uoluntariae
in ecclia semen fundit p mala cogitatione.
si clericus hoc facit. xiiii dies penit. Si presbiter
hoc facit. xl dies. Si episcopus. l. dies. monachus
xxx dies. Clericus mente tantum diligens
ali qua femina septe dies peniteat.

DE QUADRUPEDU FORNICATIONE

Qui cum pecude peccat. annum unum peniteat.
Simonachus annum duos. qui saepe fornican
tur. Item qui cum pecude peccauerit. uel cum
iumento. x annos penit. quidam iudicauerit
septe annos. quidam tres. quidam unum. quidam
centum diebus ut pueri. Si clericus cum quadru
pede fornicauerit. annum duos peniteat.

93
Subdiacon' tres. Diaconus. v. prbte. vii.
epf. x. Opost&discretionē esse interqualita
tē pecodū & consuetudinē. uel & iam homi
num sicut supradiximus. **¶**

DE HOMICIDIO HOMINUM

Qui laicū odu meditatione uel possidendi he
reditatē ei occiderit. iiii. annos penit. Qui p
uindictā fratris hominē occiderit. annū unū
penit. & sequentib; duob; annis. tresquadra
gesimas & legitimas ferias. Qui pirā &
rixā subitā hominē occiderit. iiii. annos
aut. iiii. annos penit. Qui casu annū unū. Qui
in bello publico paganū. xl. dies peniteat.
Siquis liber iubente maiore suo hominē occide
rit annū unū. & p duos alios annū. tresquadra
gesimas ac legitimas ferias penit. Si clericū
homicidium fecerit. & proximū suū occide
rit odu meditatione exsul septē annū. penit.
Qui occiderit hominē nolens annū unū. penit.
Qui occiderit monachū aut clericū sine gradu.
arma relinquat & dō seruiat uel septē annū
peniteat. quanto magis augenda est peniten
tia quin maiori ordine homicidiū p pœraue
rint. Qui pirā ietudibile ac de formem
hominem facit. reddat medico impensā.

et macule precium & opus eius donec sanetur
restituatur & dim ann penit. Si uero non ha
beat unde restituere possit. ann integrum penit
Si ad feriendum hominem surrexerit uolens
eum occidere. tres septimanas penit. Si
clericus hoc fecerit septem menses peniteat. Qd
& si uulnerauerit hominem. dies xl penit. Sed &
pecunia iuxta modum uulneris licet & lex non com
mendat cui inflixit tribuat ne lesus scandalizet.

XII. DE MULIERIBUS; CARTUS SUOS NECANTIBUS

Si quam uulnerauerit ante quadraginta dies
in utero sponte perdidit ann unum peniteat.
Si uero post quadraginta dies eum occiderit. ann
tres penit. Si uero postquam animatus fuerit
eum perdidit. quasi homicida penit. Sed dis
tat multum utrum paupereula. pro difficultate
nutriendi. aut fornicaria causasset. aut pro suis
celeris celandi causa faciat. Mulier si occi
derit filium suum pro homicidium decem ann peniteat

DE MULIERIBUS QUI ALIQUOS INTERIMUNT ARTEM MALEFICAE SUAE. XIII

Mulier si aliquos interimat arte maleficarum
suae. idem pro poculum aut pro aliqua arte.
septem ann peniteat. Si paupereula fuerit
mulier. tres ann penit. Mulier si diuina

94
tiones uel incantationes diabolicas fecerit.
annū unū penit. uel tresquadragimas
sive quadraginta dies. iuxta qualitatē
culpe penit.

XIIII

DE PATRICIDIIS ET FRATRICIDIIS

Siquis patrē aut matrē. fratrē aut sororē
occiderit. & hoc crimen p̄p̄rauerit. quidā
iudicauerunt annū septē. uel quatuor
decē penitentiā egis sent. Quidā uero
usq. ad finē uitę suę in penitentiā fuissent
sicut cain qui similia p̄p̄rauit

**DE INFANTIBUS DE NEGLEGENCIAM
MORTUIS NECDŪ BAPTIZATIS**

XV **P**ariens femina cuius filius p̄neglegentiā
non dum baptizatus obit. annū unū penit.
& numquā sit sine aliqua penitentiā. Si sacerdos
ad quē pertinebat uocatus fuerit ad baptizan
dum infantē & uenire neglexerit. ipse dāpnā
tionē animę iudicio ep̄i sui castigetur. Sed
& omnibus fidelib; licet ubi forte mortuos
inuenerint non baptizatos. immo p̄ceptū ē.
om̄s animas eripere a diabolo p̄baptisma.
id est benedicta simpliciter aqua in nomine
dn̄i. et baptizare illos in nomine patris et
filii & sp̄s sc̄i. intinctos aut sup̄ fusā aqua

Unde oportet eos qui possunt tamen fideles monachos & diacones maxime scientiam habere baptizandi. Et si alibi longius exierint. eucharistiam semper secum habere debeant.

DE IURAMENTO XVI

Qui per iurat se sciens & compulsus est ad domino suo. tres quadragesimas & legitimas ferias. Quis citi uirtute iuramenta uel pium. & iurat se in manu epi. seu pbrri. uel in altario. aut in cruce consecrata. tres annos peniteat. Si uero in cruce non consecrata. annu unu penit. Si aut in manu hominis apud grecos nihil est. Quis seductus nescius & iurat se pro noxio. & postea cognouerit pium suum. annu unu penit. Qui iuramentu in ecclesia aut in euangelio siue in reliquis scoru fecerit. septē ann. penit. Quis suspicatur quod pium perperar. Et tam iurat p consensu. duos ann. penit. Qui cuq. uero sciens per iurium perperauerit. ann. septē penitentiae se subdat. & deinceps ad comunione reuertatur.

DE EBRIETATE ET QUI PER EBRIETATEM UOMITUM FACIT XVII

Qui per ebrietate uomitu facit. pbr. aut diacon. XL dies penit. Simonachus. xxx dies.

95

Sacerdos xx dies. Alii septē dies sine pinguedine.
Silaicus xv dies. Si per egritudinis causā hoc fece-
rit. non nocet. Si per faciē uentris uomitū
facit. tres dies peniteat. Si sacrificiū cōmu-
nicauit & illum uomit xl dies penit. Sicut
quā hoc per abstinentiā contigit. & non consu-
tudo eius fuit multū bibere. sed pro gaudio
sollemnitatis alicuius precipue licentia esse
epulis indulgerit. Nec tam plusquā a senio-
ribus suis decessum est acceperit. multū est
eius penitentia leuiganda. Qui inebriat
contradictū interdicitur. & si non uomit septē
dies penit. Siquis episcopus. aut aliquis ordinatus
utrum habuerit ebrietas. aut desinat aut
deponatur. Laici si hoc faciunt tres dies
sine carne & uino & sine ceruisa. Alii iudica-
uerunt. xv. dies eorum penitentia. Si fidelis
laicus sit qui per nequitia alium inebriat. xl
dies penit. Hoc est ebriositas quando statum
mentis mutat. & lingua balbutit. & oculi
turbentur. distensio ac dolor sequitur.

DE HIS QUI PER EBRIETATEM UEL UORACITATEM EUCHARIS-

TIAM EUOMUERIT. XVIIII
Siquis per ebrietate uel uoracitate eucharis-
tiam euomuerit. xl dies peniteat. Clerici
uel monachi. seu diaconi. xl dies penit.

prbteri. Lxx dies. Epi. xc dies penē
Si pro infirmitatis causa euomuerit. unus
quisq. qui euomit septē dies penē. Sed si hoc
non proptē infirmitatis causā facit. xiiuor.
dies penē. aut psalteriū prose cantet & qui
potest. qui dam bis psalterium. **XVIII**

DE EUCHARISTIA PER NEGLENTIA PERDITA

Qui sacrificium ipsodie quo consecratū fuerit
in ignē uel in flumen pro iecerit. centū psal
mos cantet. Si per neglegentiā fuerit per
ditum aut deuoratu. qui illud perdidit
tres quadragessimas ieiunet. Qui illud
deuomuerit & canestaleuomitū comedunt.
sifcit. centū dies penē. si ignorat. x dies.
Si casu ab auiibus fuerit deuoratu. septē dies
ieiunet. Si quis eucharistiā perdidit.
annunū penē. aut tres quadragessimas. seu xl
dies abstineat a carne & uino. Et si per negle
gentiā in terrā ceciderit qui neglexerat. l.
psalmos cantet. Quod si in sacrificio uermes
sunt aut colorē mutat. ne habet & saporem.
qui neglerat. xx. uel xxx. seu xl dies penē.
et in igne accendatur. & cinis eius sub altare
abscondatur. Quod si stilla de calice super
altare ceciderit. p cuius neglegentiā factū

fu erit. tres dies penit. Qui in ecclesia
modicā partē perdidit & minime inuen
ta fuerit. xx dies penit. uel uno quod die pro
se & ipsum. lxx psalmos cantet. Qui per
fuderit calicē in sollemnitatibus. xxx penit.

**DE CARNE IMMUNDA ET FRAUDE. VEL
MORTICINA .XX**

Qui manducat carnē immundā. aut mor
ticinam. aut dilaceratā abestis. xl
dies peniteat. Si cogentē necesse sitate famis.
multo leuius ē. penitentia. Si nescius hoc ege
rit. xl dies. sciens. c. dies penit. Qui frau
dem comedit & scit & est inops uel bibit septē
dies penit. Sani autē si sciunt. xl dies penit.
Infirmi uero. xx dies. Qui saepe fraudē fece
rit. unū ann. uel tres quadragesimas. Qui
comedit & bibit intinctū a familiaribestia.
id est acane uel catto & scit. si potest psallere

centum psalmos profert & ipsū cantat. uel du
os dies iunat. Si nescit. quinquaginta
psalmos cantat. aut unū diem iunat. Siquis
dederit alicui liquore aliquē in quo mūr
uel mustela mortua inueniuntur. si secu
lares sunt septē dies penit. Si in coeno
bis sunt. ducentos psalmos canent. Quōsi
postea nouerit quod tale potū bibebat. psalte
rium cantat. aut tres dies iunat. Siquis
semi coctū comederit in seuis. tres dies penit.
uel unum psalteriū canet. Sciens aut septē
dies peniteat. **XXI. DE OPERIBUS IN DIE**

DOMINICO ET Ieiunat

Qui operatur in die dominico. septē dies penit.
Si secundo die operatur. xxx dies. Si postea
operatur. xl dies penit. Qui iunat in
die dominico p negligentiā. totā iunat eb
domadā sequentem. **XXII.**

DE CHRISIMALI IN ECCLESIAM PERDITA

Qui aut in plebe suam chrisimal perdidit.
& eā non uenerit. xl dies uel tres quadrage
simas. penit. **XXIII. DE TURRE ET**

SALIS BENEDICTI ET SAPONA

Siquis creaturā pdidit hoc est thus. tabu
las uel sedulā suā. aut salem benedictum.

seu saponā nouā uel aliquid huius simile.
septē dies penit̄. **XXIII**

DE CRIMINIBUS CAPITALIBUS

Nunc autē capitalia crimina secundum
canones explicabo. Prima supbia.
Inuidia. Inanis gloria. Irā longo tempore.
Iustitia huius seculi. Auaritia. Venter sin-
glues. Luxuria. Et augustinus adiecit sacri-
legium. id est sacrarū rerum furtum. & haec
maximū est furtum idolotheis seruente. idē.
auspiciis. & reliquis. Deinde adulterium
fornicatio. falsum testimoniū. furtū. Rapina.
Ebrietas assidua. Idolatria. Molles.
Maledici. Periuri. Ista ergo crimina sc̄s
paulus. & sc̄s augustinus uel alii sc̄i patres
computauerunt eas esse capitalia peccata
pro istis uero fieri oportet largas elemosinas.
& ieiunium longo tempore. Alii iudicauer̄
pro istis capitalibus criminis. uel his similib;
quicūq; aliquid ex his perpetrasset. quem
admodū probus penitere debuit sc̄s. Ut
laicus probus aliquis annos. uiuor. peniteat.
Clericus. ann̄. v. Subdiaconus. vi. Diacon̄.
vii. Monachus. vii. pr̄b̄t. x. ep̄s. xii.
si in consuetudine erit hoc peccatū cōmittere.

XXV

DE MINORIBUS PECCATIS

Haec minora peccata. Id est furtū. falsū
testimonium. & his similia. laici. unū
annū penit. Clerici duos. Subdiaconi
iii. Diaconi. iiii. presbiteri. v. Epī. vii.
annos penit. De ebrietate uel maledictione.
ac detractione quod fit causa inuidiae. uel
his similibus. laici. septē dies uel quatuor.
Clerici. vii. uel xiiii. dies penit. Subdiaconi.
xiiii. aut xx. Diaconi. iiii. ebdomadas uel
iiiior. prbt. iiii or ebd. uel quinq. Epī. v
uel sex peniteat. XXVI

DE CUPIDITATE ET CETERIS FLAGITIIS

Itē si quis cupidus. uel auarus. aut ebriosus.
Seu superbus. uel inuidiosus. aut rapax.
uel iracundus longotēpr. an maledicus.
& his similia que enumerare longū est esse
uoluerit. tres annos peniteat. XXVII

DE IMMOLATIONE XXVII

Qui immolat demonibus magnis. si in con-
suetudine est. x ann̄ penit̄. Qui in mi-
nimis annū unū penit̄. **DE AUGURIIS**
VEL DIUINATIONIBUS. VEL SORTILOGIS

Qui augurias uel diuinationes p̄p̄erant. **XXVIII**
v. ann̄ penit̄. Emissores uero tēpestatū.
vii. ann̄ penit̄. Mulier si diuinationes. uel
incantationes diabolicas fecerit. Ann̄ unū
penit̄. uel tres quadragesimas. siue. xl dies.
iuxta qualitatem culpę. Auguria uel sortes.
que dicuntur falsa scōrū. uel diuinationes.
que eas obseruauerit. uel quarūcumq. scrip-
turarum inspectione promittunt. uel uotū
uouerit ad arbore uel ad quā lib̄ rerum
excepto ad ecclesiam. Si clerici uel laici hoc
faciunt. excommunicentur ab ecclesia. uel
clericus. tres ann̄ penit̄. Laicus duos uel unū
et dim̄. Mulier si filiam suā super celtū ponit.
uel in fornacē profanitate febris. v. ann̄ penit̄.
Siquis exercetur quando luna obscuratur.
ut clamoribus suis ac maleficis sacrilego
usu defendere posse confident. cara uos
& diuinos p̄cantatores. philacteria & iā
diabolica uel herbas. aut succinō suis

uel sibi impendere . uel quinta feria in honore
re iouis . seu kalendas ianuarii . secundū
paganū ritū honorare accollere uoluerit
si clericus est sine gradu . v annū penit .
laicus tres annos . **XX VIII**

DE FURTO CAPITALI ET DE MINORIBUS

Si quis furtū capitale commiserit . id est qua-
drupedia uel domos effregerit . Si laicus
est annū unū penit . & p̄ciū reddat . si non
habet unde reddere possit duos annū peniteat .
Si maiore furtum fecerit . tres annū penit .

& quomodo sacerdos uel ep̄s iudicauerit .
Qui saepe furtū fecerit . vii annū penit . uel
quomodo sacerdos iudicat . Pro modico
furtu in uiginti annorū aetate . xx dies penit .
Pueri decē annorū aliquid furtū facientes .

septē dies penit . Item si aliquis de ministerio
ecclesiae . uel qualecumq; opus qualibet modo
fraudauerit uel negauerit . septē annū penit .
Si laicus aliqua consecrata furauerit . iii annū
penit sine pinguedine & sic communicet . **XXX**

DE FALSO TESTIMONIO ET MALEDICTIONE

Qui falsum testimoniū contra aliquē hominē
dixerit iuxta modū culpe q̄d contra fratrem
dixerat . penit . Qui fratri cū furore

maledixerit. reconcilietur cui maledixit
& vii dies penit **XXXI**

DE DETRACTIONE IN VI DIE CAUSIS

Qui per causam inuidiae aliquem detrahit.
aut fauor detrahenti. tres dies peniteat.
Si autem ei consenserit qui praest. septem dies penit.
Siquis rixam clericorum aut monachorum fecerit.
reconcilietur secum eis quos lesit. & septem dies penit

**DE LIQUORE IN QUOMUS VEL MUSTELA
INCIDERINT VEL SIAUES STERCORANT** **XXXII**

Muste si ceciderit in liquore. tollatur inde liquor.
& aspergatur aqua benedicta & sumatur.
Si mortua fuerit inuenta. abiciatur totus ille
liquor nec sumatur ab hominibus. si uel acie.
sive ceruisa. uel aliquid huiusmodi. Quod si
multum est de liquore illo in quomus uel mustela
inciderit & ibi moritur. purgatur ille & as
pergatur aqua sancta. & sumatur sine esse est.
Si ues stercorant in quemcumque liquore huius
modi uel abum. tollatur ab eo stercus. &
mundetur liquor uel abus aqua benedicta
& sumatur. Siquis tinxerit in aliquo liquore
de cubamano. & non est idonea manus. cen
tum palmatis emendetur. Si in farina
aut in aliquo cibo. aut in pulte. aut in lacte

coagulato mūs uel mustela mortua inueniuntur. in quoaent uel quodcumq; in circuituarum est proiciatur foras. quod residuū fuerit manducetur

XXXIII

DE ESU SANGUINIS PROPRIAE

Siquis sanguinē suum nescius uel cū salua forbet. non ei nocet. Si autē scit. penitentia agat iuxta modū culpe. ac pollutionis

DE VENATIONIBUS ACLERICORUM

XXVIII **S**i clericus uelationē exercuerit. annū unū penit. Diaconus. duos. p̄b̄t. iiii. Ep̄s. quinq; annos penit.

XXXV

DE EO QUI PECCATŪ FRATRIS SILEBIT

Qui reticuerit peccatū fratris quod est ad mortē. Neq; eum corripuerit iuxta regulam euangelicā primum interce & ipsum solum. deinde alios adhibeat duo uel tres. deinde ad ecclesiā culpā illius sine se fuerit referens. quanto temp̄r consentit tanto penit.

XXXVI **CAPITULA DE DIVERSIS CAUSIS**

Siquis sepulchrū uiolauerit. septē annos penit. iiii in pane & aqua. Siquis ligaturas fecerit quod detestabile est. iiii annū penit. unū in panē & aqua. Siquis manducauerit morticinū. aut idolis immolatum.

et non fuit ei necessitas. ieiun& ebdomas. xii.
 Siquis quolib& membrum sibi uoluntariae truncauerit.
 tres ann. penit in pane & aqua. Quisquis auorsu fecerit
 uoluntariae. similiter penit. Siquis usuras undecūq;
 exigerit. iiii. annos penit. unū in panē & aqua. Siquis
 p potestate aut quolib& ingenio res alienas malo
 ordine inuasit uel tulerit. superiore sententia
 similiter penit. et elemosinas multas faciat. Siquis
 seruū aut quēcūq; hominē quolib& ingenio incapti
 uitate duxerit uel transmisserit. sic sup penit. Siquis
 arē aut domum cuiuscūq; uoluntariae cremauerit.
 tres ann penit. unū ex his in panē & aqua. Siquis piram
 aliū percussit & sanguinē fuderit aut debilitauerit.
 soluat ei primo mercedē & medicū querat. si laicus ē.
 xl dies penit in panē & aq. Clericus duas quadragm.
 Diacon. vii. menses. pbrt ann. i. Si tubauerit
 sacerdos sup orationē dominicā que dicitur peri
 culosa. una uice. L psalmos. secunda. centū plagas.
 Siquis aliquō in expeditione publica occidit homi
 nē sine causa. ieiun& ebd. xx i. Si aut forsitā
 se defendendo aut parentes suos. aut filius occi
 dit & aliquid. non erit ille reus. si uoluerit ieu
 nare in illius potestate est. quia coactus hoc fecit
 homicidiū. Siquis aut ad penitentia uenit
 & gritudo euenerit. & non potuerit adimplere

quod illi mandatum est a sacerdote. suscipiat² ad seam
communione. & si uoluerit eum dñs p saluare. ieiunet
postea. Si aut aliquis excommunicatus fuerit mortuus
qui iam sit confessus & non occurrat sed occupauit eum
mors siue in uia siue in domo. si est aliquis ex parentibus
eius qui pro eo offerat aliquid ad seam altare ac re
deptione captiuorum & ad commemorationem anime
eius. Propter fornicationem aut multi nesciunt
numerum cum quibus fornicati sunt. illi ieiunent ebd
quinquaginta. Siquis p necessitate furauerit cibaria
uel uestem siue quadrupedem p fame aut p nuditate.
illi ueniatur & ieiunet ebd iij. si reddiderit. n
cogatur ieiunare. Siquis caballum aut bouem adiu
mentum. uel uaccam furauerit. aut peccora quocumque
familiam nutrit ieiunet ut supra. Si mulier suade
rit alterius mulieris maritum. sit excommunicata
a xpianis. Siquis canis aut uulpis aut acceptor
mortificauerint. siue defuste seu de lapide siue
de sagitta que non habet ferrum mortuum fuerit. haec
omnia suffocata sunt n manducantur. & qui manduca
uerit. ieiunet ebd vi. Siquis de sagitta percusserit
ceruum siue animal et post tertium diem inuentum
fuerit. & forsitan ex colopus. ursus. canis. uulpis
gustauerint ieiunet ebd. iij. Si gallina in puteo
mortua fuerit inuenta. puteus euacuetur

101
si sciens ex eo bibit . septē dies ieiunet . Si piscus
morsuus fuerit in piscina non manducetur . qui
manducauerit ieiunet ebet iij . Si quis uoluerit
panem suum dare elemosinā debet pecunias quā fuit
depda . si iā egit penitentiā potestatem habet

Qui uero ieiunare potest quod inpositū ē . noli pro
hibere sed pmitte . Magis enī laudandi sunt .
In quibus dētū debitū pondus soluerē festinant . quia
ieiunū debitū est . et sic dātē mandatū his qui peni
tentiā agunt . quasi ieiunauerit & cōpleuerit
quod illi mandatū est a sacerdote . purificabitur a
peccatis . Quod si iterū ad pristinā consuetudinē
peccati reuersus fuerit . sic est quomodo canis qui
reuestitur ad propriū uomitū . Omnis itaq . penitens
non hoc solum debet ieiunare quod illi mandatū ē .
a sacerdote uerū & iā postquā cōpleuerit ea que
illi iussa sunt . debet quantum ipsi uisum fuerit
ieiunare . siue tētradas . siue parasceuen . Si
enim egerit ea que illi sacerdos preceperit . peccata
eius remittentur . Si uero postea ieiunauerit ex
sua uoluntate mercedē sibi adquirat . et regnū
caelorum . Qui ergo tota septimana ieiunat
pro peccatis suis . sabbato & dominicō die mandu
cet et bibat quicquid ei aptū fuerit . custo
diat tamen se a crapula uel ebrietate .

Quia omnis luxuria de ebrietate nascitur. Ideo beatus paulus prohibuit dicens. Nolite inebriari uino in quo est luxuria. Non quia in uino est luxuria. sed in ebrietate. Et hoc scitote fratres. ut dum uenerint ad uos serui uel ancille querentes penitentiam. non eos graueis neque cogatis tantum ieiunare quantum diuites. quia serui uel ancille non sunt in sua potestate. Ideoque moderate penitentiae eis imponite.

Siquis forte non potuerit ieiunare. & habuerit unde se redimere possit. si diues fuerit pro septem hebdomadibus decem solidos. Si autem tantum non habuerit unde dare possit. decem solidos. Si autem multum pauper fuerit. decem solidos. Neminem uero conetur bibeat. quia uisus sumus dare solidos. aut minus. quia si diues fuerit. facilius est illi dare solidos uiginti quam pauperi solidos tres. Sed ad tendat unus quisque cui dare debeat. siue pro redemptione captiuorum. siue supra sancto altare. siue pauperibus christianis erogandum.

Pro uno mense quod in pane & aqua peniteret debet. psalmos debet canere mille & ducenta genu flexu. uel sine genu flexu. psalmos de LXXX. et postea omnis dies reficiat ad sextam. nisi quarta & sexta feria

ieiun& adoranonā decarne & uino. Et postquā
 psallit aliū cibū sumat. Pro ebd. ccc psalmos. ge
 nua flectendo in ecclā. aut in uno loco p ordine
 psallat. Qui uero psalmos non nouit. & ieu
 nare non potest. pro uno anno quod ieiunare deb&
 in pane & aqua. det meli. mosina sua sold. xxvj.
 & in una quaq. ebd. unū diem ieiun& ad nonam.
 et aliū ad uesperā. Et in quadragesimas quantū
 sumit pens&. et medicatē tribuat in sua elr
 mosina. in secundo anno remissio erit penitentię

Primo anno quidā promiserunt quatuor tri
 duanas. unanocte interueniente. Alii agunt
 duodecē triduana. hoc est semel in unomense.
 precuā aut diei hoc est agapē duobus. ut trib; pau
 perib; Alii totū psalteriū in astate. In hieme
 uero uel in uerno. siue in autūno. l. psalmos.
 tamen tēpora discernere unusquisq. iudex deb&.

Quia uero hoc quod in penitentiali scriptū est. im
 plere potuerit bonū est. Quia uero non potuerit
 ea implere. consiliū damus p misericordiā dī.
 In primitus ut pro uno die in pane & aqua. quiri
 quaginta psalmos genua flectendo unusquis
 que qui potest carit&. aut sine genua flect

tendo. Lxxx. psalmos in ecclā uel in uno loco p ordine
psallat. Pro uno die ualent ducente genu flexus.
uel unus denarius pro uno die ualē. et tres elemo
sinas tribus pauperib; pro uno die ualent.

Qui non potest sic agere penitentiā ut supra diximus.
in primo anno eroget in elemosinas sua solō .xxvi.
In secundo anno. solō .xx. In tertio anno solō .xviiij.
id sunt solidi. Lxiiij. Potentes homines
p culpis criminalib; faciant ut zacheus ait. Dnē
omniū bonorū meorū dimidim diuidō pauperibus.
& si aliquid iniuste abstuli in qua druplū reddam.
Si mancipia aliqua habuerit. aliquos dimittat libe
ros & captiuos redimat. et a quo die desinit pecca
re. non desinat communicare. Sicut apłs dixit
Qui per corpus peccat. p corpus emendat. hoc in
ieiuniis. in uigiliis uel in orationibus ad dn̄m.
Qui confessus fuerit. & omne malum aliquando
fecit in effundendo sanguinē. in fustu. in fornicatione.
In mendatio. in iuramento. uel ceteris
malis. & post eadō seruire uoluerit usque in finem.
tres. aut duos annos penitet. uel quomodo ei sacer
dos iudicauerit. Ipse tamen sacerdos cogit.
semper de medicamento animarū. quomodo
prius suā animā. uel aliorū animas saluare ualeat.

in erudiendo & docendo sanū sermonē. quia qui bene ministrat. gradū bonū sibi adquirat apud eū. qui est sup omnia dñs benedictus in secula setorū amen.

Quomodo possumus penitentiā septē annorū. in uno anno penitere. Triduanū uero per triginta dies & noctes. Cantatio psalmodiū. centū uiginti psalteria. pro uno anno. Pro uno die psalmos. L. & v. pat̄ nr̄; Unum psalteriū pro tres dies. & xv pat̄ nr̄. Itē pro uno die quatuor uicib; beati immaculati. & sex miserere mei dñs. & quinq; pat̄ noster. & septuaginta uices prosternē se in terra. & cū in meditatione dicat pat̄ noster. sic faciat pro uno die. Si uult minus psallere & non uult patere prosternē se frequentē in oratione. uidelicet uicib; centū. & dicat miserere mei dñs. & dimitte dñe delicta mea. hoc faciat pro uno die. Qui uult ergo peccata sua confiteri cū lacrimis faciat. quia lacrimę ueniā non postulant sed merent̄. Roget p̄brū ut pro eo missam cantet. nisi sint capitalia crimina quas debet ante lauare cū lacrimis. Cantatio unius missae. potest redimere duodecē dies. Decem missae. quatuor menses. Uiginti missae. octo mense. Triginta missae. xii menses possunt redimere. si uolunt confessores. Tamen penitentes cum lacrimis agant orationes. & dō

gratias referant semper. Pro ebdomada trecentos psalmos flectendo genua in ecclā aut in uno loco per ordinē canē qui potest. Qui psalmos necit & ieiunare non potest. quantū sumit penset. & tribuat medicatē in sua elemosina.

Istas precipuas festiuitates in anno totus populus sabbatizare debet. Id est natale dñi. ^{diei iiii.} Octaba dñi. Purificationē scēe marie. ^{diei iiii.} Teophaniā. ^{iii diei.} Pascha dñi. Ascensionē dñi. pentecosten. Natiuitatē scī iohannis. Natale scī petri & pauli. Assumptionē scēe marie. Dedicatiōē scī michahelis. Natale scī mastini. Natale scī andree. De natē dñi usq. in teophania & illos predictos dies qui supra scribuntur. in penitentiā non computentur. neque horum festiuitates qui sunt in fra ipsa parochia.

Primū interrogēs cū sitenē orationē domini nicā. & simbolū. Et si hoc tenet dices ei. Vis tuā confessionē facere? R. Volo. Interrogae eū si ipse confessus fuisse. & propter hoc interrogēs si ipse aliquid de malo ingenio habet. aut de fustu. aut de aliqua causa con

1024
tra directū. Si confessus fuerit quod habet. ins-
truetū qđ non est licentia de alius peccatis iudiciū
recipere. antequā ipsum malū redderit. aut
eiecerit. Postea si fecerit. interrogatū si iracun-
diā contra aliquē hominē habeat. si confessus est.
admoneatū. quod scriptū est. quod nō proficit in ul-
nere medicamento. si adhuc ferrū in eo sit. Ita
nihil proficit abstinentia illius. Et si talis est inter-
rogatū si fugitiuus sit. quia non licet ei penitentia
dare. Post haec interrogatū de criminib; que habet.
hoc est si habeat superbiā. Sacrilegiū. homici-
dium. Adulterium fornicationē. falsū testi-
moniū. per iurium. mendatiū. odium.
furtū. rapinā. irā. & auaritiā. de ratiō-
nē. ebrietatē. Luxuriā. & cū quadrupe-
dia. uel incesta.

De sodomitis. de concupiscentia. de infantib;
oppressis. uel a matre occisis. de diuinationi-
bus & sortilogis qui uota alicubi reddunt nisi ad
eccliam. de incendio. de kalendis ianuarii scđm
paganos obseruato. de ministerio ecclae aliquid
abstracto. de sacrificio si aliquā negligentia conti-
gerit. Si maleficium chrisma biberet. Si cum
femina auorsum faceret. & si menstruo tempore
in eccliam intraret. aut uirū ea nupserit.

& si paruuli sine baptismo pneglegentiā mortui fuerint
de die dominico non obseruato. & si de immundicia co
mederit uel biberit. et perfustu sepulchra uiolauerit.

Qui proximo suo maledicit. & qui in uerbis piurat.
inuidit. concupiscit. tristatur. d&rabit. accu
satur. blasfemat. ociosa & inutilia uerba loquitur.
INT. Habes aliquid de istis maioribus uel minoribus
peccatis quae longae sunt enumerare pro peccatis. quan
tum memorare potes confessus es? **R.** Sic habeo.
Post confessionem uero proicit eos ambo in terram.
& dicit ei ut ipse dicat. Mea culpa peccaui dñe.
Iterum interrogat eum. recognoscis te culpabilem
de omni peccato. quod post baptismum sciendo uel nesci
endo commemoras. aut recordas. aut in uerbo
aut in opere aut in cogitatione quod contra man
data dei egisti? **R.** Sic facio. Iterum dicit ei.
Promittas tibi de praeteritis culpis emendare. &
omnes ad inuentiones diaboli renuntiare. et triu
nitatem credere? **R.** Dicit ei. Dñs sit tibi adiu
tor & protector & prestet tibi indulgentiam de pec
catis tuis praeteritis presentibus & futuris.
Deinde dicit orationem hanc super eum.

Exaudi dñe supplicium preces. & confitenti uerbi
parte peccatis. ut quos conscientiae reatus

accusat. indulgentia tuae miserationis absoluat. p

Preueniat hunc famulū tuū. N. q̄s dñe
misericordiā tua. & om̄s iniquitates eī celeri indul
gentia deleantur. p

Adesto dñe supplicationib; nr̄is. nec sit ab hoc fa
mulotuo. N. clementia & tuae longinquā mise
ratio. sana uulnera eī. remitte peccata. ut nullis
iniquitatib; a te separatus. tuis semp dñe ualeat
adherere mandatis. p

Benedicat cels̄ celi. adiuuēte xps̄ filius dī. de
fendat te sp̄s sēs. corpus tuū in suo seruitio custo
dire & conseruare faciat. mentē tuā in luminē. sen
sum tuū custodiat. gratiā tibi concedat. ad p̄fectū
animę tuę tibi opem ferat. ab omni malo te liberet.
dexterā suā te p̄tegat. qui sc̄is suis semp adiuuat.
ipse tibi adiuuare & te conseruare ab omni machi
natione uel diabolica inlusione dignetur.
Sc̄a trinitas & uera unitas om̄ps d̄s. qui uiuis & rōj.

Rure morans flexo decerpsi pollice flores.
qui mixtam spirant nectar odorū ferum.
Arboribus celsis uulsi ex cortice ramos.
qui solus mirram balsama rore dabit ut
hęc quoq; collecta galathis cū lector opime.
cernas non sperans sed relegens teneas

Hic quoque uirtutū recolet gratissim' ordo.
 sordidus & fetor pellicur arte procul.
 His tūc dilucis fruens surice placebis.
 alti throno & felix regna beata capis.
 Collectoris enim si noscere queris.
 maurus dicor ego tū sine fine uale.
 Hunc properate uiri scientia corda rigari.
 sors ut cuncta sacris sordida mundæ aquis.
 Hinc orate dñm uocis communibus ultro.
 seruus & uithunc famulū tu tot ubique suum.

Ep̄s. xiiii.	Itē Laic. iiii.	Ep̄s ebd. vii.
Pr̄b. xii.	Cler. v.	Pr̄b ebd. v.
Diacon' x.	Subd. vi.	Diacon' ebd. iiii.
Subd. viii.	Diacon. vii.	Subd ebd. iiii.
Cleric. vi.	Pr̄b. x.	Cleric ebd. ii.
Laicus. v.	Ep̄s. xii.	Laic ebd. i.

uel sacerdos considerat

Substantia est omne quod est. Substantia uero
 communenomen est omnium rerū que sunt. Nam
 dñs ipse substantia est & summa substantia. & pri
 ma substantia. et omnium substantiarū causa.
 quia ipse est creator omnium rerum.
 Essentia propriae deo dicitur. qui semper est. qd est.

106
quia incommutabilis est.

Subsistentia eosensu dicitur. quia dñm semp stare.
id est semp esse. non astando humani corporis
consuetudine. sed a permanendo. quia semper
manet se quod est.

Uoluntate genuit pater filiū a necessitate.
nec uoluntate nec necessitate sed natura. quia
necessitas in dō non est preire uoluntate.

Dñs pater necessitate est dñs a uoluntate. quia si dixisset
se necessitate. sequebatur illū grandis absurditas.

Sicut uoluntate responderetur. ille ergo
uoluntate est dñs non natura.

Continentur in cruce lignum dñi. & reliquiae
scē mariae. Scī pētri. & scī pauli. & scī
lancēstī. Scī stephani. et scī christofori.
Scī dionisi. et scī apollonaris.
Scī. albi. & scī mastini.

Clericus quid est? Cleros grece. latine forsuo
catur. unde clerici dicuntur quasi sorte de populi
co&u electi. Ostiari dicuntur qd̄ ipsis primo con
cedatur ecclesie ianuā aperire uel claudere. ut nouerim
qui recipiendi. & qui sint ab ecclesia repellendi. p̄
hos septē gradus qui probatus ascenderit. ad apicē
poterit pontificatus ascendere. ut in sublimi culmi
ne positus. subiectos sibi ordines disponat & ordinet.
Lector appellatur ab eo quod officium habeat recitan
di in ecclā scripturas canonicas. Exorciste grece adiu
rantes. uel execrantes sunt. eo qd̄ ad eos p̄tineat execra
tione ecclesiastica. & adiuratione diuini nominis
pellere demones. Acoliti grece. latine cerosarii
dicunt. qd̄ eorū officium sit cereos accendere & preire
diaconē lectionē euangelicā recitaturū. ut lumine
cereorū uerū lumen euangelii testentur. Subdiaconē
dicitur. quod sub antecedente diacono positus ministrat.
Diaconus grecū est. latine minister dicitur. quod as
sistat sacerdoti. et circa aram diuersetur. atq; mi
nistrat. Sacerdos dicitur. quod sacrū ducatur
prebeat. uel quod sacrū donet. & est compositū nom̄.
uel ab eo qd̄ est sacrū donans. uel ab eo qd̄ est sacerdux.
Preter grece. latine senior uocatur. qd̄ nom̄ ideo sacer
dotib; imponitur. ut nouerint semetipsum moribus. &
intelligentia senes esse debere. qm̄ in antiquis est sa
pientia. & scriptura loquitur. Interrogat patre

tuum & adnuntiabit tibi. Pontifex uocatur sumus
 sacerdos ab eo quod subiectis populis ducatu & uiam.
 & a qua stratu interfluctos seculi ponte pbeat du.
 sua doctrina eos in omnib; instruit & informat.
 Archieps uocatur. quod arcē. idē principatū &
 magisterium teneat episcopatus. Ep̄s sup̄inten.
 dens dicitur. qui a grece epi. sup̄scopos intentio uocat.
 & de utroq. epi appellatio constat. eo qd̄ ipse quasi.
 in quadā specula collocatus subiectos sup̄intendat.
 Mis̄sa dicitur. eo qd̄ ab omne ecclesiae & populo u.
 nanimē addm̄ p̄ces & sup̄plicationes mit̄tantur.
 Ep̄istola sup̄missa dicitur. eo quod post prophēticā.
 & legē atq. euangelium. ep̄istolę ad instruc.
 tionē credentiū sunt. p̄ap̄tis edite. Euangelium
 dicitur bonū nunciū. qui a sicut angelus nuncius.
 ita euangelium bonū nunciū. qd̄ a xp̄o & eius disci.
 pulis atq. euangelistis annuntiatur. Canon est
 regula. eo quod p̄ canones omniū ordinū rectio
 & instructio dirigatur. Sec̄da missa quā sacerdo
 tes celebrant appellatur canon. eo qd̄ ipsa oratio que
 tunc fit totū missae officium ordinē. contineat. & ad
 impleat. qui a sine canone totius missę officium
 sup̄ uacuanē constat. Eucharistia unde dicitur.
 Charis enim grece. gratia est. Et eucharistia.
 bona gratia eo qd̄ sacramētū domini corporis

& sanguinis per diuinā gratiā credentib; propinet.
Patriarcha dicitur. quod arcē idest principatū teneat
in patribus. idest pater summus. Et ep̄i patres uo-
cantur. & ob id quarundā ciuitatū ep̄i patri arche
idest summi patres. Papa uocatur. qđ sit pater
patrum. idest ep̄s ep̄iscoporum. Ecclesia grece.
Latine est congregatio. qđ propriae pertinet
ad fidele populū quindē nomine congregatur.
Nam ipsa domus in qua congregatur. antiquitus
dominica uocatur. quod & iā in ipso teudisconomi-
ne imitatur. cum a greca a & himologia. kirica
dicimus. ut a kirio idest dño sit deriuatū.
kirica. idest dominica. Orthodoxi sunt
recte credentes. uel secundū proprietatē grecam.
recte glorificantes qm̄ orthus rectitudo. doxa
dicitur gloria. ut illis in ortho doxi qui recta
credulitate & fide dñm glorificant. Xp̄iani
a xp̄o dicuntur. Xp̄s grece Latine unctus. et
chrisma unctio. & a xp̄o idest uncto xp̄iani idest
uncti uocantur. & primitus antiochiaē ceper̄
apellari xp̄iani. nam antea om̄s credentes discipuli
uocabantur. Cathecuminus grece. Latine doc-
trina dicitur siue instructio. Inde cathecuminus
dicitur instructus siue audiens. Cathecizatus simili-
ter eruditus & instructus. Baptis magreces

108
dicitur. Latine tinctio. unde baptizatus tinctus
& in aqua mersus dicitur. baptizare. tinguere.
primobaptizandis abrenuntiatio proponitur.
abrenunciare est abnegare. quod faciunt qui
prioribus dominis abnegatis atq. relictis ad alios
transseunt. Et baptizandi propterea abrenun-
tiant satanae & omnibus operibus eius & pompis.
id est superbiae & altitudini eius. ut apertissimo
domino. id est diabulo conuestantur. & transeant
aduerum & patris simum dominum. Symbolus graece.
Latine conlatio dicitur. quod & sancti apostoli inter se pri-
mo fide recta contulerunt. et credentes cotidie
inter se conferunt more militum qui in expeditione
& castris positi inter se secreta uerba conferunt.
quibus semetipsos tantum cognoscentes alienos
excludant. Quod baptizandi a sacerdotibus
insufflantur. ut ab eis immundi demones
aetherei spiritus. flatu diuino id est opere sancti
spiritus expellantur. Datur eis sal & in hos mit-
titur. ut hoc gustum nouerint se sales sapientiae
conditos esse debere. sicut apostolus dominus dicit. Vos
estis sal terrae. Et nihil in eis fatuitatis & stul-
ticiae maneat. Tanguntur eis nares & aures
de sputo. et dicitur eis epheta quod est ad aperire.
ut quia sacerdotis horum sapientia repleti esse

debet. Per saluam eius actalti participet fiant
graciae spiritualis. & adaperiantur ad scienda & ad
intelligenda misteria diuina. & omnis sensus baptiz
andoru uirtus diuina plustrat & confirmat.
Tangunt eis pectus & scapule de oleo sanctificato. ut per
hanc unctionem nouerint se undiq. uirtute xpi esse
munitos. ut sicut oleo sancto tangunt. ita ab uncto
id est a xpo xpianos se nouerint appellari. Lo
nuncur cerei in fonte. ut per hoc ostendatur sps sancti
gracia in fonte descendere regenerationis uirtute
profundere. In sufflatur in ipsa aqua. ut sicut supra
ab baptizando. ita hic ab ipsa aqua pulso in sidato
re daemone. uirtus eam spiritualis profundat. Post
baptismu in uertice chrismate sancto tangitur. ut quia
iam baptizatus est nouerit se in principali loco
id est capite xpm postare debere. ut iam non terrena
sed superna cogitet. nec ea que quaesup terra sunt.
sed que sursu sunt sapiat. et qui per baptismu xpo con
mortuus est & sepultus cum xpo se conresurrexisset.
& cum illo ad celestia tendere debere cognoscat.
Accipit baptizatus uestem candidam. ut exutus ue
teri hominem cum actibus suis induat nouum.
Quo indutus. non iam ueterem peccati tunicam
repercat. nec pellicia indumenta in quibus
ex paratissimo cum primo homine pulsus est requirit.

109
sed induat dñm ih̄m xp̄m. & cum eo ad celeste regnum.
per tingat. Uelatur capud. ut nouerit se regalis
sacerdoti in xp̄o effectum. & tamquā rex atque
sacerdos mitras p̄tali & diademate redimitus. &
at tingat acria xp̄i cuius particeps est effectus.

Fides est per quam ea que non uidemus esse confi-
dimus. & non dubitamus de rebus inuisibilib;
p̄rationē uisibilium. sicut ap̄t̄s dicit. Est enim
fides sperandorū substantia rerū argumentū non ap-
parentū. Catholica eccl̄a uniuersalis. quia ea
fides est uera quā ab apostolis acceptā uniuersa
credentium multitudo. Profitemur in fide catbo-
lica omnipotentiā dī patris. & æternitatē condito-
ris omnium. natiuitatē ante om̄a secula unigeniti
filii ex patre. & consubstantialitatē. coæt̄nitatēq;
patris & filii. incarnationē quoq; eius ex maria
uirgine. & ueritatē duarū substantiarū in xp̄o.
hominis scilicet. & dī. passionē. resurrectionē.
ascensionē que eius. et aduentū. ad iudicandōs
uiuos & mortuos. processionē sp̄s sc̄i ex patre
& filio. coæt̄nitatē. coadorationē & conglo-
rificationē. æqualitatēq; eiusdē sp̄s sc̄i cū patre
& filio. uniuersitatē totius corporis xp̄i quod est
ecclesiā unitatē baptismatis. remissionē peccatorū
resurrectionē mortuorū. & uitā futurā unicuique.

reddendum secundā opera sua.

Oratio dominica ideo dicitur quia dñs ih̄s peten-
tibus discipulis ut doceret & eos orare. ita eos p̄cere p̄ce-
pit. In ipsa namq. oratione continetur inuocatio dī
qui omnium credentium pater est p̄ adoptionem pe-
titiō. ut sc̄ificetur diuinum nomen in credentibus
p̄ bona opera. Ut regnū conteratur diaboli & iniqui-
tatis. & regnū xp̄i semp̄ prestos̄it in mentib; fidelium.
simul & iam ut regnū perp̄duū in quo sc̄i cū xp̄o sunt
regnaturi celeriter adueniat. Ut uoluntas dī
sicut in sc̄is qui celi dicuntur. Ita & iam in peccato-
ribus qui terras sunt impleatur. Ut p̄anis uerus
id est doctrina & scientiā ueritatis que omnē uin-
cit. carnē substantiā petentib; tribuatur. dū
hodie est id est donec iste mundus p̄seueret.
Ut debita quibus homines resur̄ctō. eius pi & ate
soluantur. sicut & in ipsi debitorib; suis p̄cedi-
mit tunc. Ut non inducantur. hoc est non induci
paciuntur fideles in tēptationē. in illā uidelicet
que non est ad dō. & in quā imp̄cadunt decepti
a diabulo. Sed liberentur a malo. hoc est a di-
abulo. qui caput est omnis malitiæ & inuentor

Missa est conuentus xp̄iani populi & effusio cō

munis orationis addm̄. siue magis missae plura.
liter dicunt̄ deprecationes que addm̄ mittuntur.
hoc est diriguntur per mentis intentionē sicut
psalmista ait. Dirigatur oratio mea sicut in-
censum in conspectu tuo. In missa sollempniter
agitur congregatio fidelium salutatio eorum.
& oratio pro illis. Lectio sc̄e scripturae uete-
ris & noui testamenti. siue tantū noui. oblatio
populi consecratio oblationis commemoratio
passionis dominice. commendatio presentium
atq; absentium fidelium. maximeq; circum adstantium.
recordatio defunctorum in pace xpi. conuinc-
tio pacis xpiane. oratio pro m̄ceclā. & absolu-
tio conuentus ecclesiastici. Maximū & p̄cipuū
est in ipsa celebratione missarum utiq; cōmemo-
ratio passionis dominice & commendatio ecclē.
quia scriptū est in actib; ap̄torū. cotidie pdu-
rantes in tēplo unanimiter. & frangentes circa
domos panē. sumebant cibum cum exultatione
& simplicitate cordis conlaudantes d̄m. Eucha-
ristia. bona gratia quod proprie est sacram̄tum
panis & calicis d̄ni in ipso uero ponitur sacra-
mento. panis tantū purus. significans uerita-
tē domini corporis ex uirgine nati. & uinū
aqua mixtum ueritatē indicans passionis

xpi. Vinū mixtū & non purū in sacramento ponit.
ut significet & coniungat caput eū corpore suo. qd est
xps & ecclesia. a quib; sunt populi. ut ostendat nos
purificatos per aquā baptismatis puenire debere
ad pceptionē sanguinis xpi. & neutrum sine altero
ualere hoc est nec baptismū sine fide mortis domini
se & pceptione sanguinis eius. nec absolutā fidem
pceptionēq. sanguinis xpi. sine lauacro baptismi
ualere demonstrat. Circa fine missarum osculo
pacis coniunguntur fideles. ut ostendatur con
summationē pfectionē que xpianitatis in pace
eē. qm̄ sicut dñs dicit. Beati pacifici. qm̄ filii di
uocabuntur. & ut in mentib; discordantiū dñi
habitare non posse demonstratur. simul & iam
ut ad domos suos recessuri. recordentur dñi xpi.
qui recessurus de hoc mundo. corporaliter discipu
lis dixit. Pacem relinquo uob. pacē meā do uobis.

Primo paganus cathecuminus fit accedens ad bap
tismū. ut renuntet & maligni spiritui. & omnibus
damnis eius & pompis. Exsufflatur etiā ut fugat
diabulo xpo dño nr̄o paratur introitus. Exorcizatur
id est coniuratur malignus spiritus. ut exeat & rece
dat dans locum dō uero. Accipit cathecuminū salē.
ut putrida & fluxa eius peccata sapientiae sale

111
diuino munere mundentur. Deinde simboli
aplici traditur ei fides. ut uacua domus & prisco
habitatore derelicta. fide ornatur & preparatur habi-
tatio dō. Tunc fiant scrutina ut exploretur sae-
pius utrū post abrenuntiationē satane. sacra uer-
ba datę fidei radicatus corde defixerint. Tangun-
tur & nares ut quādiu spm. narib; trahit. in fide
accepta perdurat. Pectus quoq; eodē pungit
oleo. ut signo scę crucis diabolo claudatur in-
gressus. Signantur & scapulae. ut undiq; muniatur.
Item in pectoris & scapule unctione signatur fidei
firmitas. & operū bonorū perseuerantia. & sic
in nomine scę trinitatis. trina submersione bap-
tizatur. Et de homo qui ad imaginē scę
trinitatis conditus est. ad eandē renouati ima-
ginem. Et quater terno gradu peccati id est consen-
su cecidit in mortē. tercio eleuatus de fonte.
p̄ gratiā resurgat ad uitam. Tunc albis induitur
uestimentis. p̄ p̄t̄ gaudiū regenerationis & casti-
tatē uitę. & angelici splendoris decorē. Tunc
sacro chrismate caput perungitur. & mistico
tegitur uelamine. ut intellegat se diademate
regni & sacerdotalis dignitatē portare iuxta
apostolum. Vos estis genus regale & sacerdotale.
offerentes uos in & ipsos dō uiuo. hostiā scām.

& dō placentē. Sic corpore & sanguine dominico
confirmatur. ut illius sit membrū qui pro eo pas-
sus est et resurrexit. Nouissime per inpositio-
nē manus summo sacerdotis. septiformis
gratiæ spm̄ accepit. ut roborētur p̄ spm̄ sē ad
p̄dicandū alius qui fuit in baptismo p̄ gratiam
uitę donatus a & eternę

Quot p̄citiones habentur in oratione dominica?

Septē. Hoc quod in capite est pat̄ nr̄
quies in caelis quomodo intellegitur? ibi enī
in uocatio dignitatis est. dum pat̄rē nobis habe-
re profiteamur dñm. quia om̄s fr̄s sumus & dñm
pat̄rē habemus in caelis. Que est prima?

Sc̄i ficētur nomen tuū. In prima p̄citione
ne quā dixisti sc̄i ficētur nom̄ tuū. quid in-
tellegendum est? A xp̄o enim xp̄ian̄ d̄ri uo-
catur. & ideo dum xp̄iani uocamur. xp̄i nom̄ tene-
mus. & supplicamus ut opera xp̄i facere ua-
leamus. et nomen suum p̄ bona opera nr̄a in no-
bis sc̄i ficētur. Que est secunda p̄citione?

Ad ueniat regnū tuū. quid ibidē intel-
legendum est? Oramus enim ut xp̄s regnē
in nobis & non diabolus. & ecclesia xp̄i sēper
crescat in qua regnat d̄s. & dies iudicii adue-

nat. quatenus diabolus in mundo regnare
desistat. & xps cum suis scis in eternu regnabit.

Que est tertia? Fiat uoluntas tua sicut
in caelo & in terra. Quomodo est intellegendu.
Sicut angeli in caelo tue uoluntati oboediunt.
ita & iusti in terra faciant. & sicut in scis. ita
& in peccatorib; tua uoluntas impleatur.

Que est quarta? Panem nr̄m cotidianum
da nobis hodie. Quid in ea intellegit?

Hoc loco panis pro omnib; cibis accipitur de
quib; cotidie uiuere debemus. Precamur & ia
pro adsumptione corporis xpi. petimus deniq;
ut nobis seipsum tribuat qui est panis uiuus.

Que est quinta? Et dimitte nobis debita nra.
sicut & nos dimittimus debitoribus nr̄is.

Quid in illa sentiendu est? Precamur
enim ut sic dimittat nobis peccata nra. sicut
& nos dimittimus peccantib; in nobis.

Que est sexta? Et ne nos inducas in temptati
one. Quomodo hęc intellegitur?

Non petimus ut non tēptemur. quia qui non
est tēptatus non est probatus. sed petimus
& ne nos inducas in tēptationē quā sufferre
non possumus. Que est septima?

Sed libera nos a malo. Quomodo intelle

genda est. hoc est ad diabulo & peccato & ab omni
nimalo temptamento. Amen quod in fine est
quomodo intellegit uel cuius lingua dicitur.

Amen ebraice dicitur. quod latine uere & fideliter
interpretatur.

Dic mihi que credis. Ego credo in deum pa-
trē omnipotentē creatore cæli & terre.
Quare dicitur omnipotens & quare creator. Omnipotens dicitur
quia omnia potest. creator. quia omnia creauit.
cælū & terrā mare & omnia que in eis sunt.
Credis in ihesum christum. Omnino credo in ihesum christum
filium eius unicū deum nr̄m qui est uerus deus & uerus
homo. Quomodo deus & quomodo uerus homo.

Deus uerus est. quia de spiritu sancto conceptus est. homo
uerus est quia de maria uirgine natus est. Ecce
illum natum quid postea factū est. Post sciam
eius natiuitatē a cæte & sapientia crescens trigin-
ta annos impleuit. In qua cæte & cæte a iohanne
baptista dignatus est baptizari. & post bap-
tismū tribus annis & dimidiū docuit. & predicauit
omnia que ad uitā a cæternā p̄tinent.
Post hanc predicationē quid factum est.

In ipsa predicatione comprehensus est ab iniquis
& perfidis iudeis a quibus propter inuidiā illorum
& propter peccata nr̄a multas blasphemias multas

que passionis sub pontio pilato qui iudexerat
 illo tempore in iudea sustinuit. Unde dicitur
 pontius. A loco ubi natus fuit hoc nomen accepit.
 Quid post haec. Sub illo enim crucifixus est.
 & in eadem cruce mortuus. deinde sepultus est. &
 manente in corpore in sepulchro anima eius ad in-
 fernam descendit. de quo inferno sancti patriarche.
 & sancti prophete & ceteri sancti quos elegit misericorditer
 liberauit. & uictor tertia die a mortuis resurrexit.

Postquam resurrexit quid fecit. Post nobilissi-
 mam enim & sanctissimam eius resurrectionem cum disci-
 pulis quadraginta diebus & noctibus conuersatus
 & manducauit cum illis multum docens & loquens
 de regno dei. Quid postea. Post haec uero
 uidentibus discipulis ascendit in caelum. ibi
 quomodo uult & qualiter uult sed & ad dexteram
 patris omnipotentis. Quid post haec factu-
 rus erit. Finito mundi termino cum ipso cor-
 pore quo ascendit in caelum. uenturus est iudicare
 uiuos & mortuos.

Quis sunt uiui & qui mor-
 tui. Uui iusti. mortui peccatores.
 Credis in spiritum sanctum. Credo sine dubio in spiritum
 sanctum. quia ibidem deus est. & in trinitate tertia per-
 sona. quia alia est persona patris. Alia filii.
 Alia spiritus sancti. In quatrinitate unum deum omni-

no esse credo & confiteor. Credis sciam
ecclesiam catholicam & sanctorum communionem
Esse enim sciam ecclesiam. sed non in illa credo
quia non est deus. Sed congregatio christianorum
& domus est dei. Sanctorum communionem
id est cum sanctis societatem & communionem habere
si fidem firmiter tenuero & operibus seruauero.
Credis in remissione peccatorum. Non.
sed esse remissionem peccatorum credo. quia
propter hoc dignatus est deus filius carne adsu-
mere. ut nos qui propter peccata nostra salui esse
non poterimus. eius misericordia saluemur.
Credis in carne resurrectionem. NON
credo in illam. sed carnem quam in hac uita sub
mortali conditione portamus. resurrectionem
esse immortalem credo. & per consortio anima-
rationem. redituram. uitam aeternam
uero. sine dubio consecuturos nos credamus.
sicut quae huc usque exposuimus. firmiter
teneamus. et operibus impleamus.

112-111118

confessor

florine xpi semper regis inuicti miles inuic
 tissime ora & intercede pro cunctis fiden
 tibus tuis patrocinijs ut nobis dominus pecca
 ta dimittat pacem tribuat morbos
 repellat. aeris teperiem & fruges terre
 nobis concedat. feruorem gentium conpri
 mat. atq. in omni necessitate se inuocanti
 bus ad esse dignetur

A R C H I M

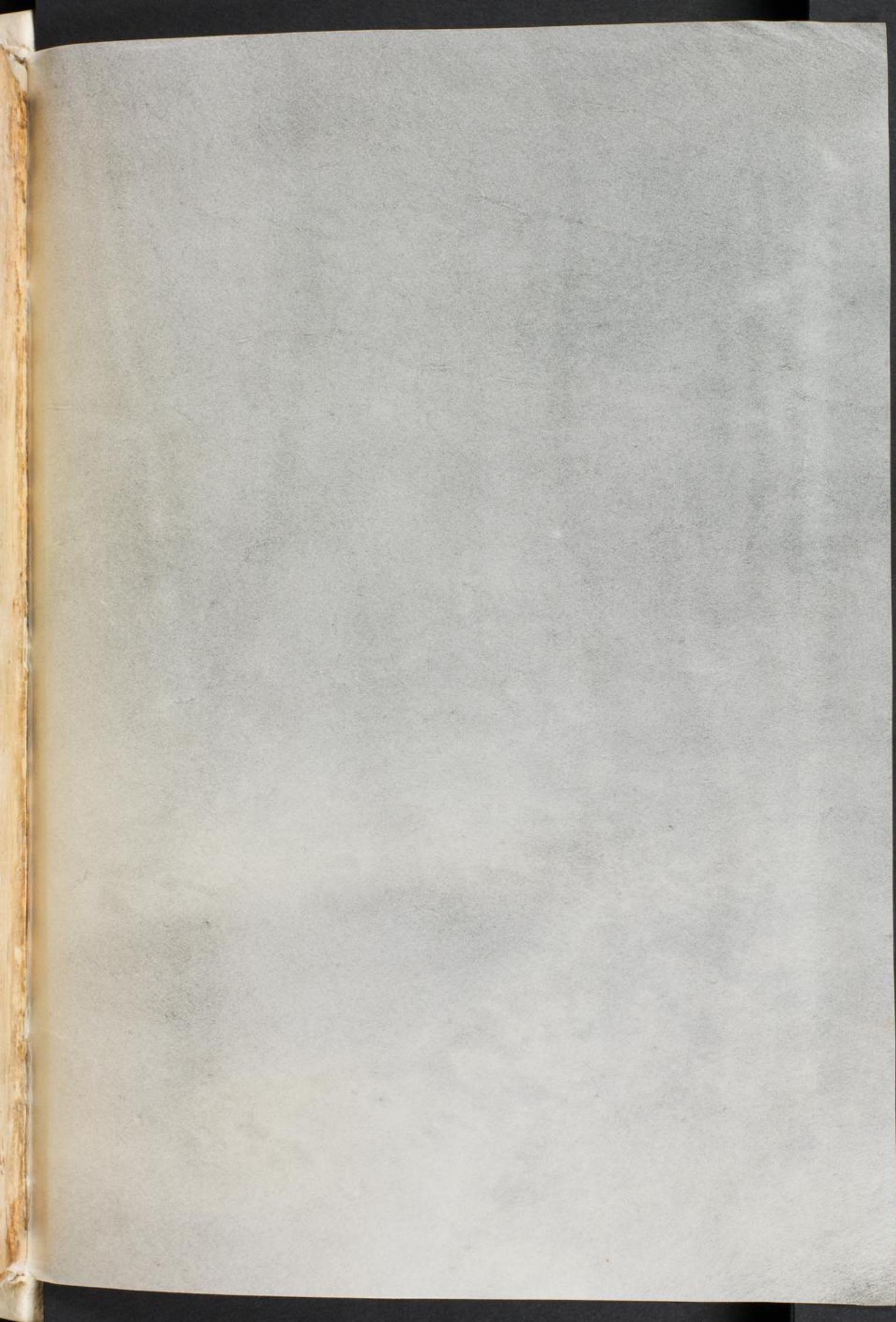
fecit dñs

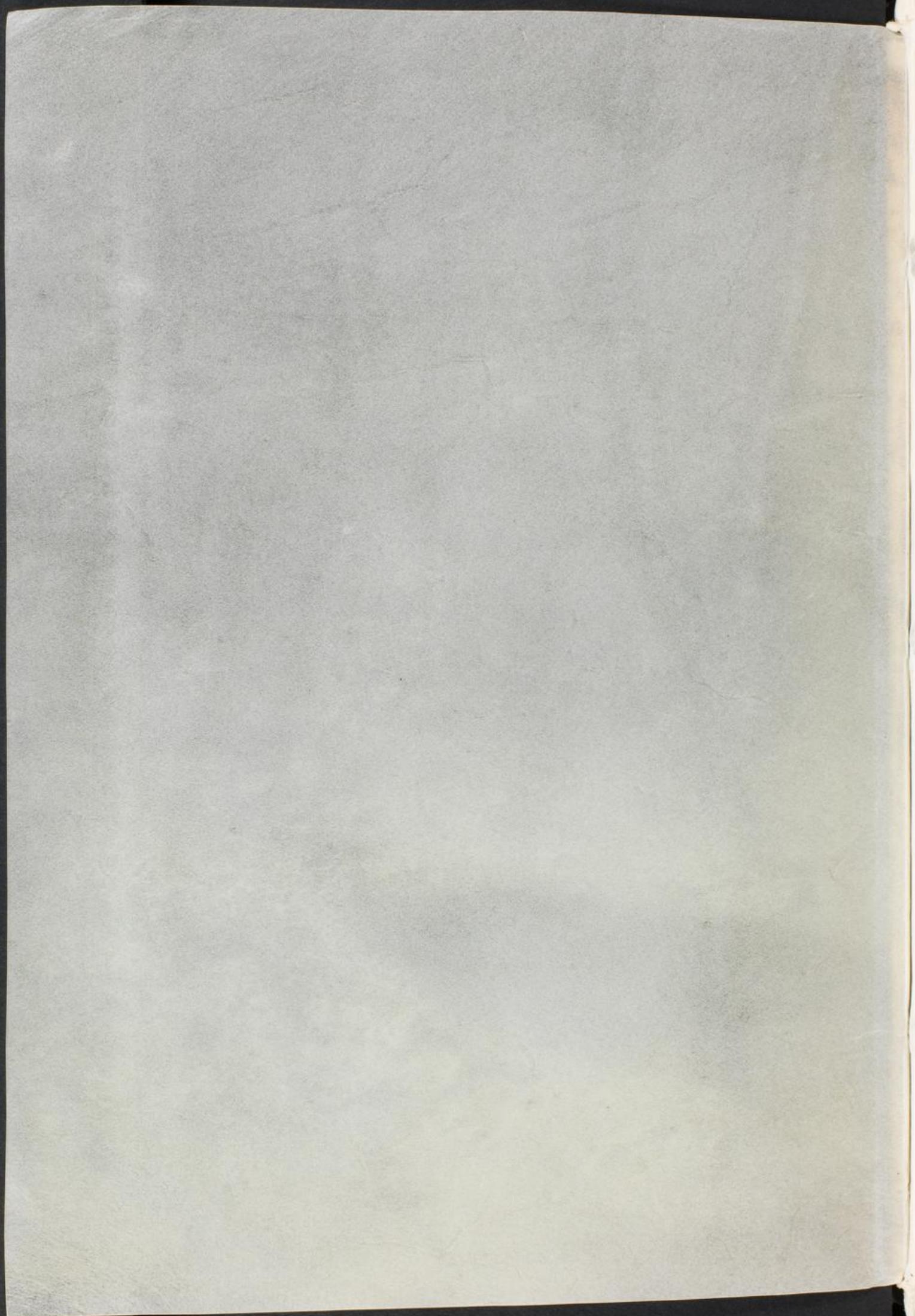
Et

facit mihi

facit mihi

facit cor meum in malitia ut non con-
fitear tibi secundum uerbum tuum
secundum uerbum tuum

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	R	G	B				W	G	K					C	Y	M			

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

